

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Bc. Jakub Stíbal

**Prohlášení viny a nesporné skutečnosti ve světle
zásady materiální pravdy**

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Tematický okruh: Trestní právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15. 5. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 228 284 znaků včetně mezer.

Mgr. Bc. Jakub Stíbal
rigorozant

V Křelově dne 15. 5. 2024

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Daliboru Šellengovi, Ph.D., za jeho vstřícný přístup a cenné rady při psaní rigorózní práce.

Mé díky patří také rodině, která mi po celou dobu byla velikou oporou.

Obsah

Úvod.....	1
1 Vymezení základních pojmů	4
1.1 Zásada materiální pravdy	4
1.1.1 Podstata a zakotvení zásady materiální pravdy	4
1.1.2 Rozložení důkazního břemene u adhezního nároku	6
1.1.3 Související zásady	6
1.2 Prohlášení viny	8
1.2.1 Stručné vymezení	8
1.2.2 Historické souvislosti	9
1.3 Nesporné skutečnosti	12
1.3.1 Stručné vymezení	12
1.3.2 Odlišení nesporných skutečností od prohlášení viny	13
1.3.3 Historická geneze institutu	13
1.4 Odlišení prohlášení viny a nesporných skutečností od podobných institutů	15
1.4.1 Doznání.....	15
1.4.2 Prohlášení o spáchání skutku dle § 309 trestního řádu.....	18
1.4.3 Dohoda o vině a trestu	19
2 Hlubková analýza prohlášení viny	23
2.1 Aplikace prohlášení viny v řízení proti uprchlému a v řízeních podle zvláštních zákonů.....	23
2.1.1 Řízení proti uprchlému	23
2.1.2 Řízení ve věcech mladistvých	24
2.1.3 Řízení vedené proti právnickým osobám	25
2.2 Materiální aspekty prohlášení viny	26
2.2.1 Skutek jako podstata prohlášení	27
2.2.2 Souhlas s právní kvalifikací.....	29
2.3 Procesní aspekty prohlášení viny.....	31
2.3.1 Poučení soudu.....	31
2.3.2 Ověření informovanosti a dobrovolnosti prohlášení obviněného.....	31
2.3.3 Zjištění stanovisek státního zástupce, poškozeného a zúčastněné osoby	32
2.3.4 Důvody pro nepřijetí prohlášení viny	33
2.3.5 Rozhodnutí o prohlášení viny.....	37
2.3.6 Následky rozhodnutí o prohlášení viny	38
3 Hlubková analýza nesporných skutečností.....	42
3.1 Aplikace nesporných skutečností v řízení proti uprchlému a v řízeních podle zvláštních zákonů.....	42
3.1.1 Řízení proti mladistvým a proti právnickým osobám	42
3.1.2 Řízení proti uprchlému	42
3.2 Materiální aspekty nesporných skutečností	43
3.3 Procesní aspekty nesporných skutečností	44

3.3.1	Participace stran na prohlášení skutečností za nesporné	45
3.3.2	Rozhodnutí soudu v souvislosti s nespornými skutečnostmi	46
3.3.3	Následky rozhodnutí o upuštění od dokazování nesporných skutečností	48
3.3.4	Komparace se shodnými skutkovými tvrzeními dle občanského soudního řádu 52	
4	Prohlášení viny a nesporné skutečnosti z pohledu systematiky trestního řádu	54
4.1	Vyjádření k obžalobě	54
4.2	Příprava hlavního líčení	56
4.3	Počátek hlavního líčení	58
5	Komparace s cizími právními úpravami.....	62
5.1	Slovenská právní úprava	62
5.2	Polská právní úprava.....	65
5.3	Německá právní úprava	66
6	Vybrané problematické aspekty prohlášení viny a nesporných skutečností.....	70
6.1	Otázky vyplývající z povahy institutů	70
6.1.1	Časový rámec aplikace prohlášení viny	70
6.1.2	Forma prohlášení viny	72
6.1.3	Pluralita obviněných jako potenciální překážka pro aplikaci prohlášení viny a nesporných skutečností.....	73
6.1.4	Pluralita skutků jako potenciální překážka pro aplikaci prohlášení viny	75
6.2	Otázky vyplývající z podobnosti s ostatními instituty	76
6.2.1	Prohlášení viny jako náhražka dohody o vině a trestu	76
6.2.2	Váha prohlášení viny, nesporných skutečností a doznání jakožto polehčující okolnosti.....	78
6.3	Soulad prohlášení viny a nesporných skutečností se zásadou materiální pravdy	79
	Závěr	82
	Seznam použitých zdrojů.....	87
	Abstrakt.....	92
	Abstract	93

Úvod

Jedním ze základních cílů trestního práva procesního je dosáhnout takového rozhodnutí, které je nejen zákonné a přiměřené, ale rovněž dostatečně rychlé, neboť pouze za těchto podmínek lze současně mluvit i o rozhodnutí spravedlivém. S ohledem na zvyšující se množství a náročnost trestních věcí a s tím spojené průtahy s jejich vyřizováním proto zavedl zákonodárce novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. do trestního práva mimo jiné prohlášení viny a rozšířil aplikovatelnost nesporných skutečností, přičemž oba instituty měly odbřemenit soudy od prokazování těch skutečností, ohledně nichž panuje mezi stranami shoda.

Tématem předkládané rigorózní práce jsou právě instituty prohlášení viny a nesporných skutečností, jež představují v současnosti často diskutovaný a v soudní praxi hojně využívaný nástroj k požadovanému zrychlení trestního řízení. Cílem této práce je v podrobnostech představit oba instituty jakožto nové formy konsenzuálního řešení trestních věcí, a to při současném zohlednění zásady materiální pravdy, se kterou se často dostávají do kolize.

Přínos této práce lze spatřovat vyjma ucelené a velmi podrobné analýzy obou institutů z teoretického i praktického úhlu pohledu také v rozboru jejich fungování v rámci celé systematiky trestního řádu, jakož i v představení problematických aspektů, které jsou s jejich aplikací nerozlučně spjaty. Rozsah rigorózní práce umožňuje hlubší a komplexnější analýzu dané problematiky, než je tomu v případě dílčích odborných článků, které byly na obdobné téma zpracovány. Díky tomu je možné věnovat více prostoru právě i problematice nesporných skutečností, která je odbornou veřejností víceméně opomíjena na úkor prohlášení viny, a v návaznosti na to současně poukázat na provázanost mezi oběma instituty. Práce poskytuje nejen komplexní přehled o související recentní judikatuře, ale současně prezentuje praktické poznatky k aplikaci zkoumaných institutů optikou všech zainteresovaných procesních stran, zejména však z pohledu soudu. Pominout pak nelze ani komparaci s obdobnými instituty vyskytujícími se ve vybraných právních úpravách sousedních států.

V rámci rigorózní práce budou zodpovězeny čtyři výzkumné otázky, z nichž první si klade za cíl vysvětlit podstatu, materiální a procesní aspekty prohlášení viny a nesporných skutečností. Druhá výzkumná otázka řeší to, jaké je postavení obou institutů z pohledu celé systematiky trestního řádu. Třetí otázkou je, zdali sousední státy, jmenovitě Slovenská republika, Polská republika a Spolková republika Německo, mají ve svých právních rádech zakotveny obdobné instituty, v kladném případě pak jaké jsou mezi nimi rozdíly a podobnosti. Zahrnutí této otázky není samoúčelné, neboť v případě identifikace obdobných institutů se lze

z cizí právní úpravy a judikatury inspirovat i při řešení obdobných problémů vyvstávajících z tuzemského trestního řádu. Konečně cílem poslední výzkumné otázky je zodpovědět, jaké problematické aspekty jsou s prohlášením viny a nespornými skutečnostmi spojeny, a to včetně předestření možných řešení.

Práce je členěna do šesti kapitol, které na sebe logicky navazují a přehledně zpracovávají vybrané téma. Na úvod jsou představeny základní pojmy, se kterými bude pracováno, a to včetně jejich odlišení od příbuzných pojmů trestního práva hmotného i procesního. Náležitý důraz je kladen i na genezi a historický vývoj rozebíraných ustanovení trestního řádu. Cílem první kapitoly je primárně poskytnout čtenáři srozumitelným způsobem základní pochopení dané problematiky, na jehož základech jsou postaveny další pasáže. Druhá a třetí kapitola plynule navazují na předchozí část a zaměřují se na hloubkovou analýzu obou zkoumaných institutů. Vyjma jejich aplikovatelnosti ve zvláštních typech řízení je kladen velký důraz na analýzu jejich procesních a materiálních aspektů. Již v této pasáži autor poukazuje na řadu problémů teoretického i praktického charakteru, které jsou s aplikací prohlášení viny a nesporných skutečností nerozlučně spojeny, jakož i na některé nedostatky ze strany zákonodárce. Následující kapitola analyzuje oba zkoumané instituty v kontextu celého právního řádu, tedy v souvislosti s institutem vyjádření k obžalobě, ve fázi před konáním hlavního líčení a po jeho bezprostředním zahájení. Tento pohled pak umožňuje autorovi i čtenáři nahlížet na prohlášení viny a nesporné skutečnosti s určitým odstupem a uvědomit si vazby a konsekvence, které by při izolovaném studiu mohly zůstat skryty. Cílem páté kapitoly je poskytnout čtenáři srovnání s obdobnými instituty vybraných sousedních států, což může být v některých ohledech užitečné i pro aplikaci vnitrostátní právní úpravy. Poslední kapitola představuje kulminaci dosavadního zkoumání, neboť na základě dílčích závěrů obsažených v předcházejících částech práce prezentuje teoretické i praktické problémy spojené s oběma instituty, pro jejichž řešení se snaží nalézt a relevantně obhájit vyhovující řešení.

V průběhu práce bude použita celá řada vědeckých metod. V počátečních kapitolách budou zcela zásadní deskripce a analýza dílčích aspektů prohlášení viny a nesporných skutečností, se kterými půjde ruku v ruce komparace jednotlivých institutů, jakož i české a zahraniční právní úpravy. Postupně bude nabývat na důležitosti metoda syntézy, v rámci které budou definovány souvislosti mezi zkoumanými jevy a zákonitostí jejich fungování, ze kterých jsou následně abstrahovány problematické aspekty, které jsou za stejných podmínek řešeny.

V rigorózní práci je pracováno s celou škálou rozličných zdrojů. Jak již plyne z povahy zvoleného tématu, jádro tvoří zákonná právní úprava nazíraná optikou národní a nadnárodní

judikatury (zejména Nejvyššího soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva). Velká pozornost je věnována také odborným článkům, které byly na předmětné téma sepsány, jakož i dalším vědeckým publikacím. Tyto zdroje jsou pak doplněny poznatky z důvodových zpráv a jiných kvalifikačních prací týkajících se obdobného tématu.

1 Vymezení základních pojmů

Cílem první kapitoly je vymezení základních pojmů a východiska rozebírané problematiky, a to s důrazem na jejich zasazení do kontextu základních zásad trestního řízení, jmenovitě zásady materiální pravdy. Klíčové instituty prohlášení viny (§ 206c trestního řádu) a nesporné skutečnosti (§ 206d trestního řádu) je třeba nejen podrobněji vysvětlit, ale také odlišit od sebe navzájem, jakož i od jiných institutů trestního řádu obdobného charakteru.

1.1 Zásada materiální pravdy

Jedním ze základních pojmů z hlediska cílů této práce, ale i trestního práva jako takového, je zásada materiální pravdy. V obecné rovině se jedná o jednu z nejdůležitějších zásad trestního práva procesního, ve které se odráží požadavek dosáhnout účelu trestního řízení (spočívajícího v náležitém zjištění trestných činů, jakož i jejich pachatelů, a jejich spravedlivém potrestání) na základě skutkového stavu, o němž neexistují relevantní pochybnosti. S ohledem na povahu trestního práva, které má být prostředkem *ultima ratio*, čemuž odpovídají také jím užívané sankce, je zcela nepochybné, že se nelze spokojit s toliko formálně zjištěným skutkovým stavem (byť i v tomto směru existují určité odchylky, viz dále), ale je nutné trvat na dostatečně přesném zjištění všech relevantních skutečností ze strany orgánů činných v trestním řízení.

1.1.1 Podstata a zakotvení zásady materiální pravdy

Samotná zásada je zakotvena v § 2 odst. 5 věta první zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „trestní řád“), dle kterého „*orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*“ Z výše uvedeného zákonného vymezení vyplývají 2 základní aspekty zásady materiální pravdy, a to: 1) požadovaná kvalita zjištěného skutkového stavu („stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti“) a 2) požadovaný rozsah zjištěného skutkového stavu („nezbytný pro rozhodnutí“). Výše uvedené ustanovení v této souvislosti rovněž vymezuje adresáta obou povinností („orgány činné v trestním řízení“), jakož i povinnost postupovat shora uvedeným způsobem (srov. direktivní znění zákona „postupují“), namísto pouhé možnosti.

Požadavek na náležitou kvalitu skutkových zjištění představuje určitou formu racionálního konsensu mezi dvěma protichůdnými směry, a to na jedné straně tzv. zásadou

objektivní pravdy, na které byl český trestní řád vystaven až do účinnosti novely provedené zákonem č. 292/1993 Sb., a která spočívá v povinnosti soudu opřít své rozhodnutí o vině a trestu o jednoznačně zjištěná a bezpečně prokázaná fakta, nikoli o pouhou pravděpodobnost,¹ na druhé straně pak čistě formalizovaným skutkovým stavem, spjatým toliko s důkazními návrhy stran do předem stanovené fáze řízení (tzv. koncentrace řízení poplatná aktuálnímu občanskému soudnímu řízení). Jak již bylo řečeno v úvodu této podkapitoly, formalizace procesu dokazování je z hlediska cílů trestního práva zcela nedostačující. Snaha o dosažení absolutní, objektivní a nezpochybnitelné pravdy je však z hlediska reálného fungování světa prakticky nemožná.² Zákonodárce proto zcela logicky zvolil model, dle kterého je pro rozhodnutí o vině a trestu nezbytný, ale současně i zcela dostačující, takový skutkový stav, který s vysokou mírou pravděpodobnosti odpovídá realitě, a v tomto směru o něm nejsou žádné podstatné pochybnosti.

Z hlediska vymezení požadovaného rozsahu skutečností, které mají být v průběhu trestního řízení prokázány, uvádí příslušné ustanovení pouze velmi strohý požadavek spočívající v tom, že dokazování se má vztahovat na všechny skutečnosti, které jsou nezbytné pro rozhodnutí, aniž by přímo stanovilo, o jaké skutečnosti se má reálně jednat. Odpověď na tuto otázku pak přináší § 89 odst. 1 trestního řádu, dle kterého se, zjednodušeně řečeno, musí dokazování vztahovat na zjištění, zda se skutek, pro který je vedeno trestní řízení, stal, zda naplňuje znaky skutkové podstaty některého z trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku, zda jej spáchal obviněný,³ jaké byly okolnosti jeho spáchání a jaké jsou aktuální osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry obviněného. V obecné rovině lze tedy zestručnit, že cílem dokazování je objasnit všechny skutečnosti nezbytné pro dosažení účelu trestního řádu, kterým je dle § 1 odst. 1 trestního řádu náležitě zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů.

¹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 1963, sp. zn. Tzv. 8/63.

² Prof. Šámal v tomto směru velmi trefně podotýká, že i přes značný rozvoj vědeckých metod jsou jedním ze stěžejních důkazních prostředků stále svědecké výpovědi a výpověď obviněného, které ovšem mohou být z různých důvodů nepřesné, neřkuli vědomě nepravdivé, blíže viz ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní, 4. přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 33-34.

³ Na tomto místě autor předesílá, že v průběhu celé práce bude v zájmu přehlednosti osoba, proti které je vedeno trestní řízení, označována jednotným pojmem „obviněný“ ve smyslu § 12 odst. 7 trestního řádu, a to bez ohledu na odlišnou zákonnou terminologii odvíjející se od konkrétního stádia trestního řízení (podezřelý, obviněný, obžalovaný či odsouzený).

1.1.2 Rozložení důkazního břemene u adhezního nároku

V návaznosti na výše uvedené závěry lze podotknout, že ačkoliv je dle § 89 odst. 1 písm. e) trestního řádu potřeba v nezbytném rozsahu dokázat také podstatné okolnosti umožňující stanovení výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení, tedy de facto skutečnosti vážící se k adhezním nárokům poškozených ve smyslu § 43 odst. 3 trestního řádu, tato povinnost není absolutní a bude vycházet z konkrétních okolností případu. Pro soud bude v tomto směru určující vyhodnocení, zda jsou výše uvedené skutečnosti nezbytné z hlediska správné právní kvalifikace činu. Zatímco tedy bude přesné vyčíslení škody zásadní např. u krádeže dle § 205 trestního zákoníku či podvodu dle § 209 trestního zákoníku, neboť může vést k aplikaci případných kvalifikovaných skutkových podstat těchto trestných činů, u skutku, v němž je spatřován toliko přečin porušování domovní svobody dle § 178 odst. 2 trestního zákoníku, je zjištění výše škody způsobené např. vylomením zámku vstupních dveří do bytu zcela irelevantní a jako takové by, s ohledem na zajištění maximální rychlosti a hospodárnosti trestního řízení jakožto dalších významných procesních zásad, nemělo být předmětem dokazování ze strany soudu. Podobně by soud u skutku zjevně odpovídajícího trestnému činu ublížení na zdraví dle § 146 odst. 1 neměl rozšiřovat své dokazování na zjištění případné existence a výše majetkové škody (např. hodnota košile poškozené v důsledku napadení pachatelem) či nemajetkové újmy (např. bolestného, duševních útrap či ztížení společenského uplatnění). Výše uvedené pak samozřejmě neznamená, že by tyto nároky automaticky nemohly či neměly být předmětem dokazování a následného rozhodnutí ve smyslu § 228 a § 229 trestního řádu, nicméně by se tak mělo dít toliko na základě důkazních návrhů poškozeného, kterého v tomto směru tíží břemeno tvrzení a břemeno důkazní dle § 43 odst. 3 a § 46 trestního řádu. Za účelem realizace jejich práv a naplnění obou zmíněných břemen jsou pak orgány činné v trestním řízení povinné poškozené náležitým způsobem poučit a poskytnout jim prostor k uplatnění, respektive doplnění svých nároků.

1.1.3 Související zásady

Oprávnění a současně i povinnost zjistit skutkový stav v požadované kvalitě je pak svěřeno v souladu se zásadou vyšetřovací orgánům činným v trestním řízení, kterými se dle § 12 odst. 1 trestního řádu rozumí soud, státní zástupce a policejní orgán. V tomto kontextu je ovšem nutné poznamenat, že v souladu s článkem 90 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a článkem 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) je to pouze soud, kdo rozhoduje o vině a trestu za trestné činy, a jako takový

je to právě on, kdo je ve výsledku zodpovědný za provedení dokazování v rozsahu stanoveném v § 2 odst. 5 trestního řádu, byť za případné součinnosti policejního orgánu či k důkazním návrhům státního zástupce. Výše uvedené závěry pak platí pro řízení před soudem. V předcházející fázi řízení je to naopak policejní orgán, respektive státní zástupce, který je pánem přípravného řízení (tzv. *dominus litis*), kdo nese odpovědnost za objasnění skutečností zásadních pro trestní řízení, a to v rozsahu nezbytném pro zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 trestního řádu,⁴ respektive pro podání obžaloby dle § 176 odst. 1 trestního řádu.

Se zásadou materiální pravdy pak souvisí kromě zásady vyšetřovací rovněž zásady ústnosti (§ 2 odst. 11 trestního řádu) a bezprostřednosti (§ 2 odst. 12 trestního řádu). Ve vztahu k dokazování je smyslem zásady ústnosti, která je dále ústavně zakotvená v článku 96 odst. 2 Ústavy, zajistit, aby bylo rozhodováno, pokud to jejich povaha připouští, na základě ústně provedených důkazů (výslechy obviněného, svědků a znalce), a to v průběhu ústního jednání před soudem. Pouze na základě takto provedených důkazů si soud může vytvořit kompletní a nejpřesnější dojem z výpovědi vyslychané osoby, a tím pádem, v souladu s druhou zmíněnou zásadou bezprostřednosti, vyhodnotit kromě samotného obsahu výpovědi rovněž její věrohodnost tak, aby mohl dojít ke správným skutkovým závěrům. Prostřednictvím shora uvedených zásad je pak rovněž realizováno právo obviněného na obhajobu, neboť může mimo jiné klást vyslychaným osobám otázky a reagovat na jejich výpovědi. Po opatření a provedení důkazů výše nastíněným způsobem je pak na soudu, aby tyto každý zvlášť, ale současně i všechny v jejich souhrnu vyhodnotil a dospěl k řádnému závěru o skutkovém stavu věci. Ve shora uvedeném se pak odráží další neméně významná zásada spjatá s dokazováním, a to konkrétně zásada volného hodnocení důkazů, která je obsažena v ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu. Dle této zásady pak zákon nestanoví míru důkazů nezbytnou k prokázání určité skutečnosti, důkazní sílu, respektive věrohodnost určitých důkazů, a zpravidla ani způsob, jakým má být určitá skutečnost prokázána.⁵ Je tedy na soudu, aby v souladu s obecně uznávanými pravidly logiky vyhodnotil dle svého vnitřního přesvědčení jednotlivé důkazy a svá zjištění případně vtělil kromě ústního odůvodnění rozhodnutí rovněž do písemného znění rozsudku.

⁴ Tedy zda prověřováním podle § 158 trestního řádu zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a zda je dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba. S ohledem na moderní povahu přípravného řízení ve vztahu k řízení před soudem a z toho vyplývající omezení dokazování dle § 158 odst. 3 a § 179b odst. 1 trestního řádu je logické, že jsou omezeny také požadavky na kvantitu a kvalitu skutkových zjištění.

⁵ Zákon v tomto směru zná určité výjimky, např. nutnost provést exhumaci a pitvu mrtvolky podle § 115 trestního řádu či obligatorní vyšetření duševního stavu znalce z oboru psychiatrie dle § 116 odst. 1 trestního řádu.

Další zásadou velmi úzce spjatou se zásadou materiální pravdy je tzv. zásada presumpce nevinny, která je na ústavněprávní a mezinárodní úrovni upravena v článku 40 odst. 2 Listiny a článku 6 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), na zákonné úrovni v § 2 odst. 2 trestního řádu. Z této zásady vyplývá, že dokud není pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu vyslovena vina, nelze na toho, proti němuž se trestní řízení vede, hledět, jako by byl vinen. Přestože má tato zásada více rovin, z hlediska dokazování je podstatné, že vina musí být obviněnému v průběhu trestního řízení bez důvodných pochybností prokázána, neboť nedostatečně prokázaná vina má ve smyslu zásady *in dubio pro reo* stejné následky, jako bezpečně prokázaná nevina. Je tedy na orgánech činných v trestním řízení, zejména pak na státním zástupci, který zastupuje v řízení před soudem veřejnou žalobu, a soudu, který odpovídá za řádné zjištění skutkového stavu, aby pro možnost vyslovení viny nashromáždily a zákonným způsobem provedly dostatečné množství důkazů.

1.2 Prohlášení viny

Dalším ústředním a snad i nejdůležitějším pojmem této práce je institut prohlášení viny. V rámci této podkapitoly bude stručně popsána jeho podstata a historická geneze.

1.2.1 Stručné vymezení

Prohlášení viny je primárně zakotveno v § 206c trestního řádu, a to v hlavě třinácté „Hlavní líčení“, oddílu třetím „Zahájení hlavního líčení“, lze se s ním nicméně setkat i na jiných místech trestních předpisů.⁶

Z právně teoretického pohledu lze prohlášení viny vymežit jako neodvolatelný procesní úkon obviněného adresovaný soudu zpravidla před zahájením dokazování, kterým obviněný kvalifikovaným způsobem doznává svou vinu a vyjadřuje souhlas se státním zástupcem předestřenou právní kvalifikací, a to zpravidla s vidinou mírnějšího trestu.

Podle § 206c odst. 1 trestního řádu může obviněný prohlásit svou vinu tehdy, pokud nedošlo ke sjednání dohody o prohlášení viny a přijetí trestu (dále jen „dohoda o vině a trestu“). Obsahem samotného prohlášení je sdělení, že obviněný spáchal skutek nebo některý ze skutků uvedených v obžalobě (popřípadě v návrhu na potrestání), jakož i souhlas obviněného s právní kvalifikací takového skutku uvedenou v obžalobě. Po zjištění stanovisek státního zástupce, poškozeného a zúčastněné osoby soud ve smyslu § 206 odst. 4 trestního řádu rozhodne, zda

⁶ Zejména § 39 odst. 1 a § 58 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku a § 196 a § 246 odst. 1 písm. b) trestního řádu.

učiněné prohlášení přijme, či nikoli. V kladném případě se upouští od dokazování skutečností spjatých s vinou a soud se soustředí toliko na dokazování stran trestu či ochranného opatření, které budou obviněnému za trestnou činnost uloženy, jakož i na objasnění skutečností týkajících se případně vzneseného adhezního nároku.

Výše uvedený postup představuje pro soud způsob, jakým zkrátit dokazování a zrychlit průběh trestního řízení, pro obviněného pak příležitost dosáhnout mírnějšího trestu, potenciálně uloženého i pod dolní hranici trestní sazby, a to výměnou za pozbytí práva podat si proti rozsudku odvolání co do výroku o vině.⁷

Opominout nelze ani efekt prohlášení viny pro poškozené, neboť tito budou ušetřeni sekundární viktimizace pramenící z jejich opětovného výslechu u hlavního líčení.⁸

Současně je ovšem nutné upozornit, že na přijaté prohlášení viny není vázán žádný konkrétní postup či rozhodnutí soudu, jak zdůraznil Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 17. 8. 2022, sp. zn. 8 Tdo 722/2022. Takové prohlášení má zásadně vztah jen k tomu, že v rozsahu, v němž byla vina prohlášena, se dokazování ke skutku nebo části trestného jednání uvedeného v obžalobě neprovádí a bude provedeno pouze ve zbylém rozsahu.

Výše uvedené fakticky znamená, že prohlášení viny nemusí nutně vést pouze k odsuzujícímu rozsudku, ale např. za splnění dalších podmínek také k podmíněnému zastavení trestního stíhání dle § 307 trestního řádu. Na druhou stranu však není vyloučeno, aby nalézací soud poté, co po přijetí prohlášení viny postupuje shora nastíněným směrem, přičemž ke stížnosti státního zástupce je toto usnesení zrušeno a věc vrácena k opětovnému rozhodnutí, nemohl obviněného na podkladě téhož prohlášení nově uznat vinným a odsoudit jej k přiměřenému trestu.⁹

1.2.2 Historické souvislosti

Institut prohlášení viny byl do našeho právního systému inkorporován novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. Uvedená novela si primárně kladla za cíl navýšit ukládání peněžitých trestů jakožto preferované alternativy ke kratším nepodmíněným trestům

⁷ Srov. § 246 odst. 1 písm. b) trestního řádu.

⁸ Sekundární viktimizace přitom může být co do následků pro poškozeného více traumatizující, nežli samotná primární viktimizace. Srov. GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie. 1. vydání.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, s. 138.

⁹ Tato situace ostatně nastala právě v případě, ve kterém Nejvyšší soud ČR rozhodl citovaným usnesením ze dne 17. 8. 2022, sp. zn. 8 Tdo 722/2022.

odněti svobody. Faktickým důsledkem této změny pak měl být nejen důraz na větší respektování § 55 odst. 2 trestního zákoníku, ale i odlehčení náporu věznicím.¹⁰

V tomto směru pak byla koncipována i důvodová zpráva k příslušnému zákonu, ve které bohužel není ani zmínka o důvodech pro zavedení institutů prohlášení viny či nesporných skutečností, ať už z hlediska zhodnocení současné (resp. tehdejší) právní situace či předpokládaných dopadů novely. S ohledem na význam a aplikační rozšířenost obou uvedených institutů lze výše uvedené vnímat jako významný nedostatek na straně zákonodárce. Důvodem je skutečnost, že příslušná ustanovení § 206a až 206d trestního řádu byla vložena do vládního návrhu zákona až ústavněprávním výborem Poslanecké sněmovny, a to poté, co tento projednal vládní návrh zákona a vydal dne 10. 2. 2020 usnesení doručené poslancům jako tisk č. 453/3. Až v rámci tohoto tisku byla shora uvedená ustanovení navržena, ovšem bez odůvodnění.¹¹

Klíčovou pro zjištění vůle zákonodárce je nicméně důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 466/0, která se prohlášením viny i nespornými skutečnostmi zabývala nepoměrně podrobněji.

Institut prohlášení viny měl být původně inkorporován do českého právního řádu již na základě návrhu věcného záměru trestního řádu z roku 2004. Jednalo se však o určitou formu hybridu mezi prohlášením viny tak, jak jej známe dnes, a institutem dohody o vině a trestu.

S prohlášením viny mělo být v první řadě spojeno právo obviněného vznést současně návrh na vydání odsuzujícího rozsudku včetně stanovení určitého trestu, ochranného opatření, či rozhodnutí o adhezním nároku poškozených. Výše uvedený postup se nicméně vztahoval pouze na případy, ve kterých obviněný nebyl stíhán pro zvlášť závažný zločin. Toto omezení není ve věcném návrhu žádným způsobem odůvodněno, snad jen obecným odkazem na cizí právní úpravu, která byla při sepisování záměru inspirací.

Abyste mohl soud výše uvedený návrh obviněného přijmout, musely by být kumulativně splněny následující podmínky, a to 1) absence okolností vzbuzujících pochybnosti o spáchání trestného činu, 2) souhlas státního zástupce a poškozeného, který se s adhezním nárokem připojil k trestnímu řízení, a 3) účelu řízení již bylo dosaženo přesto, že hlavní líčení nebylo provedeno v celém rozsahu.

Zatímco dle aktuální právní úpravy je součástí rozhodnutí o přijetí prohlášení viny obligatorně také výrok o tom, že dokazování nebude provedeno co do otázky viny a bude

¹⁰ Viz 1. strana důvodové zprávy k zákonu č. 333/2020 Sb.

¹¹ VANTUCH, Pavel. K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. Bulletin advokacie. 2021, č. 4, s. 24.

provedeno pouze ve zbylém rozsahu, ve věcném záměru se počítalo s tím, že soud bude mít možnost (mělo se tedy jednat toliko o fakultativní postup) uznat jako provedené důkazní prostředky, které jsou navrženy nebo obsaženy v obžalobě nebo předloženy kteroukoli ze stran.

Pokud jde o obviněným vznesený návrh na uložení konkrétního druhu a výše trestu či druhu ochranného opatření nebo výše nároku na náhradu škody, pak soud tímto nebyl vázán a mohl se od něj odchýlit.¹² Za této situace mají nicméně obviněný, státní zástupce i poškozený právo podat odvolání, a to, s výjimkou poškozeného, do všech výroků rozsudku. V takovém případě měl mít obviněný právo v rámci podaného odvolání vzít zpět i svůj návrh učiněný na základě prohlášení viny. Procesním důsledkem tohoto úkonu bylo automatické zrušení napadeného rozhodnutí ze strany odvolacího soudu a vrácení věci k opětovnému projednání a rozhodnutí soudu nalézacímu, přičemž v takovém případě se k dřívějšímu prohlášení viny nepřihlíží. Pokud soud naopak návrh obviněného se souhlasem uvedených stran v celém rozsahu přijme, není proti takovému rozhodnutí přípustný žádný opravný prostředek.

Z výše uvedeného je zřejmé, že dle navrhovaného záměru byl oproti právní úpravě *de lege lata* kladen výrazně větší důraz na stanovisko ostatních procesních stran a naplnění účelu trestního řízení, který měl přednost před rychlým a ekonomickým skončením věci.

S prohlášením viny přibylo obviněnému oprávnění navrhnout soudu konkrétní trest, který mu má být uložen, což na jednu stranu představuje výrazný benefit a posílení kontradiktornosti řízení a práva na obhajobu, na druhou stranu to ale na obviněného současně klade větší nároky stran vyhodnocení, nakolik mírný trest by byl ještě soud, a *de facto* i státní zástupce, ochoten akceptovat. Z tohoto pohledu lze usuzovat, že by byli oproti nezastoupeným obviněným zvýhodněni obvinění s obhájcem, ať už zvoleným či ustanoveným, neboť tento by byl z hlediska své profese a zkušeností schopný lépe odhadnout akceptovatelný trest.

Zajímavá je rovněž změna v chápání strategických rolí obviněného a státního zástupce. Zatímco v současnosti se obviněný dozví návrh konkrétního trestu z obžaloby či návrhu na potrestání,¹³ tedy ví, s jakým trestem může orientačně počítat, a na základě toho si vyhodnotí, zda pro něj má prohlášení viny vůbec smysl, podle věcného záměru tyto informace dopředu nezná a na rozdíl od státního zástupce je to naopak on, kdo po prohlášení viny předloží návrh na uložení konkrétního trestu. Tato nejistota je pak kompenzována způsobem rozvedeným níže.

Za nejvýraznější změnu oproti současnému pojetí prohlášení viny lze nicméně považovat možnost vzít zpět svůj návrh v průběhu odvolacího řízení za situace, pokud je obviněnému

¹² Opačný postup by byl ostatně v rozporu s článkem 90 věta druhá Ústavy.

¹³ Srov. § 177 písm. d) trestního řádu, podle kterého je jednou z obligatorních náležitostí obžaloby návrh na uložení trestu s uvedením jeho druhu a výměry nebo návrh na upuštění od potrestání.

zřejmé, že jej ani to „neuchrání“ před nepříznivým trestem, kvůli kterému svou vinu v první řadě prohlásil. V takovém případě se k prohlášení viny *ex lege* nepřihlíží a je na nalézacím soudu, aby obviněnému vinu zákonným způsobem prokázal. Na rozdíl od platné právní úpravy tak nehrozí, že by obviněný svou vinu prohlásil a dále se jen „modlil“, aby soud jeho návrhu trestu vyhověl.

1.3 Nesporné skutečnosti

Posledním klíčovým pojmem této práce je institut nesporných skutečností. Cílem této podkapitoly je kromě stručného představení jmenovaného institutu rovněž jeho odlišení od prohlášení viny, historická geneze a konečně i srovnání s civilněprávním pojetím nesporných skutečností.

1.3.1 Stručné vymezení

Nesporné skutečnosti, resp. označení vybraných skutečností za nesporné, jsou v trestním právu upraveny v § 206d trestního řádu, tedy stejně jako prohlášení viny v hlavě třinácté „Hlavní líčení“, oddílu třetím „Zahájení hlavního líčení.“

Podobně jako prohlášení viny, i nesporné skutečnosti slouží ke zjednodušení a zejména zrychlení trestního řízení omezením skutečností, které mají být podrobeny dokazování, a to na základě shodného vyjádření obviněného a státního zástupce.

Z hlediska systematiky trestního procesu, jakož i z logiky věci, má být k případnému prohlášení vybraných skutečností za nesporné přistoupeno v případě, že nebyla sjednána dohoda o vině a trestu a současně nedošlo k prohlášení viny obviněným, resp. toto prohlášení nebylo soudem akceptováno.

Dohoda o vině a trestu, jak bude dále vysvětleno, totiž představuje komplexní vyřešení věci z hlediska viny, trestu (ochranného opatření), případně i adhezního nároku poškozeného. Z tohoto důvodu by mělo mít její uzavření přednost před všemi ostatními procesními postupy. V případě, že ke sjednání dohody z jakéhokoliv důvodu nedojde, je namístě zvážení prohlášení viny obviněným, kterým by byla zcela vyřešena otázka viny. Za situace, že ani tento institut není realizován, přichází na řadu právě označení vybraných skutečností za nesporné.

Z hlediska teleologického výkladu se tedy zákonodárce snaží dát soudům se souhlasem stran možnost omezit dokazování v případech, kdy se to jeví jako vhodné a kdy nepřichází v úvahu aplikace některého z výše nastíněných institutů, na nejnutnější minimum.

1.3.2 Odlišení nesporných skutečností od prohlášení viny

Prohlášení viny i nesporné skutečnosti směřují ke zrychlení trestního řízení omezením skutečností, které musí být ve světle zásady materiální pravdy podrobeny dokazování. Výše uvedené nicméně v žádném případě neznamená, že se jedná o pojmy obsahově zaměnitelné, v takovém případě by existence obou institutů v trestním právu ostatně byla redundantní.

Jako první a současně i nejdůležitější rozdíl mezi oběma pojmy je již zmíněný rozsah skutečností, ke kterým se vztahují. Zatímco prohlášení viny představuje souhlasné vyjádření obviněného k celé otázce viny, a to včetně právní kvalifikace žalovaného skutku, nesporné skutečnosti se vztahují toliko na dílčí skutečnosti skutkového rázu, které navíc ani nemusí pokrýt celou skutkovou podstatu příslušného trestného činu.¹⁴

Další odlišnost lze spatřovat i v rozsahu subjektů, které na obou institutech participují, jakož i v rozsahu, v jakém tak činí. V případě prohlášení viny soud obligatorně zjišťuje stanovisko státního zástupce, poškozeného a zúčastněné osoby, které ovšem nemá závazný charakter. Naproti tomu právo označit skutečnosti za nesporné má kromě obviněného toliko státní zástupce, přičemž jeho ingerence je pro možnost aplikace předmětného institutu nezbytná.

Ačkoliv oba instituty podléhají rozhodnutí ze strany soudu, v případě nesporných skutečností se toto rozhodnutí omezuje na identifikaci skutečností, které obviněný a státní zástupce shodně označili za nesporné a které proto nebudou předmětem dokazování, zatímco u prohlášení viny soud dle § 206c odst. 4 a 6 v první řadě rozhodne, že prohlášení viny přijímá.¹⁵ Na rozdíl od prohlášení viny soud rovněž není povinen postupovat dle § 314q odst. 3 trestního řádu či zjišťovat stanovisko dalších osob, procesně je tedy tento institut jednodušší.

1.3.3 Historická geneze institutu

Z historického pohledu lze konstatovat, že institut nesporných skutečností nebyl do trestního řádu reálně zaveden až společně s prohlášením viny, ale už s účinností novely provedené zákonem č. 265/2001 Sb., tj. od 1. 2. 2002.

Až do 30. 9. 2020, tedy do účinnosti zákona č. 333/2020 Sb., byly nesporné skutečnosti specifikem hlavního líčení ve zjednodušeném řízení dle § 314d odst. 2 trestního řádu,

¹⁴ Byť i v tomto směru budou existovat důvodné výjimky, které budou blíže analyzovány v dalších částech této práce.

¹⁵ V případě nepřijetí prohlášení je pak soud samozřejmě povinen provést dokazování v nezměněném rozsahu.

respektive, v případě zadrženého podezřelého, ještě ve fázi před hlavním líčením dle § 314b odst. 2 trestního řádu.

Dle druhého citovaného ustanovení samosoudce zadrženého podezřelého, který mu byl předán, vyslechne jako obviněného, a to mimo jiné k tomu, které skutečnosti považuje za nesporné, a zda souhlasí s tím, aby takové skutečnosti nebyly v hlavním líčení dokazovány.

V navazujícím hlavním líčení pak samosoudce dle § 314b odst. 2 trestního řádu ve znění účinném do 30. 9. 2020 ve všech případech (tedy nejen u zadrženého podezřelého) vyslechl obviněného, popřípadě v jeho nepřítomnosti přečetl protokol o jeho výslechu, načež mohl rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné a s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat.

Z výše uvedeného vyplývá, že soud mohl přistoupit k upuštění od dokazování nesporných skutečností až poté, co řádně vyslechl obviněného, tedy v opačném pořadí, než je tomu nyní. Ačkoliv se jeví logičtějším nejprve se dotázat obviněného na případné nesporné skutečnosti a následně omezit rozsah jeho výslechu na ostatní právně relevantní skutečnosti, čímž by došlo k efektivnější realizaci výše uvedeného institutu, je nutné upozornit na to, že trestní řád až do novely č. 333/2020 Sb. neznal institut vyjádření obviněného tak, jak je zakotven v 206a trestního řádu. Soud tedy až do účinnosti výše uvedené novely neměl možnost, jak zjistit postoj obviněného k předmětu obvinění jiným způsobem, nežli v rámci jeho výslechu (s již zmíněnou výjimkou zadrženého podezřelého). V tomto ohledu lze účinnou právní úpravu bezesporu označit za kvalitnější, a to i ve smyslu lepší realizace práva na obhajobu.

Současně se ovšem nabízí otázka, z jakého důvodu byla aplikace institutu nesporných skutečností omezena pouze na hlavní líčení ve zjednodušeném řízení. Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb. v tomto ohledu mlčí a toliko obecně konstatuje, že řízení o návrhu na potrestání má být koncipováno jako maximálně jednoduché a neformální, přičemž předpokladem k naplnění tohoto cíle je mimo jiné zaměření dokazování na podstatné a sporné okolnosti.¹⁶ Z pohledu autora této práce nicméně neexistuje dostatečně relevantní důvod, proč by zmíněný institut nemohl být aplikován i v ostatních typech řízení.¹⁷

Ačkoliv lze argumentovat, že nesporné skutečnosti ze své podstaty omezují zásadu materiální pravdy, neboť skutečnosti jimi kryté nejsou v průběhu řízení před soudem

¹⁶ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁷ Na tuto nelogičnost ostatně upozorňovala už důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 466/0.

předmětem řádného dokazování a z tohoto důvodu má být jejich aplikace omezena jen na skutkově a právně jednoduché a „jasné“ věci, nelze se s tímto závěrem zcela ztotožnit. Jak bude totiž vyloženo v následujících kapitolách, zákon ve znění účinném již od 1. 1. 2002 stanoví pojistky, jejichž cílem je právě odstranit výše popsané riziko.

K výše uvedeným závěrům pak po téměř dvaceti letech dospěl očividně i sám zákonodárce, když s účinností zákona č. 333/2020 Sb. umožnil aplikaci nesporných skutečností pro všechny typy řízení, a to i ve vztahu k nejzávažnější trestné činnosti.

1.4 Odlišení prohlášení viny a nesporných skutečností od podobných institutů

Ačkoliv jsou prohlášení viny a nesporné skutečnosti relativně novými instituty trestního práva, lze se v trestních předpisech setkat i s jinými případy, kdy obviněný akceptuje skutečnosti kladené mu za vinu, a to ať už z hlediska skutkového či právního. S ohledem na rozdílnou povahu těchto institutů a zejména zcela odlišné právní důsledky s nimi spojené je proto cílem této podkapitoly nastíněné instituty stručně představit a v základních rysech je odlišit od prohlášení viny a nesporných skutečností.

1.4.1 Doznání

Prvním zmíněným pojmem je tzv. doznání, se kterým trestní právo pracuje na mnoha místech, aniž by jeho přesný obsah zákonným způsobem vymezilo. V obecné rovině lze doznání charakterizovat jako „*vyjádření konkrétní osoby ohledně určitého skutku, v němž přiznává svou účast na tomto skutku, popisuje jeho okolnosti a svůj vnitřní vztah k němu*“.¹⁸ Na rozdíl od prohlášení viny, nesporných skutečností a ostatních dále popsaných institutů je doznání zvláštním druhem výpovědi obviněného a jako takové jej lze považovat za důkaz.¹⁹ Aby mohlo být k doznání obviněného přihlédnuto, musí být učiněno „*přípustným způsobem (srov. § 91 až 95 tr. ř.) v rámci jeho výslechu, v souladu se všemi procesními předpisy, taky aby jej bylo možné použít v řízení před soudem jako důkaz.*“²⁰ Pokud by se obviněný a *contrario*

¹⁸ ŘÍHOVÁ, Eliška. Doznání obviněného a jeho význam v trestním řízení. Praha, 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Vedoucí práce JUDr. Ingrid Galovcová, Ph.D.

¹⁹ PÚRY, František, Doznání obviněného In: HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. Právnický slovník. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

²⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1290/2015.

doznal až v rámci závěrečné řeči či po udělení závěrečného slova dle § 217 trestního řádu, nelze k jeho výpovědi přihlížet.²¹

Obsahem doznání je doznání ke všem zákonným znakům předmětného trestného činu (tzv. objektivní stránka trestného činu), a to včetně zavinění (tzv. subjektivní stránka trestného činu), případné pohnutky atd.²² Obviněný nemusí mít povědomí o tom, jaké znaky skutkové podstaty jsou z právního hlediska nezbytné pro naplnění toho kterého trestného činu, ani jaká subjektivní stránka je v takovém případě zákonem vyžadována, jeho doznání však musí všechny výše uvedené znaky fakticky zahrnovat.²³ Tak například soudy dovodily, že „*ve věcech, kdy připadá v úvahu zavinění ve formě nevědomé nedbalosti, je možno za doznání považovat i výpověď, ve které obviněný neuvádí některé podstatné okolnosti významné pro posouzení trestnosti činu, neboť je právě pro svou nepozornost, v níž lze spatřovat nedbalost, nepostřehl, ale připouští, že tyto okolnosti nastaly, a nevznáší žádné výhrady vůči své trestní odpovědnosti*“.²⁴

Pokud jde o právní následky doznání, pak trestní zákoník až do novely provedené zákonem č. 333/2020 Sb. neznal doznání jako samostatnou zákonem stanovenou polehčující okolnost, ale toliko zprostředkovaně přes polehčující okolnosti dříve uvedené v § 41 trestního zákoníku pod písmeny k) až n).²⁵ V případě, že nebyly splněny podmínky pro přiznání některé z výše uvedených polehčujících okolností, bylo i přesto možné k doznání přihlídnout, a to analogickou aplikací § 41 trestního zákoníku, který obsahuje toliko demonstrativní výčet polehčujících okolností. Od 1. 10. 2020 je pak doznání výslovně zakotveno v § 41 písm. l) trestního zákoníku. K doznání soud ve smyslu § 39 odst. 3 věta první trestního zákoníku přihlédne v rámci svých úvah o stanovení druhu a výměry trestu, a to samozřejmě ku prospěchu obviněného.

Doznání je rovněž specifické v tom, že má dvojí charakter. V první řadě se jedná o zvláštní výpověď obviněného, a tedy o usvědčující důkaz, který ovšem nezbavuje soud povinnosti provést v nezbytném rozsahu dokazování, a to i co do otázky viny. Současně je ovšem pojmovým znakem řady dalších právních institutů, a to spolupracujícího obviněného (§ 178a trestního řádu), podmíněného odložení podání návrhu na potrestání (§ 179g trestního řádu)

²¹ LUKOVIČOVÁ, Lenka. Podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a dohoda o vině a trestu v aplikační praxi. Brno, 2021. Rigorózní práce. Univerzita Masarykova, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Vedoucí práce JUDr. Věra Kalvodová, Dr.

²² Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 11. 1994, sp. zn. 4 To 831/94.

²³ Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 9. 1995, sp. zn. 6 To 377/95, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem R 6/1996 tr.

²⁴ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 11. 1994, sp. zn. 4 To 831/94.

²⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 553.

a podmíněného zastavení trestního stíhání (§ 307 trestního řádu), které mohou mít za splnění dalších podmínek významné procesní následky, zcela odlišné od prohlášení viny a nesporných skutečností.

V případě spolupracujícího obviněného soud k této skutečnosti přihlédně při ukládání trestu dle § 39 odst. 1 trestního zákoníku, a to ve smyslu polehčující okolnosti dle § 41 písm. n) trestního zákoníku. Ve výjimečných případech lze uvažovat i o snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby podle § 58 odst. 5 trestního zákoníku, respektive o upuštění od potrestání dle § 46 odst. 2 trestního zákoníku a § 179g odst. 2 trestního řádu. Podmíněné zastavení trestného stíhání, stejně jako podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, pak představují odklony v trestním řízení, které mohou pro obviněného, který se ve stanovené zkušební době osvědčí a splní případné další podmínky, znamenat nemeritorní vyřízení věci.

Prohlášení viny oproti tomu představuje procesní institut, který nemá povahu důkazu,²⁶ na druhé straně však zahrnuje nejen souhlas se spácháním skutku, ale i s navrhou právní kvalifikací. Co do rozsahu přiznání je tedy prohlášení viny širší než doznání. Smyslem prohlášení viny je dokazování smysluplně omezit na objasnění skutečností týkajících se adekvátního trestu a rozhodnutí o adhezních nárocích. I přesto, že je prosté doznání polehčující okolností, nemůže samo o sobě, na rozdíl od prohlášení viny, vést k uložení trestu pod dolní hranicí trestní sazby. Tato skutečnost je vykompenzována tím, že obviněný, jehož prohlášení viny soud přijal, si nemůže proti výroku o vině podat odvolání.

Nesporné skutečnosti pak slouží ke zrychlení řízení omezením skutečností, které mají být dokazovány, přičemž jejich rozsah bude záviset na konkrétních okolnostech případu. Nicméně není vyloučené, aby obviněný podobně jako u doznání označil za nesporné ty skutečnosti, které představují všechny znaky skutkové podstaty trestného činu s tím, že na rozdíl od doznání rozporuje zavinění. Právě absence subjektivní stránky by v tomto případě představovala dělicí čáru mezi doznáním a označenými nespornými skutečnostmi.

Současně je nutné upozornit, že ačkoliv prosté doznání jakožto zvláštní druh výpovědi obviněného nevyžaduje pro svou realizaci naplnění žádných zvláštních podmínek,²⁷ instituty prohlášení viny a nesporných skutečností jsou mimo jiné vázány na rozhodnutí soudu, které může být za určitých okolností i negativní.

²⁶ To implicitně vyplývá i z § 206c odst. 8 trestního řádu, podle kterého se v případě nepřijetí prohlášení viny k prohlášení dále nepřihlíží.

²⁷ S výjimkou předchozího poučení dle § 33, § 91, § 92 a § 95 trestního řádu ze strany orgánů činných v trestním řízení, v případech zkráceného přípravného řízení ještě sdělení podezření podle § 179b odst. 3 trestního řádu.

Posledním rozdílem je i časový aspekt aplikace předmětných institutů. Zatímco obviněný se může k trestné činnosti doznat již v přípravném řízení, a to ať už po zahájení trestního stíhání v rámci protokolu o výslechu obviněného či po sdělení podezření v rámci protokolu o výslechu osoby podezřelé, prohlášení viny a označení skutečností za nesporné se váží toliko k hlavnímu líčení, a to zpravidla k fázi před zahájením dokazování.

1.4.2 Prohlášení o spáchání skutku dle § 309 trestního řádu

Mezi zmíněné odklony od trestního řízení spadá rovněž institut narovnání, který je v trestním řádu zakotven v § 309 až 314 trestního řádu. Zatímco u výše zmíněných odklonů se vyžaduje vyjádření obviněného obsahově odpovídající doznání, u narovnání v tomto ohledu postačí, aby obviněný prohlásil, že spáchal skutek, pro který je stíhán, aniž by se musel detailně vyjadřovat k jednotlivým skutkovým okolnostem spáchaného přečinu.²⁸ Prohlášení o spáchání skutku nemá povahu usvědčujícího důkazu.

Pokud se obviněný výše uvedeným způsobem vyjádří, učiní alespoň úkony směřující k odčinění škody či vydání bezdůvodného obohacení a složí na účet přiměřenou částku na pomoc obětem trestné činnosti, může soud a v přípravném řízení státní zástupce zvážit schválení narovnání, a to za situace, že s tím obviněný i poškozený souhlasí a současně lze takový způsob vyřízení věci pokládat s ohledem na okolnosti případu a osobu a poměry obviněného za dostačující.

Jak vyplývá z předestřené rozboru, prohlášení o spáchání skutku je odlišné nejen od doznání (a tím pádem i od odklonů na doznání postavených),²⁹ ale rovněž od prohlášení viny a nesporných skutečností.

Zatímco prohlášení viny ani nesporné skutečnosti slouží primárně k usnadnění důkazní situace a ke zrychlení řízení, prohlášení o spáchání skutku představuje jednu z podmínek kumulativně vyžadovaných pro aplikaci institutu narovnání. Právě v něm se odráží prvky restorativní justice v podobě participace poškozeného, přičemž cílem narovnání je urovnání a vypořádání vzájemných vztahů obviněného a poškozeného, kteří se aktivně podílejí na procesu hledání oboustranně prospěšného řešení.³⁰

²⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3517 s.

²⁹ Z tohoto důvodu nebylo prohlášení o spáchání skutku z hlediska systematiky této práce začleněno do předchozí podkapitoly týkající se doznání.

³⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 3513 s.

Ačkoliv samotné prohlášení obviněného není vázané na aktivitu ostatních subjektů včetně soudu, pro vyvolání zamýšlených právních účinků je jejich ingerence v pozitivním slova smyslu nezbytná.

Dalším rozdílem je již zmíněný rozsah prohlášení, který se u narovnání vztahuje obecně ke spáchání skutku jako takového, zatímco u prohlášení viny zahrnuje kromě všech skutkových okolností také souhlas s příslušnou právní kvalifikací. Nesporné skutečnosti se pak týkají pouze dílčích okolností skutkového charakteru.

Podobně jako u ostatních zmíněných institutů obdobného rázu, i prohlášení o spáchání skutku lze na rozdíl od prohlášení viny či nesporných skutečností učinit kromě řízení před soudem již v přípravném řízení.

1.4.3 Dohoda o vině a trestu

Dalším institutem podobným prohlášení viny a nesporným skutečností je již zmíněná dohoda o vině a trestu,³¹ zakotvená v § 175a trestního řádu, která má svůj původ v anglosaském právním prostředí, kde se s ní lze setkat pod pojmy *plea bargaining* či *plea guilty*.³² Podstatou tohoto institutu patřícího mezi odklony v širším slova smyslu³³ je konsensus mezi státním zástupcem a obviněným stran žalovaného skutku, v rámci kterého obviněný souhlasí s jeho spácháním i navrhovanou právní kvalifikací, a to výměnou za konkrétní mírnější trest navrhovaný státním zástupcem. Jednání o dohodě o vině a trestu může iniciovat jak státní zástupce, tak i sám obviněný,³⁴ a to jak ve fázi přípravného řízení, kde bude dohoda sjednávána nejčastěji, tak i nově v řízení před soudem.³⁵ S ohledem na povahu institutu jakožto formy konsenzuálního způsobu řešení trestních věcí³⁶ přitom není vyloučeno, aby obviněný v kterékoliv fázi trestního řízení před rozhodnutím o návrhu od tohoto odstoupil, a to bez ohledu na pohnutky, které ho k tomu vedly.³⁷

³¹ Jedná se o legislativní zkratku, dle § 2 odst. 8 trestního řádu se správně jedná o dohodu o prohlášení viny a přijetí trestu.

³² TEXL, David. Dohoda o vině a trestu uzavřená v hlavním líčení - Qui bono? In: Právní prostor [online]. 26. května 2021 [cit. 30. července 2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dohoda-o-vine-trestu-uzavrena-v-hlavnim-liceni-qui-bono>.

³³ DRAŠTÍK, A., FENYK, J., a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha. Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 1307.

³⁴ Srov. § 175a odst. 1 trestního řádu.

³⁵ V této souvislosti je vhodné upozornit na § 186 písm. g) trestního řádu, podle kterého může soud za situace, že shledá vhodné podmínky pro sjednání dohody, nařídít předběžné projednání obžaloby. Otázkou nicméně je praktická účinnost tohoto ustanovení, neboť pakliže státní zástupce neměl zájem uzavřít dohodu o vině a trestu v průběhu přípravného řízení, jen těžko své stanovisko změní před zahájením hlavního líčení.

³⁶ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. 2008, roč. 41, č. 1, s. 3-26.

³⁷ V tomto směru lze odkázat na nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19-4.

Přestože bylo výše nastíněným způsobem v minulosti skončeno pouze malé množství trestních věcí,³⁸ v posledních letech lze sledovat významný nárůst návrhů na uzavření dohod o vině a trestu, který se v roce 2021 oproti roku 2016 navýšil téměř pětinasobně.³⁹

Specifikem tohoto institutu je zdůraznění role restorativní justice, která se odráží v možnosti participace poškozeného na uzavírání dohody.⁴⁰ Poškozený má v první řadě dle § 175a odst. 2 a 5 trestního řádu právo účastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, kde se může vyjádřit k rozsahu a způsobu náhrady adhezního nároku. Pokud se poškozený sjednávání dohody neúčastní, avšak adhezní nárok již dříve uplatnil, může se státní zástupce za poškozeného dohodnout s obviněným o rozsahu a způsobu náhrady adhezního nároku, a to až do výše uplatněného nároku. V obou případech je pak rozsah a způsob uspokojení adhezního nároku součástí dohody,⁴¹ jejíž opis je poškozenému zaslán.

Samotné uzavření dohody ovšem ještě neznamená, že tato automaticky vyvolává i právní účinky. Návrh na schválení dohody, který státní zástupce podává namísto obžaloby či návrhu na potrestání,⁴² totiž ještě podléhá schválení soudem ve veřejném zasedání.⁴³ Předmětem tohoto jednání je v první řadě ověření, zda obviněný uzavřené dohodě rozumí, chápe podstatu skutku, který je mu kladen za vinu, a povahu trestného činu, který je v takovém skutku spatřován. Soud dále zkoumá, zda obviněný při sjednávání dohody prohlásil svou vinu k žalovanému skutku dobrovolně a bez nátlaku a zda si je vědom právních následků spojených s takovou dohodou. Jinými slovy, soud ověřuje dobrovolnost (svobodu vůle) a informovanost obviněného v průběhu sjednávání dohody. Od 1. 10. 2020 je pak obzvlášť důležité ověření, zda byl obviněný při sjednávání dohody poučen o svých právech na obhajobu, a to zejména ve smyslu možnosti zvolit si obhájce, neboť s účinností zákona č. 333/2020 Sb. není sjednávání dohody o vině a trestu důvodem nutné obhajoby. Pokud tedy u obviněného není naplněn jiný důvod dle § 36 trestního řádu, může dohodu sjednat sám bez právní pomoci.⁴⁴

Soud ve veřejném zasedání zpravidla neprovádí dokazování, v případě nutnosti toliko vyslechne obviněného a opatří potřebná vysvětlení.

³⁸ Srov. článek výše,

³⁹ ŠTORKÁN, Martin. Popularita dohod o vině a trestu roste, oproti roku 2019 jich letos žalobci navrhli skoro trojnásobek. In: iRozhlas [online]. 31. prosince 2021 [cit. 31. července 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/soud-dohoda-o-vine-a-trestu-justice_2112310500_sto

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2284.

⁴¹ Srov. § 175a odst. 1 písm. g) trestního řádu.

⁴² Srov. § 175b odst. 1 a § 180 odst. 1 trestního řádu.

⁴³ Srov. § 314q a násl. trestního řádu.

⁴⁴ K důvodům vypuštění nutné obhajoby srov. BICEK, Rudolf. Nová pravidla dohody o vině a trestu. In: Právní rádce [online]. 6. listopadu 2020 [cit. 31. července 2022]. Dostupné z: <https://pravniciradce.ekonom.cz/c1-66839600-nova-pravidla-dohody-o-vine-a-trestu#viz1> a důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb.

Na rozdíl od běžného řízení na základě obžaloby či návrhu na potrestání může soud rozhodovat o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu a ochranném opatření pouze v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu. Podobný princip pak platí i pro rozhodování o adhezním nároku poškozeného.⁴⁵

Soud má více možností, jak s návrhem na schválení dohody naložit. V případě, že navrhanou dohodu shledá z důvodů uvedených v § 314r odst. 2 trestního řádu nesprávnou či nepřiměřenou, popřípadě zjistí-li závažné porušení práv obviněného při sjednávání takové dohody, vrátí věc usnesením zpátky do přípravného řízení, přičemž případná stížnost proti takovému rozhodnutí má odkladný účinek. S ohledem na povahu zjištěných nedostatků má soud možnost namísto vrácení věci veřejné zasedání odročit a poskytnout tak státnímu zástupci prostor k předložení nového znění dohody, pokud se výše uvedený není schopen s obviněným dohodnout na jejím aktualizovaném znění přímo u veřejného zasedání.

V případě, že soud neshledal důvody pro výše uvedený postup, schválí dohodu odsuzujícím rozsudkem. Součástí rozsudku je výrok o schválení dohody, výrok o vině a trestu, včetně případného ochranného opatření, to vše dle schválené dohody. Z hlediska adhezního nároku soud postupuje analogicky výše uvedeným způsobem, s ohledem na skutkové okolnosti případu ovšem není vyloučeno odkázání dle § 229 trestního řádu.

Jak vyplývá z výše provedené analýzy, dohoda o vině a trestu na rozdíl od prohlášení viny nepředstavuje pouhý právní institut trestního práva, ale svébytný způsob meritorního řešení věci se silným důrazem na kontradiktornost řízení, konsensus stran a ještě větší posílení práv obviněného.

Obviněný má možnost nejen vyjádřit se ke skutkové a právní stránce věci, ale, což bude ostatně jeho hlavní motivací pro uzavření dohody, rovněž aktivně vyjednávat se státním zástupcem o trestu a případném ochranném opatření, které budou obviněnému navrhnuty k uložení, a to včetně rozhodnutí o adhezním nároku. Dohoda o vině a trestu má tedy daleko širší dopad, než „prosté“ prohlášení viny či označení některých skutečností za nesporné, což ostatně koresponduje i se systematickým členěním těchto institutů, odrážejícím se v poučení soudu dle § 196 odst. 2 a § 206b až 206d trestního řádu.

V souvislosti s uzavřením dohody však došlo k posílení práv i na straně státního zástupce, který bývá nejen iniciátorem sjednávání dohody, ale zejména kontraktační stranou, bez které nelze dohodu uzavřít. Výše uvedené je pak v kontrastu se stanoviskem státního zástupce

⁴⁵ Srov. § 314r a násl. trestního řádu.

u prohlášení viny, neboť toto, jak bude dále podrobněji rozvedeno, nemá závazný charakter a slouží soudu jako pouhé vodítko, zda prohlášení přijmout, či nikoli.

V návaznosti na výše uvedené je patrná i určitá změna v roli soudu. Zatímco prohlášení viny a skutečnosti, které strany označily za nesporné, pro soud představují „toliko“ usnadnění práce v podobě neprokazování uvedených skutečností s tím, že je i nadále povinen ve zbylém rozsahu náležitě zjistit skutkový stav věci a tento, s výjimkou výroku o vině, právně vyhodnotit, v případě přezkoumávání dohody o vině a trestu funguje spíše jako kontrolní orgán, který ověřuje zákonnost a správnost sjednané dohody.

Posledním rozdílem je časový okamžik, od kterého lze jednotlivé instituty aplikovat, byť tento je z pohledu autora spíše marginální. Dohodu o vině a trestu lze sjednat v průběhu celého trestního řízení,⁴⁶ zatímco instituty prohlášení viny a označení některých skutečností za nesporné se vážou pouze k hlavnímu líčení.

⁴⁶ Nad rámec zvoleného tématu práce autor podotýká, že byť zákonodárce umožnil sjednání dohody i v řízení před soudem, v praxi se bude s největší pravděpodobností jednat zpravidla o výjimečné situace. Pokud totiž bude mít státní zástupce v tomto ohledu s obviněným zájem jednat, bude tak činit již v přípravném řízení, aby pak mohlo soudu namísto obžaloby či návrhu na potrestání podat právě návrh na schválení dohody. V případě, že obviněný nebude chtít v této fázi dohodu uzavřít, zpravidla bude na svém stanovisku trvat i v řízení před soudem. Pokud v této fázi svůj postoj přehodnotí (například vlivem změny obhájce), je pak otázkou, zda bude tento postoj nadále akceptovat i státní zástupce, a to i s ohledem na skutečnost, že to pro něj představuje „další práci navíc“.

2 Hlubková analýza prohlášení viny

Prohlášení viny představuje v první řadě možnost znatelného urychlení práce soudů v případech četné, méně komplikované trestné činnosti (např. krádeže v obchodech, které bývají po skutkové stránce zpravidla dobře podloženy účtenkami objektivizujícími výši škody, pořízenými záznamy z bezpečnostních kamer a výslechy členů ochranky či dalších zákazníků), případně i závažnější kriminality. Současně se ovšem jedná také o výrazný posun ve vnímání doznání obviněného, které bylo v případě, že tento se státním zástupcem neuzavřel dohodu o vině a trestu, chápáno toliko jako podpůrný důkaz, a jako takové nezbavovalo orgány činné v trestním řízení povinnosti provést dokazování v nezbytném rozsahu i stran případné viny.⁴⁷

Cílem této kapitoly je navázat na poznatky z předchozí kapitoly a v tomto směru provést podrobnou analýzu procesních a obsahových náležitostí prohlášení viny z právně teoretického i praktického pohledu. Náležitý prostor bude na úvod věnován rovněž možnosti aplikace prohlášení viny v řízeních ve věcech mladistvých a právnických osob.

2.1 Aplikace prohlášení viny v řízení proti uprchlému a v řízeních podle zvláštních zákonů

Kromě standardního trestního řízení existují i řízení, která vykazují taková hmotněprávní či procesněprávní specifika, že jsou upravena samostatně, a to ať už ve zvláštních zákonech, či přímo v trestním řádu. Cílem následující části je analyzovat, zda se prohlášení viny uplatní i v těchto případech, popřípadě zda je povaha těchto řízení od obecné úpravy natolik odlišná, aby tento postup zapovídala. V tomto směru budou předmětem zájmu řízení proti uprchlému, a dále řízení ve věcech mladistvých a řízení vedené proti právnickým osobám.

2.1.1 Řízení proti uprchlému

Prvním zvláštním typem řízení, kterému bude v souvislosti s aplikací prohlášení viny a nesporných skutečností věnována pozornost, je řízení proti uprchlému. Samotné řízení je upraveno v hlavě dvacáté, oddílu druhém trestního řádu.

Základní podmínkou pro aplikaci ustanovení o řízení proti uprchlému je dle § 302 trestního řádu skutečnost, že se osoba, proti které je trestní řízení vedeno, vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá. V případě pobytu v cizině musí být v tomto směru prokázán motiv osoby, proti které se řízení vede, uprchnout či se vyhýbat předmětnému

⁴⁷ Srov. § 2 odst. 5 věta druhá trestního řádu.

stíhání, nestačí tedy pouhé zjištění faktu, že se tato osoba bez dalšího zdržuje v zahraničí.⁴⁸ Ve druhém případě se osoba, proti které je trestní řízení vedeno, vyskytuje na území České republiky, zde se ale ukrývá, aby se bránila dopadení a zajištění.⁴⁹

Bez ohledu na to, která z výše uvedených alternativ je naplněna, výsledkem je pokaždé skutečnost, že osoba, proti které je trestní řízení vedeno, fakticky absentuje, což může na jedné straně pro soud představovat v řadě případů procesní komplikace (např. z hlediska doručování písemností, zajištění přítomnosti obviněného u hlavního líčení v případech, kde to vyžaduje zákon, apod.), zejména je však tato osoba potenciálně zkrácena na svých právech, neboť se nemůže vyjádřit k předmětu obvinění, klást svědkům otázky, podávat důkazní návrhy atd.

Právě z těchto důvodů musí mít osoba, proti které je vedeno řízení proti uprchlému, ve smyslu § 36 odst. 1 písm. c) a 304 odst. 1 věta první trestního řádu povinně obhájce, který má po dobu trvání řízení v souladu s ustanovením § 304 odst. 1 věta druhá trestního řádu stejná práva jako obviněný. Odstavec 2 téhož ustanovení, který byl do trestního řádu přidán novelou provedenou zákonem č. 333/2020 Sb., pak výše uvedený široký rozsah oprávnění koriguje v tom směru, že obhájce nemůže se státním zástupcem sjednat dohodu o vině a trestu ani nemůže prohlásit vinu obviněného.

2.1.2 Řízení ve věcech mladistvých

Řízení ve věcech mladistvých je v trestním řádu upraveno toliko v ustanovení § 291, které odkazuje na zvláštní právní úpravu, a to konkrétně zákon č. 218/2003 Sb, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“ či „zákon č. 218/2003 Sb.“). Druhá věta zmiňovaného ustanovení pak stanoví, že pokud výše uvedený zvláštní zákon nestanoví jinak, použije se na řízení ve věcech mladistvých⁵⁰ trestní řád.

Samotný průběh řízení v trestních věcech mladistvých je upraven v dílu 7 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, a to zejména v oddílu 9. Dle § 63 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. platí, že v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku, nelze vydat trestní příkaz ani sjednat dohodu o vině a trestu. Jelikož citované ustanovení, stejně jako žádné jiné ustanovení téhož zákona, nevyklučuje použití prohlášení viny, lze *a contrario* dojít

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3453.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Podle § 2 odst. 1 písm. c) zákona o soudnictví ve věcech mládeže se mladistvým rozumí ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku; má se za to, že mladistvým je i ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok věku, ale u něhož není možné bez důvodné pochybnosti určit, že v době spáchání provinění překročil osmnáctý rok věku.

k závěru, že mladistvý může podle § 291 trestního řádu ve spojení s § 206c trestního řádu prohlásit svou vinu vůči soudu.

Výše uvedenému závěru svědčí mimo jiné i fakt, že nemožnost sjednat dohodu o vině a trestu ve věcech mladistvých byla do zákona vložena právě novelou č. 333/2020 Sb., která zavedla prohlášení viny a nesporné skutečnosti. Pokud by tedy zákonodárce měl v úmyslu kterýkoliv z obou institutů vyloučit pro řízení ve věcech mladistvých vedle dohody o vině a trestu, mohl tak učinit právě v citovaném ustanovení.

Z hlediska systematiky právního řádu nicméně autor považuje za nelogické, aby obviněný mladistvý, který musí být dle § 42a odst. 1 písm. a) zákona č. 218/2003 Sb. již od počátku trestního řízení povinně zastoupen obhájcem, nemohl sjednat dohodu o vině a trestu, a přesto mu bylo umožněno prohlásit svou vinu. Zatímco u dohody o vině a trestu totiž obviněný ví, o jaký konkrétní trest „bojuje“, resp. jaký trest mu bude v případě schválení dohody uložen, v případě prohlášení viny může pouze doufat v trest co nejmírnější. Z tohoto pohledu se tedy jeví rozumnější umožnit obviněnému kromě prohlášení viny právě i schválení dohody o vině a trestu. Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb. k nemožnosti aplikace dohody o vině a trestu oproti prohlášení viny ničeho neuvádí.

2.1.3 Řízení vedené proti právnickým osobám

Zatímco v případě řízení ve věcech mladistvých trestní řád v hlavě dvanácté výslovně odkazoval na zvláštní právní úpravu s tím, že se ve zbytku použije právě trestní řád, u řízení vedených proti právnickým osobám zákonodárce přistoupil k opačnému řešení.

Trestní řád tedy o řízení ve věcech právnických osob zcela mlčí, a naopak § 1 odst. 2 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon o trestní odpovědnosti právnických osob“ či „zákon č. 418/2011 Sb.“) uvádí, že nestanoví-li tento zákon jinak, použije se trestní zákoník a trestní řád, není-li to z povahy věci vyloučeno.

Specifika řízení proti právnickým osobám jsou upravena v části čtvrté zákona č. 418/2011 Sb., tato nicméně výslovně nezapovídá užití prohlášení viny i v tomto typu trestního řízení. Otázkou tedy zůstává, zda povaha právnické osoby jakožto výsledku právní fikce této umožňuje prohlásit svoji vinu či nikoli.

Dle § 34 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb. platí, že za právnickou osobu činí úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle občanského soudního řádu. Výčet osob oprávněných za právnickou osobu je potom zahrnut v § 21 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb.,

občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon č. 99/1963 Sb.“ nebo „občanský soudní řád“), zpravidla se přitom bude jednat o člena statutárního orgánu či pověřeného zaměstnance. Výše uvedené osoby pak mohou ve smyslu § 34 odst. 2 zákona č. 418/2011 Sb. zvolit právnické osobě zmocněnce, a to na základě plné moci. Pokud nastanou skutečnosti předpokládané v § 34 odst. 4 a 5 téhož zákona (typicky jediný jednatel společnosti vystupuje v řízení jako spoluobviněný, popřípadě má ve věci postavení svědka, a současně nezvolí obviněné právnické osobě jinou osobu oprávněnou za ni vystupovat)⁵¹, jedná za právnickou osobu soudem ustanovený opatrovník.

V návaznosti na výše řečené je pak klíčové ustanovení § 34 odst. 6 zákona č. 418/2011 Sb., dle kterého mají osoby uvedené v § 21 odst. 1 občanského soudního řádu, zmocněnec i opatrovník stejná práva a povinnosti jako ten, proti němuž se vede trestní řízení, tedy jako samotná obviněná právnická osoba. Výše uvedeným způsobem je totiž zajištěna faktická realizace práv obviněné právnické osoby, která musí být co do rozsahu shodná s právy fyzických osob, jinak by totiž docházelo k nedůvodné diskriminaci právnických osob a porušení práva na spravedlivý proces dle § 36 a násl. Listiny. Pokud má mít právnická osoba možnost vyjádřit se k předmětu obvinění, a tedy se i teoreticky doznat⁵², nelze jí upřít ani možnost prohlásit svou vinu a čerpat z benefitů z toho plynoucích.

2.2 Materiální aspekty prohlášení viny

Institut prohlášení viny je zakotven v § 206c trestního řádu, který obsahuje jak formální, tak i obsahové náležitosti a souvislosti prohlášení. Z prvního odstavce citovaného ustanovení v první řadě vyplývá, že prohlášení viny je, jak ostatně vyplývá z jeho podstaty, výsostným oprávněním obviněného, respektive v rámci hlavního líčení již obžalovaného,⁵³ které rozšiřuje již tak bohatou škálu jeho práv primárně zakotvených v § 33 trestního řádu.

Cílem následující pasáže je vymezit prohlášení viny po obsahové stránce jako kladné vyjádření obviněného k nejméně části skutků, které jsou mu kladeny za vinu, za současného přijetí obžalobou či návrhem na potrestání předkládané právní kvalifikace. Pozornost bude kladena skutku jakožto předmětu obvinění, ale i právní kvalifikaci na ni navazující. Zjištěná

⁵¹ V této souvislosti lze odkázat na ustálenou judikaturu Ústavního soudu (např. nálezy ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. IV. ÚS 3139/19, a nálezy ze dne 15. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 131/18), dle které samotná skutečnost, že osoba oprávněná jednat za právnickou osobu má postavení spoluobviněného či svědka, ještě neznamená, že tato osoba nemůže zvolit právnické osobě zástupce, pokud tak činí v dobré víře.

⁵² Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 Tz 41/2014, které bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 28/2015, ostatně aproboval aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 307 trestního řádu.

⁵³ Srov. § 12 odst. 8 trestního řádu.

východiska budou posléze zařazena do kontextu procesních aspektů prohlášení a v následujících částech podrobena analýze vybraných problematických aspektů prohlášení a srovnána se zahraniční právní úpravou.

2.2.1 Skutek jako podstata prohlášení

Z díkce § 206c odst. 1 trestního řádu v první řadě vyplývá, že obviněný může prohlásit, že je vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě.

Pro pochopení obsahu prohlášení je nejprve nutné vymezit pojem skutku. Ačkoliv trestní zákoník i trestní řád na řadě míst s tímto pojmem pracují, žádný z trestních předpisů uvedený termín nijak nedefinuje, čímž je tento úkol ponechán rozhodovací praxi soudů a právní nauce.⁵⁴

Ústavní soud v tomto ohledu konstatoval, že skutkem se rozumí „určitá událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, která může mít znaky trestného činu či trestných činů anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu“.⁵⁵ Již z této definice je zřejmé, že ne každý skutek musí být automaticky i trestným činem, respektive vykazovat jeho znaky. Na druhou stranu však každý trestný čin musí být rovněž i skutkem. Z logiky věci pak budou předmětem zájmu trestního práva toliko ty skutky, které budou současně vykazovat znaky alespoň jednoho trestného činu.

Jelínek připomíná, že je nutné odlišovat pojem skutku a skutkového děje, protože „*skutek je abstrakcí (vydělením) trestněprávně relevantní části skutkového děje*“.⁵⁶ Nejvyšší soud pro změnu upozorňuje na rozdíly mezi skutkem a popisem skutku. „*Skutek je to, co se ve vnějším světě objektivně stalo. Naproti tomu popis skutku je slovní formou, jejímž prostřednictvím se skutek odráží ve vyjadřovacích projevech lidské komunikace. Pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení je významný samotný skutek a nikoli jeho popis, protože trestní stíhání se vede ohledně skutku a nikoli ohledně popisu skutku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 8 Tdo 179/2010)*“.⁵⁷

Samotná podstata skutku pak spočívá v jednání jakožto projevu vůle jednotlivce ve vnějším světě, které může mít povahu jak jednání, tak i zdržení se tohoto jednání (tzv. komisivní a omisivní jednání), a to ve formě úmyslné i nedbalostní.⁵⁸

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání*. Praha: Leges, 2019, s. 351.

⁵⁵ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. II.ÚS 143/02.

⁵⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání*. Praha: Leges, 2019, s. 352.

⁵⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 7 Tdo 1205/2020.

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání*. Praha: Leges, 2019, s. 352.

V souvislosti se skutkem se lze setkat také s pojmy jednota skutku a totožnost skutku. Jednota skutku je pojmem hmotněprávním, který slouží pro rozlišení, zda byl v daném případě spáchán jeden či více skutků, přičemž rozhodným hlediskem je následek předpokládaný zákonem. Za jeden skutek je pak nutné považovat všechny ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním.⁵⁹

S ohledem na § 12 odst. 12 trestního řádu je nutné rozlišovat mezi skutkem v hmotněprávním a procesněprávním smyslu. Zatímco v prvním případě jsou všechny dílčí útoky pokračujícího trestného činu ve smyslu § 116 trestního zákoníku považovány za jeden skutek, ve druhém případě se každý jednotlivý útok považuje za samostatný skutek a jako takový může být předmětem samostatného trestního řízení.

Totožnost skutku je naproti tomu pojmem čistě procesním, jehož podstata spočívá v tom, že trestní stíhání obviněného je možné vést pouze pro skutek vymezený ve výroku usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 trestního řádu. Takový skutek musí být na jedné straně vyčerpán v celé jeho šíři, na druhou stranu jej nelze překročit.⁶⁰ K zachování totožnosti skutku pak dle judikatury postačí alespoň totožnost jednání či totožnost následku.⁶¹

Převedeno do praktické roviny, obviněný může u hlavního líčení prohlásit, že je vinný spácháním skutku uvedeného v obžalobě či návrhu na potrestání, čímž fakticky říká, že se dopustil jednání v nich uvedeného, a to v odpovídající formě zavinění. Takto se může obviněný vyjádřit k vícero, případně i ke všem skutkům kladeným mu za vinu, přičemž těmito skutky mohou být z hmotněprávního hlediska i jednotlivé dílčí útoky pokračujícího trestného činu.

V návaznosti na výklad o totožnosti skutku si lze položit otázku, zda musí prohlášení obviněného o spáchání žalovaného skutku zcela korespondovat s jeho popisem v obžalobě či v návrhu na potrestání, jinými slovy, zda může obviněný souhlasit se spácháním skutku s určitými výhradami k jeho formálnímu popisu.

Vzhledem k nastíněným tezím stran zachování totožnosti skutku při zachování totožnosti jednání či následku lze připustit, že obviněný může prohlásit svou vinu i k upravenému popisu skutku, přičemž verze skutku nabídnutá obviněným současně nesmí být v rozporu s dosud

⁵⁹ Tamtéž, shodně také rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze 7. 5. 1984 sp. zn. 3 Tz 6/84, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem R 8/1985 tr.

⁶⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 587.

⁶¹ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 1979, sp. zn. 5 Tz 2/79 či ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 3 Tdo 1115/2021.

zjištěným skutkovým stavem (k tomu podrobněji v části týkající se důvodů nepřijetí prohlášení viny).⁶²

2.2.2 Souhlas s právní kvalifikací

Aby bylo možné na vyjádření obviněného pohlížet jako na řádné prohlášení viny, musí kromě souhlasu se spácháním skutku obsahovat také další, neméně významný prvek, a to souhlas s příslušnou právní kvalifikací.

Jak explicitně vyplývá ze zákona, obviněný v tomto směru na rozdíl od souhlasu se spácháním skutku nemá prostor pro jakékoliv výhrady k právní kvalifikaci, kterou musí bez výhrad přijmout (srov. „souhlasí“).⁶³ Je proto o to důležitější, aby státní zástupce již v přípravném řízení co možná nejlépe objektivizoval skutkový stav a na tento aplikoval odpovídající právní kvalifikaci.

Souhlas s právní kvalifikací pak může mít za určitých okolností širší dopad než samotný souhlas se spácháním skutku. Obviněný totiž může souhlasit s tím, že skutky, které jsou mu kladeny za vinu, budou vyhodnoceny jako jeden pokračující trestný čin ve smyslu § 116 trestního zákoníku (viz výklad o jednotě skutku v hmotněprávním pojetí), a to například i ve vztahu ke skutkům, pro které byl obviněný již pravomocně odsouzen předcházejícím rozhodnutím.⁶⁴

V této souvislosti je zajímavá otázka, zda v situaci, když soud v žalovaném skutku spatřuje dílčí skutek pokračujícího trestného činu, o jehož ostatních skutcích již bylo pravomocně rozhodnuto, může obviněný souhlasit s právní kvalifikací uvažovanou soudem, a to být správnou, nicméně v rozporu s kvalifikací předloženou státním zástupcem, který

⁶² K totožným závěrům srov. ŠELLENG, Dalibor. Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení. In: *Advokátní (online) deník* [online]. 27. 9. 2022 [cit. 2. 1. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/27/vybrane-otazky-institutu-prohlaseni-viny-v-hlavnim-liceni/>.

⁶³ V tomto kontextu se lze setkat i s názorem, že popření právní kvalifikace obviněným by nemělo být překážkou pro aplikaci prohlášení viny, neboť stěžejní je samotné přiznání viny a právní kvalifikace je v souladu se zásadou *iura novit curia* věcí soudu. S tímto názorem nicméně nelze souhlasit hned z několika důvodů. V první řadě je v rozporu s výslovným zněním zákona, jakož i se systematickou obsaženou v § 206c a § 206d trestního řádu, dále právě souhlas s právní kvalifikací odlišuje prohlášení viny od prostého doznání. Pokud má být smyslem institutu omezit dokazování jen na otázku trestu, případně náhrady škody či ukládání ochranného opatření, musí strany vědět, jakým trestem je obviněný reálně ohrožen, což vyplývá právě z příslušné právní kvalifikace, se kterou obviněný souhlasí a která se po přijetí prohlášení soudem stává fixní a nezměnitelnou. K odlišným názorům srov. TIKAL, František. *Rozhovor: Soudce Jan Mana – O novele trestního zákoníku a trestního řádu účinné k 1. říjnu 2020* In: Právní prostor [online]. 12. listopadu 2020 [cit. 2. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhovor-soudce-josef-mana-o-novele-trestniho-zakoniku-trestniho-radu-ucinne-k-1-rijnu-2020>.

⁶⁴ V takovém případě by přicházelo do úvahy uložení společného trestu dle § 45 odst. 1 trestního zákoníku při zrušení výroku o vině a o trestu z předcházejícího rozhodnutí s tím, že by se do nového rozhodnutí převzaly i dílčí skutky, za které byl obviněný již odsouzen.

považuje žalovaný skutek za samostatný trestný čin. Autor je toho názoru, že prohlášení viny je možné učinit pouze ve vztahu ke státním zástupcem předestřené právní kvalifikaci, bez ohledu na její správnost, neboť opačný závěr by byl v přímém rozporu s explicitním zněním zákona.

I přesto ovšem nelze odhlédnout od podstaty prohlášení viny, v jehož rámci se obviněný vzdává případných námitek proti skutkové a právní stránce věci, a to „výměnou“ za výraznou polehčující okolnost, kterou prohlášení pro soud představuje. Z tohoto úhlu pohledu je tedy zcela namístě, aby soud i přes nepřijetí prohlášení pohlížel na tuto skutečnost podobně, jako v případě kladného rozhodnutí.

Velmi důležitý je i fakt, že souhlasem s právní kvalifikací obviněný současně nepřimo říká, že u něj v době spáchání skutku nenastala žádná ze skutečností vylučujících protiprávnost dle Hlavy III trestního zákoníku, v jejímž důsledku by bylo nutné na jeho jednání pohlížet jako na čin jinak trestný. Např. obviněný, kterému je kladeno za vinu fyzické napadení poškozeného, v jehož důsledku došlo ke vzniku ublížení na zdraví, nemůže prohlásit vinu a současně argumentovat tím, že tak jednal v rámci sebeobrany, neboť se tím fakticky dovolává nutné obrany podle § 29 trestního zákoníku.

Souhlas s právní kvalifikací také znamená, že obviněný přijímá i odpovídající formu zavinění ve vztahu k trestnému činu, který je mu kladen za vinu. Tak například u přečinu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 trestního zákoníku, způsobeného na poli dopravy, obviněný souhlasí nejen s tím, že zapříčinil dopravní nehodu, v jejímž průběhu poškozený utrpěl zranění srovnatelná s těžkým ublížením na zdraví, ale současně přiznává, že ačkoliv na jedné straně nejednal úmyslně, měl a mohl věnovat náležitou pozornost situaci na silnici a případně upravit jízdu stavu vozovky či povětrnostním podmínkám, a přesto tak objektivně v dostatečné míře neučinil, doufaje, že k nehodě nedojde. Obviněný tedy nemůže chtít prohlásit vinu a současně argumentovat tím, že nebyl schopen reagovat na dopravní situaci i přesto, že dle vlastního přesvědčení jinak řídil v souladu s předpisy o provozu na silničním provozu.

Jak je ze shora uvedeného výkladu patrné, materiální znaky prohlášení viny, a to ať už souhlas se spácháním skutku, tak i s příslušnou právní kvalifikací, s sebou nesou řadu nuancí a problematických aspektů, které jsou na jedné straně zásadní z hlediska rozhodnutí soudu o prohlášení a případné následné obrany obviněného, na druhé straně ovšem nemusí být na první pohled zřejmé z výslovného znění zákona. Výše uvedené platí o to víc v případech obviněného, který nemá možnost porady se zvoleným či ustanoveným obhájcem. Z těchto důvodů je proto nezbytné klást velký důraz na dostatečně podrobné a současně i srozumitelné

poučení soudu dle § 206c odst. 2 trestního řádu ve spojení s § 314q trestního řádu, které bude blíže rozvedeno v následující části.

2.3 Procesní aspekty prohlášení viny

Následující část plynule naváže na závěry z předchozí podkapitoly, přičemž doplní obsahové náležitosti prohlášení viny o širší procesní aspekty. V tomto směru bude věnována patřičná pozornost postupu vedoucímu k rozhodnutí o prohlášení, a to včetně zvláštní poučovací povinnosti soudu a zjištění stanovisek stran, formálním i materiálním podmínkám rozhodnutí o prohlášení a konečně i samotným důsledkům s tímto rozhodnutím spojeným.

2.3.1 Poučení soudu

Obviněný nemůže být k prohlášení viny žádným způsobem nucen či nabádán (např. příslibem konkrétního mírnějšího trestu, propuštěním z vazby či zrychlením řízení), ze strany soudu musí být o možnosti využití tohoto institutu toliko srozumitelně poučen.

V rámci poučení pak soud obviněnému vysvětlí podstatu prohlášení viny dle § 206c odst. 1 trestního řádu, následky spojené s přijetím prohlášení viny dle § 206c odst. 6 věta před středníkem a odst. 7 trestního řádu, jakož i následky jeho nepřijetí dle § 206c odst. 8 trestního řádu. Smyslem tohoto postupu je v konkrétní rovině poskytnout obviněnému všechny relevantní informace zásadní pro jeho rozhodnutí stran dalšího směřování obhajoby.

2.3.2 Ověření informovanosti a dobrovolnosti prohlášení obviněného

V případě, že se obviněný rozhodne svou vinu prohlásit, postupuje soud dle § 206c odst. 2 trestního řádu přiměřeně podle § 314q odst. 3 trestního řádu. V tomto směru proto soud u obviněného v první řadě zjistí, zda pochopil, v čem prohlášení viny spočívá, a to včetně poučení o procesních následcích takového prohlášení, zda je mu zřejmé, co tvoří podstatu skutku, který je mu kladen za vinu, jaká je jeho právní kvalifikace a jakou trestní sazbu zákon stanoví za trestný čin, popřípadě za každý z trestných činů, které jsou v předmětném skutku spatřovány. Ve shora uvedeném se odráží požadavek zákonodárce na náležité poučení obviněného ze strany soudu, který úměrně odpovídá významu prohlášení viny a procesním důsledkům s ním spojeným. V kladném případě pak soud u obviněného zjistí, zda prohlásil svou vinu dobrovolně a bez nátlaku, čímž se má zajistit kromě informovaného projevu vůle obviněného také ověření jeho svobody, byť je samozřejmě otázkou, zda by obviněný

skutečnost, že tak činí právě pod tlakem vnějších okolností, soudu sdělil. Evropský soud pro lidská práva ve svém rozhodnutí ve věci *Le Compte, Van Leuven a De Meyere* proti Belgii z 23. 6. 1981 (č. 6878/75 a 7238/75) nicméně konstatoval, že aby se mohl obviněný vzdát práva na spravedlivý proces (což je faktický důsledek všech konsenzuálních způsobů řešení trestních věcí), pak musí být jeho prohlášení bezpodmínečně svobodné a jednoznačné.

2.3.3 Zjištění stanovisek státního zástupce, poškozeného a zúčastněné osoby

V případě, že obviněný potvrdí, že poučení porozuměl a své prohlášení činí dobrovolně, zjistí soud ve smyslu § 206c odst. 3 trestního řádu před rozhodnutím o přijetí viny stanoviska státního zástupce a, pokud jsou u hlavního líčení přítomni, také poškozeného a zúčastněné osoby. U státního zástupce lze z logiky věci očekávat, že tento bude s případným prohlášením viny ze strany obviněného souhlasit. Prohlášení viny by v první řadě mělo za následek uznání obviněného vinným ze spáchání žalovaného skutku včetně užití státním zástupcem navrhované právní kvalifikace, což je samozřejmě cíl, ke kterému státní zástupce v průběhu řízení před soudem směřuje. S ohledem na skutečnost, že to je právě státní zástupce, kdo obžalobu či návrh na potrestání sepisuje a předkládá soudu, lze rovněž důvodně předpokládat, že nebude mít žádné námitky stran ať už právního hodnocení či skutkových závěrů uvedených v obžalobě či v návrhu na potrestání. Po praktické stránce tak mohou mít případné námitky státního zástupce svůj původ toliko ve vyjádření obviněného k obžalobě či návrhu na potrestání, popřípadě ve způsobu a okolnostech, za nichž obviněný s prohlášením viny souhlasil. Může se tedy jednat o situace, kdy obviněný v reakci na dotaz soudu svoji vinu v obecné rovině popírá, nicméně s ohledem na hrozící výši trestní sazby a vidinu mírnějšího trestu přistoupí na prohlášení, nebo chce prohlásit svou vinu, ačkoliv nesouhlasí s dílčími, byť po právní stránce podstatnými skutečnostmi apod. V takovém případě by státní zástupce neměl s úmyslem zjednodušit si práci aprobovat přijetí prohlášení viny, naopak by měl soud upozornit na shora nastíněné nesrovnalosti a současně sdělit své negativní stanovisko k přijetí prohlášení soudem s tím, že ohledně otázky viny má být, stejně jako stran trestu a adhezního nároku, provedeno standardní dokazování.

Podobně jako u obviněného i poškozenému a zúčastněné osobě přinesl institut prohlášení viny rozšíření jejich procesních práv, a to právě o možnost vyjádřit se k jeho případnému přijetí. V tomto směru se jedná o speciální oprávnění vyvěrající z obecného práva vyjádřit se k věci, které je u zúčastněné osoby zakotveno v § 42 odst. 1 trestního řádu a u poškozeného v § 43 odst. 1 trestního řádu.

Ačkoliv lze očekávat, že se zájmy obou zmíněných subjektů budou do určité míry překrývat se zájmem státního zástupce a že tedy poškozený ani zúčastněná osoba nebudou mít žádných námitek proti případnému přijetí prohlášení viny soudem, nemusí tomu tak být automaticky ve všech případech. Lze si například představit situaci, kdy poškozený nesouhlasí s výší škody vyplývající ze spisového materiálu a v tomto směru hodlá předložit znalecký posudek na vyšší částku. Taková skutečnost by pak mohla mít vliv nejen na skutkový stav, ale ve výsledku i na právní kvalifikaci skutku, což by bylo zcela zásadní pro rozhodnutí o prohlášení viny.

Otázkou pak zůstává, nakolik jsou stanoviska oprávněných osob závazná pro soud, tedy jaká je jejich reálná váha. Odpověď na tuto otázku vyplývá z ustanovení § 206c odst. 5 trestního řádu, které vymezuje obligatorní (věta první) a fakultativní (věta druhá) důvody pro nepřijetí prohlášení viny soudem. Stanovisko ostatních stran je pak zahrnuto právě mezi jedno z hledisek pro fakultativní nepřijetí prohlášení. Vyjádření přítomných tedy pro soud představuje pouze vodítko pro vlastní rozhodnutí. Nic mu ovšem nebrání v tom, aby rozhodl oproti vyjádřením stran opačně, a to ať už v tom směru, že prohlášení viny přijme, či nikoli. I přes výše uvedený „podpurný“ charakter stanovisek ovšem nelze snižovat jejich význam, neboť umožňují soudu vnímat širší kontext věci z více rozdílných úhlů pohledu, což je s ohledem na následky rozhodnutí o prohlášení viny velmi důležité.

2.3.4 Důvody pro nepřijetí prohlášení viny

Po zjištění výše uvedených stanovisek soud dle § 206c odst. 4 trestního řádu rozhodne, zda prohlášení viny přijme, či nikoli. Zákon v tomto směru rozlišuje obligatorní a fakultativní důvody pro nepřijetí prohlášení, vymezené v odstavci 5 téhož ustanovení.

Soud v prvé řadě prohlášení obviněného nesmí přijmout (srov. znění „nepřijme“), není-li v souladu se zjištěným skutkovým stavem, nebo zjistí-li, že v předchozím řízení došlo k závažnému porušení práv obviněného.

Z hlediska nepřijetí prohlášení pro nesoulad se zjištěným skutkovým stavem může jít o situace, kdy obviněný bude chtít prohlásit svou vinu, ovšem s určitými dílčími výhradami stran průběhu skutku, které ovšem nemají oporu ve spisovém materiálu. Například osoba obviněná z přečinu krádeže dle § 205 odst. 1 písm. c), odst. 2 trestního zákoníku bude chtít prohlásit svou vinu ke skutku, současně ovšem popírá, že by se před opuštěním prodejny obchodního řetězce poté, co odcizila drogistické zboží v hodnotě 500 Kč, měla snažit vytrhnout z držení přivolaných členů ochranky, ačkoliv tato skutečnost vyplývá z úředních záznamů o

podaných vysvětlení těchto osob, jakož i z analyzovaných záznamů bezpečnostních kamer z místa činu. Půjde tedy o situace, v nichž obviněný rozporuje skutečnosti jinak podložené zajištěnými důkazy.

Současně je nutné položit si otázku, jakých skutkových okolností se musí nesoulad mezi prohlášením viny obviněným a zjištěným skutkovým stavem týkat, aby bylo nutné rozhodnout o nepřijetí prohlášení. Řečeno jinými slovy, vede každý nesoulad automaticky k nepřijetí viny soudem, či nikoliv?

V této souvislosti existují dva myšlenkové proudy. První názorová větev vychází z předpokladu, že při zachování totožnosti skutku lze skutkovou větu při přijetí prohlášení viny do určité míry modifikovat, pokud tyto změny nevedou k odlišné právní kvalifikaci a současně nemají dostatečnou oporu ve spisu. Může se tedy ilustrativně jednat o případy, kdy obviněný souhlasí s popisem skutku a rozporuje toliko jiný čas jeho spáchání či počet úderů, kterými poškozeného napadl.⁶⁵ V tomto ohledu je nutné upozornit i na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2021, sp. zn. 10 To 7/2021, dle kterého „*ustanovení § 206c tr. ř. ani žádné jiné ustanovení trestního řádu výslovně nestanoví, že v případě rozhodnutí soudu prvního stupně o přijetí prohlášení viny podle § 206c odst. 4 tr. ř. soud nemůže v odsuzujícím rozsudku popis skutku uvedený v obžalobě upravit podle zásad trestního řízení, např. tak, aby byl srozumitelněji nebo stručněji vyjádřen. Není ani vyloučeno omezení rozsahu skutku (časové, výše způsobené škody apod.), pokud v dalším řízení, byť se dokazování v rozsahu, v jakém obžalovaný prohlásil svoji vinu, nevedlo, vyjde najevo, že skutek byl spáchán za takových okolností, které vyznívají v jeho prospěch*“. Nutno podotknout, že shora citované rozhodnutí bylo navrženo k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, nicméně nebylo akceptováno evidenčním senátem Nejvyššího soudu.

Druhá část odborné veřejnosti se přiklání k názoru, že pokud se obviněný rozhodne prohlásit svoji vinu vůči soudu, musí tak učinit bez jakýchkoliv námitek stran jeho popisu z obžaloby či návrhu na potrestání, tedy ve smyslu „všechno nebo nic“. Argumentem je analogická aplikace východisek u schvalování dohody o vině a trestu.

Autor této práce se přiklání k názoru, že ačkoliv by úpravy skutkové věty při přijetí prohlášení viny měly být skutečně výjimečné a svou povahou téměř estetického charakteru, není vhodné tuto možnost zcela zapovídat. Příkladem může být situace, když orgány činné v trestním řízení u krádeže dle § 205 odst. 2 trestního zákoníku v přípravném řízení chybně

⁶⁵ Srov. ŠELLENG, Dalibor. Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení. In: *Advokátní (online) deník* [online]. 27. 9. 2022 [cit. 2. 1. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/27/vybrane-otazky-institutu-prohlaseni-viny-v-hlavnim-liceni/>.

spočítají výši způsobené škody, ačkoliv spisový materiál obsahuje dostatečný podklad k jejímu řádnému vyčíslení, popřípadě situace, když státní zástupce podá návrh na potrestání obviněného, kterým je mu kladeno za vinu spáchání skutku kvalifikovaného jako přečin zanedbání povinné výživy dle § 196 odst. 1 trestního zákoníku. V takovém případě dochází k ukončení skutku teprve doručením návrhu na potrestání obviněnému soudem, což se logicky projeví i v následné úpravě skutkové věty, kterou ovšem nemůže predikovat obviněný ani státní zástupce. Z nastíněných případů vyplývá, že trestní praxe je natolik bohatá a různorodá, že nelze kategoricky trvat na absolutním zákazu úpravy popisu skutku, neboť v řadě případů tyto změny nepramení z odlišného náhledu obviněného na spáchání skutku, ale z pochybení orgánů činných v trestním řízení či stavu právní úpravy, což by ale obviněnému nemělo být kladeno za vinu tím, že mu bude upřeno právo prohlásit svou vinu. Obviněný by v případě, že by taková změna přicházela v úvahu, měl být na takovou možnost dopředu upozorněn ať už státním zástupcem nebo soudem.

Z hlediska nepřijetí prohlášení pro nesoulad se zjištěným skutkovým stavem lze nicméně v úvahách dojít ještě dál, a to k myšlence, že soud by měl rozhodnout o nepřijetí prohlášení viny také tehdy, pokud prohlášení sice je v souladu se zjištěným skutkovým stavem, tento nicméně nenachází svůj odraz v odpovídající právní kvalifikaci. Krajním případem může být situace, kdy obviněný chce prohlásit svou vinu ke skutku, u něhož ovšem soud po prostudování spisu shledal z pohledu obviněného absenci odpovídající subjektivní stránky trestného činu (typicky u trestného činu vyžadujícího úmysl shledal zavinění ve formě vědomé nedbalosti), což by vedlo ke zproštění obviněného obžaloby ve smyslu § 226 písmeno b) trestního řádu. V takovém případě sice prohlášení viny je v souladu se skutkovým stavem, a proto nepřichází v úvahu aplikace § 206c odst. 5 věta první trestního řádu, jako zcela adekvátní se však jeví nepřijetí prohlášení viny z důvodu nevhodnosti tohoto postupu dle věty druhé téhož ustanovení.

Pokud jde o závažné porušení práv obviněného v předchozím řízení, pak tento důvod pro nepřijetí prohlášení se zdá být z pohledu autora fakticky nadbytečným, neboť je důvodem již pro předběžné projednání obžaloby podle § 186 písm. e) trestního řádu, respektive přezkoumání obžaloby a návrhu na potrestání z týchž důvodů dle § 314c odst. 1 trestního řádu, což může vést k vrácení věci státnímu zástupci k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e) trestního řádu. Je pravdou, že zatímco § 206c odst. 5 trestního řádu mluví o závažném porušení práv obviněného v předchozím řízení, důvodem pro vrácení věci k došetření dle § 188 odst. 1 písm. e) trestního řádu je odstranění závažných procesních vad přípravného řízení, které nelze napravit v řízení před soudem. Nicméně prakticky si lze jen těžko představit natolik závažné porušení práv

obviněného, které by bylo důvodem pro nepřijetí prohlášení viny, a současně nepředstavovalo dostatečně závažnou procesní vadu ve smyslu druhého citovaného ustanovení.

Tak například pokud obviněný neměl v přípravném řízení obhájce, ačkoliv u něj byly dány důvody nutné obhajoby dle § 36 trestního řádu, nebo mu nebylo po skončení vyšetřování umožněno ve smyslu § 166 odst. 1 trestního řádu prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění dokazování, jedná se jak o závažné porušení práv obviněného, tak i o neodstranitelnou procesní vadu přípravného řízení. Naopak pokud byla v průběhu přípravného řízení vyslechnuta osoba jako svědek a o tomto úkonu policejní orgán opomněl obviněného a jeho obhájce vyrozumět, jedná se sice rovněž o procesní vadu, tato ovšem primárně povede k omezení využitelnosti tohoto důkazu v řízení před soudem, a to v podobě možnosti pouhého předstření výpovědi dle § 212 trestního řádu, a jako taková nebude důvodem pro vrácení věci státnímu zástupci a současně ani pro nepřijetí případného prohlášení viny.

Řečeno jinými slovy, v případě zjištění pochybení spočívajícího v závažném porušení práv obviněného by měla být věc senátem či samosoudcem vrácena státnímu zástupci k došetření a vůbec by se neměla dostat do fáze, v níž má být rozhodováno o přijetí prohlášení viny. Uvedení této skutečnosti jako důvodu pro nepřijetí viny lze tedy chápat jako pouhou pojistku zákonodárce a upozornění pro soud, aby před rozhodnutím opětovně přezkoumal postup přípravného řízení a po nepřijetí prohlášení viny učinil příslušná opatření předpokládaná zákonem.

Kromě dvou popsaných důvodů pro obligatorní nepřijetí prohlášení viny zákon uvádí v § 206c odst. 5 věta druhá trestního řádu i jeden důvod fakultativní, a to, pokud soud takový postup (tj. přijetí prohlášení) nepovažuje za vhodný s ohledem na okolnosti případu a vyjádření stran. Již z uvedené vágní formulace je zřejmé, že zákonodárce chtěl soudům ponechat prostor pružně reagovat na různorodé, ne vždy dopředu známé a předvídatelné situace, které mohou v praxi nastat, a proto ani demonstrativním výčtem nevymezil situace, na které může předmětné ustanovení dopadat. Jedinými rozhodnými hledisky jsou v tomto případě (ne)vhodnost přijetí prohlášení z pohledu soudu, a to v návaznosti na individuální okolnosti případu a konkrétní vyjádření stran dle odstavce 3 téhož ustanovení.

Z hlediska aplikace fakultativního nepřijetí prohlášení si lze vyjma případu týkajícího se nesprávné právní kvalifikace představit i situaci, kdy obviněný dá výslovně či jinak najevo, že chce vinu prohlásit pouze proto, aby dosáhl nižšího trestu. Ačkoliv takové prohlášení může být učiněno dobrovolně, informovaně a případně i po předchozí poradě s obhájcem, nelze odhlédnout od toho, že není myšleno vážně, neboť obviněný s jeho podstatou, tj. doznáním se k trestné činnosti, i nadále nesouhlasí. I za této situace se jeví rozumnějším prohlášení viny

nepřijmout a přikročit k samotnému dokazování. Další ilustrativní důvody pro nepřijetí prohlášení z důvodu nevhodnosti budou blíže popsány v části týkající se problematických aspektů prohlášení viny.

2.3.5 Rozhodnutí o prohlášení viny

Pokud soud dospěje k závěru, že není důvod nabídnuté prohlášení viny nepřijmout, rozhodne ve smyslu § 206c odst. 4 trestního řádu o tom, že se takové prohlášení přijímá.

Vzhledem k tomu, že se prohlášení viny obviněného dle § 206c odst. 1 trestního řádu může vztahovat i k více skutkům, které se navíc, s ohledem na totožnost skutku, mohou do určité míry odchylovat od znění skutkové věty uvedené v obžalobě či návrhu na potrestání, je otázkou, jak konkrétně musí takové rozhodnutí o přijetí prohlášení znít.

Nejjednodušší se jeví situace, když obviněný bez jakýchkoliv námitek doznává jediný skutek, který je mu kladen za vinu. V takovém případě postačí, pokud soud ve svém rozhodnutí toliko obecně odkáže na skutek, který je předmětem obvinění, bez toho, aby musel do protokolu vypisovat celé jeho znění. Takový postup se jeví účelným nejen z hlediska přehlednosti protokolu o hlavním líčení (zvláště u hospodářské trestné činnosti může být skutková věta velmi rozsáhlá), ale rovněž je zcela v souladu s principem totožnosti skutku. Pokud totiž bylo pro určité jednání zahájeno trestní stíhání a následně podána obžaloba či návrh na potrestání, je logické, že pouze ohledně tohoto jednání může obviněný prohlásit svoji vinu. Při absenci výtek ohledně znění skutkové věty lze proto v rozhodnutí uvést, že se prohlášení viny vztahuje ke skutku tak, jak byl popsán v příslušné obžalobě či návrhu na potrestání.

Komplikovanější je situace, pokud obviněný doznává pouze některý ze skutků, popřípadě jediný skutek, ovšem s určitými odchylkami k jeho znění při zachování jeho totožnosti. V prvním případě postačí, aby soud, obdobně jako v situaci uvedené v předchozím odstavci, obecně odkázal na příslušné skutky, ovšem s uvedením jejich konkrétního označení (číselného či písemného). Ve druhém případě je již nezbytné do rozhodnutí o přijetí prohlášení napsat celou upravenou skutkovou větu, neboť to bude právě toto znění, které soud převezme do svého rozsudku.

V návaznosti na přijetí prohlášení viny dle § 206c odst. 4 trestního řádu je dle odstavce 6 téhož ustanovení nutné v rozhodnutí současně uvést, že se dokazování v rozsahu, v jakém obviněný prohlásil vinu, neprovede, a bude provedeno pouze ve zbylém rozsahu. Tato povinnost pochopitelně odpadá, pokud soud podle § 206c odst. 4 trestního řádu prohlášení viny nepřijme.

O přijetí či nepřijetí prohlášení viny rozhoduje dle § 206c odst. 4 a násl. trestního řádu soud, kterým se dle § 2 odst. 9 trestního řádu myslí senát nebo samosoudce, nikoli tedy předseda senátu.

Rozhodnutí soudu o prohlášení viny má formu usnesení, což vyplývá jednak explicitně z § 206c odst. 6 trestního řádu, současně lze k tomuto závěru dojít i na základě § 119 odst. 1 trestního řádu, dle kterého soud rozhoduje usnesením ve všech případech, kdy není namístě rozhodnout rozsudkem, ledaže zákon stanoví něco jiného. Jelikož z § 206c trestního řádu a ani žádného jiného ustanovení nevyplývá zvláštní úprava stran formy rozhodnutí, uplatní se plně forma usnesení.

Jelikož je o prohlášení viny rozhodováno v průběhu hlavního líčení, usnesení se podle § 135 trestního řádu vyhlásí a dle § 55 odst. 1 písm. d) trestního řádu zanesení do protokolu o hlavním líčení. Protože se jedná o usnesení, kterým se upravuje způsob provedení důkazu, není jej ve smyslu § 136 odst. 1 trestního řádu nutné vyhotovovat.

S ohledem na skutečnost, že § 206c trestního řádu neobsahuje zvláštní úpravu stran opravného prostředku, není podle § 141 odst. 2 trestního řádu proti usnesení o prohlášení viny stížnost přípustná.

2.3.6 Následky rozhodnutí o prohlášení viny

V návaznosti na konkrétní rozhodnutí soudu se liší i následky s tímto rozhodnutím spojené.

Pokud soud prohlášení obviněného nepřijme, pak se k prohlášení viny dle § 206c odst. 8 trestního řízení nepřihlíží a pokračuje se ve standardním dokazování. Přijetí prohlášení viny na druhou stranu pro obviněného představuje řadu významných důsledků.

V prvé řadě nebude prováděno dokazování v rozsahu, ve kterém obviněný prohlásil vinu. V nejjednodušším případě, když je stíhán jeden obviněný pro jediný skutek, soud zaměří dokazování na okolnosti týkající se otázky trestu, náhrady škody, případně i ochranného opatření. Běžně ovšem nastanou i situace, když obviněný prohlásí vinu pouze k části skutků kladených mu za vinu, popřípadě svou vinu neprohlásí jiný spoluobviněný. V takových případech bude nutné provést dokazování také ohledně těchto skutečností, což explicitně vyplývá i z § 206c odst. 6 trestního řádu, dle něž přijetím prohlášení viny obviněného není dotčena možnost vyslyšet jej k účasti jiných osob na předmětném skutku.

Dalším následkem je neodvolatelnost prohlášení, zakotvená v § 206c odst. 7 věta první trestního řádu. Právě s ohledem na tuto skutečnost by měl obviněný dobře zvážit, zda chce

tohoto institutu využít, či nikoli, neboť se tím fakticky vzdává práva na revizi skutkového stavu v rozsahu vyplývajícím z přijatého prohlášení.

Z pohledu obviněného nejvýznamnějším důsledkem a mnohdy i samotným důvodem učiněného prohlášení je fakt, že prohlášení viny pro soud představuje polehčující okolnost obdobnou klasickému doznání, kterou soud zohlední v rámci úvah o druhu a výši trestu.⁶⁶

Oproti doznání, jakož i ostatním polehčujícím okolnostem, však v případě prohlášení viny přichází v úvahu rovněž mimořádné snížení trestu odnětí svobody, upravené v § 58 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku. Přestože je pro aplikaci výše uvedeného ustanovení prohlášení viny nezbytnou podmínkou, v žádném případě se nejedná o podmínku jedinou. Zákon v tomto ohledu totiž stanoví, že uložit trest pod dolní hranici trestní sazby je možné pouze za situace, pokud má soud (podle alternativy dle druhého písmene příslušného ustanovení) rovněž za to, že vzhledem k poměrům pachatele a povaze jím spáchané trestné činnosti lze dosáhnout jeho nápravy i trestem kratšího trvání.⁶⁷

Velmi zásadní jsou pak následky prohlášení viny ve vztahu k opravným prostředkům. Podle § 206c odst. 7 věta druhá trestního řádu platí, že skutečnosti uvedené v prohlášení viny nelze napadat opravným prostředkem. Ustanovení § 246 odst. 1 písm. b) trestního řádu navazuje na shora uvedené pravidlo tím, že stanoví, že obviněný nemůže podat odvolání do výroku o vině v rozsahu, ve kterém soud přijal jeho prohlášení viny. Z výše uvedeného je patrné, že druhá právní norma je konkretizací prvního pravidla a jeho zúžením pro účely odvolacího řízení.

Ačkoliv by se totiž mohlo zdát, že optikou prvního ustanovení nemůže podat odvolání proti výroku o vině v rozsahu, ve kterém se překrývá s přijatým prohlášením viny, ani státní zástupce (zřejmě po předchozím negativním stanovisku), Nejvyšší soud v usnesení ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 4 Tdo 797/2021, nicméně vyložil, že „pokud by zákonodárce zamýšlel omezit odvolací právo státního zástupce po rozhodnutí soudu o přijetí prohlášení viny obviněného v hlavním líčení podle § 206c odst. 6 tr. ř., pak by explicitně nelimitoval pouze rozsah odvolacího práva obviněného (dle § 246 odst. 1 trestního řádu, pozn. autora), ale zúžil by v tomto směru i odvolací právo státního zástupce, což však neučinil. Již toto zjištění svědčí o tom, že státní zástupce si může podat odvolání do výroku o vině, i když soud ohledně tohoto výroku přijmul prohlášení viny“.

⁶⁶ § 39 odst. 3 trestního zákoníku ve spojení s § 41 trestního zákoníku.

⁶⁷ V zásadě se jedná o jedno z praktických vyústění zásady přiměřenosti trestních sankcí dle § 38 odst. 1 trestního zákoníku, dle které je nutné trestní sankci ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného činu a poměrům pachatele. Tato zásada je následně konkretizována v § 39 trestního zákoníku, přičemž jejím cílem je ve spojení se zásadou zákonnosti dle § 37 odst. 1 trestního zákoníku uložit pachateli zákonný trest stanovený individuálně podle konkrétního případu.

Jak správně poznamenal Dalibor Šelleng, obviněný se nemůže „prokousat“ k přezkumu viny ani odvoláním proti trestu, neboť odvolací soud jej pro účely rozšíření své revizní činnosti nebude považovat za osobu oprávněnou ve smyslu § 254 odst. 2 trestního řádu.⁶⁸ Nemožnost přezkoumat skutečnosti vážící se k otázce viny pak opakovaně konstatoval i Nejvyšší soud, a to například ve svých rozhodnutích ze dne 25. 8. 2021, sp. zn. 3 Tdo 810/2021, ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 7 Tdo 533/2021, a ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 11 Tdo 9/2022, ve kterých se zabýval otázkou „Covidové“ krádeže podle § 205 odst. 2, odst. 4 trestního zákoníku.

Výkladem § 206c odst. 7 věty druhé trestního řádu pak lze dojít o závěru, že skutečnosti uvedené v prohlášení viny nelze napadat žádným opravným prostředkem, ať už řádným, či mimořádným, opakovaně judikoval Nejvyšší soud ČR vyjma posledního citovaného rozhodnutí i v usneseních ze dne 22. 3. 2023, sp. zn. 11 Tdo 149/2023, ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 11 Tdo 65/2023 a ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 6 Tdo 52/2023.⁶⁹ V usnesení ze dne 9. 8. 2023, č. j.: 11 Tdo 651/2023-297, pak Nejvyšší soud zdůraznil nemožnost přezkumu otázky viny i za situace, kdy obviněný zpochybňoval svou přičetnost v době spáchání skutku, tedy otázku mimo samotný rozsah skutkové podstaty konkrétního trestného činu.

Oproti nemožnosti přezkumu skutečností uvedených v prohlášení viny je nutné důrazně odlišit přezkum rozhodnutí pro jiné vady, které mohly řízení provázet a které ve výsledku mohly mít nepřímo vliv i na prohlášení viny, jako je např. absence obhájce v případech nutné obhajoby dle § 36 trestního řádu, absence řádného poučení dle § 33, § 91, § 93, § 95 či § 206c trestního řádu, přijetí prohlášení viny i přesto, že obviněný po přiměřeném poučení dle § 314q odst. 3 trestního řádu uvedl, že tomuto institutu a jeho následkům nerozumí, či dokonce snaha soudu přimět obviněného prohlásit svou vinu, a to pod příslibem nepřiměřeně nízkého trestu.⁷⁰ V těchto ilustrativních případech by šlo o natolik zásadní porušení zákona, že by nemělo být

⁶⁸ Srov. ŠELLENG, Dalibor. Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení. In: Advokátní (online) deník [online]. 27. 9. 2022 [cit. 2. 1. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/27/vybrane-otazky-institutu-prohlaseni-viny-v-hlavnim-liceni/>.

⁶⁹ Jiří Mulák a Jan Provažník zdůrazňují, že byť se jedná o výjimku z dvouinstančnosti trestního řízení, je tento postup plně v souladu s čl. 2 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o lidských právech a s čl. 14 odst. 5 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, srov. MULÁK, Jiří, PROVAŽNÍK, Jan. *Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb.* In: Advokátní (online) deník [online]. 21. 3. 2022 [cit. 8. 7. 2023]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2022/03/21/prakticke-dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb/#_ftn12/.

⁷⁰ Že se nejedná pouze o teoretický případ, je patrné z usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 8. 2021, sp. zn. 5 Tdo 888/2021, ve kterém bylo konstatováno, že obviněný nesmí být nepřiměřeně nucen k využití tzv. konsenzuálních způsobů vyřízení trestních věcí (k dohodě o vině a trestu, prohlášení viny či označení nesporných skutečností), a to ani příslibem pro něj výrazně výhodnějšího rozhodnutí, než jakého by dosáhl, kdyby nevyužil takového postupu. Jinak by došlo k porušení zákazu nucení k sebeobvinění (*nemo tenetur se ipsum accusare*). Nejvyšší soud konkrétně zapověděl postup nalézacího soudu, který měl s obviněným, který již od počátku trestního řízení nesouhlasil s výši škody kladené mu za vinu, uzavřít „mimoprotokolární dohodu“, podle které obviněný označí za nesporné všechny skutečnosti uvedené v obžalobě, a to výměnou za uložení ještě podmíněného trestu odnětí svobody za situace, kdy byl ohrožen trestní sazbou od 3 do 8 let.

„překryto“ prohlášením viny a oprávněné strany by měly mít naopak zachovány všechny opravné prostředky, jejichž prostřednictvím proti těmto nedostatkům mohou brojit, tím spíše, že se v mnohých případech může jednat o hrubé porušení práva na spravedlivý proces.⁷¹

⁷¹ K totožným závěrům opět srov. ŠELLENG, Dalibor. Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení. In: Advokátní (online) deník [online]. 27. 9. 2022 [cit. 2. 1. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/27/vybrane-otazky-institutu-prohlaseni-viny-v-hlavnim-liceni/>.

3 Hlubková analýza nesporných skutečností

V následující kapitole bude věnován náležitý prostor zejména obsahovým a procesním souvislostem prohlášení skutečností za nesporné, jakož i aplikovatelnosti nesporných skutečností v některých zvláštních řízeních a možnosti jejich přezkumu v rámci opravných prostředků.

Vzhledem k tomu, že prohlášení viny a nesporné skutečnosti vykazují řadu podobností, které již byly podrobně ve vztahu k prvnímu zmiňovanému institutu zkoumány v předcházející části, autor na ně v této kapitole pro stručnost toliko odkáže.

3.1 Aplikace nesporných skutečností v řízení proti uprchlému a v řízeních podle zvláštních zákonů

Na úvod bude řešena otázka aplikovatelnosti institutu nesporných skutečností ve zvláštních typech řízení, a to v řízeních proti mladistvým a právnickým osobám, jejichž úprava je co do aplikace nesporných skutečností obdobná, a dále v řízení proti uprchlému.

3.1.1 Řízení proti mladistvým a proti právnickým osobám

Podobně jako u prohlášení viny, ani v případě prohlášení skutečností za nesporné neobsahují příslušné zvláštní zákony speciální úpravu, která by užití tohoto institutu zapovídala, a proto lze nesporné skutečnosti aplikovat i v řízení proti mladistvým a proti právnickým osobám. K totožnému závěru lze dojít i logickým argumentem *a maiori ad minus*, tedy od většího k menšímu, spočívajícím v tom, že pokud zákon dovoluje obviněnému mladistvému a právnické osobě prohlásit svoji vinu, tedy souhlasit se spácháním celého skutku včetně právní kvalifikace, není důvod, proč by těmto subjektům neumožňoval prohlásit, že se stala alespoň část skutku kladeného jim za vinu.

3.1.2 Řízení proti uprchlému

Poněkud komplikovanější situace panuje v řízení proti uprchlému. Jak bylo řečeno v předcházející kapitole, zákon v ustanovení § 304 odst. 1 trestního řádu vymezuje široký rozsah práv obhájce, který se odvíjí od práv obviněného, pokud by byl v řízení osobně přítomen. Odstavec 2 pak tento rozsah zužuje o možnost sjednat dohodu o vině a trestu a o možnost prohlásit vinu.

Z hlediska aplikace nesporných skutečností se na jedné straně nabízí argument, že výše uvedené ustanovení bylo do trestního řádu začleněno právě novelou provedenou zákonem č. 333/2020 Sb., která kromě zavedení prohlášení viny významně posílila aplikační použitelnost nesporných skutečností, z čehož by se dalo předpokládat, že zákonodárce již při formulaci předmětného ustanovení vědomě počítal s tím, že obhájce v tomto typu řízení bude moci prohlásit určité skutečnosti za nesporné.

Na druhou stranu je ovšem dle autora této práce nutné vnímat dohodu o vině a trestu, prohlášení viny i nesporné skutečnosti nikoli jako navzájem si konkurující instituty, ale jako spojené nádoby, které mají obdobný charakter i účel, spočívající v tom, aby byl stranám poskytnut co nejširší prostor pro konsensuální řešení věci. Z tohoto úhlu pohledu by bylo nelogické i nesystematické, aby obhájce nemohl jménem obviněného sjednat dohodu o vině a trestu ani prohlásit svou vinu, a přesto mohl prohlásit skutečnosti za nesporné.

Tomuto závěru nasvědčuje i § 306a odst. 1 trestního řádu, podle kterého se po odpadnutí důvodů vedení řízení proti uprchlému pokračuje podle obecných ustanovení s tím, že pokud to obviněný požaduje, pak se zopakují již dříve provedené důkazy, u nichž to jejich povaha připouští nebo jejichž opakování nebrání jiná závažná skutečnost. Příslušné ustanovení ovšem neřeší situaci, když by obviněný nastupoval do řízení v případě, že by byla podstatná část rozhodujících skutečností prohlášena již dříve obhájcem za nespornou, a tedy by ohledně nich ani nebylo prováděno žádné dokazování. V takovém případě by v tomto rozsahu ani neexistovaly důkazy, které by mohly být opětovně provedeny, a současně by trvalo omezení v podobě nemožnosti odvolání co do nesporných skutečností, jak bude popsáno dále.

Stejně tak lze připomenout, že i původní důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 466/0 výslovně uváděla, že vzhledem ke specifikům řízení proti uprchlému se navrhuje výslovně omezit možnosti obhájce činit v tomto řízení významná prohlášení za obviněného, a to vedle sjednání dohody o vině a trestu či prohlášení viny právě také označit skutečnosti za nesporné. Je tedy zjevné, že i zákonodárce si byl vědom úskalí případné aplikace nesporných skutečností v tomto typu řízení.

Ze shora popsaných důvodů má proto autor za to, že obhájci nepřísluší v řízení proti uprchlému ani právo prohlásit skutečnosti za nesporné.

3.2 Materiální aspekty nesporných skutečností

Zatímco v případě prohlášení viny obviněný konstatuje, že se dopustil celého skutku tak, jak je popsán v obžalobě či v návrhu na potrestání, v případě nesporných skutečností může

souhlasit pouze s dílčími okolnostmi vážícími se k jednotlivému skutku a současně rozporovat jeho průběh ve zbylém rozsahu, což je situace, kterou by mu prohlášení viny neumožňovalo.

Tak například obviněný stíhaný pro zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) trestního zákoníku může prohlásit za nespornou skutečnost, že poškozené skutečně vyhrožoval ublížením na zdraví, pokud jej nepustí do domu, současně ale může rozporovat fakt, že tak měl učinit s kovovým boxerem v ruce.

Výše uvedené přitom nutně neznamená, že obviněný nemůže jako nespornou skutečnost označit klidně i celý popis skutku tak, jak byl předestřen obžalobou. Samotné ustanovení §206d trestního řádu nestanoví žádné mantinely či limity co do rozsahu skutečností, které může obviněný prohlásit za nesporné. Podobně jako u prohlášení viny i nesporné skutečnosti přitom lze prohlásit ve vztahu k jednomu, ale i vícero skutkům, a to za určité situace dokonce i tehdy, když by obviněný v tomto rozsahu nemohl prohlásit svou vinu.⁷²

Oproti prohlášení viny jsou tedy nesporné skutečnosti častokrát daleko flexibilnější co do aplikace. Jedním z důvodů je i fakt, že se, na rozdíl od prohlášení viny, vztahují pouze ke skutkovému stavu věci a nejsou vázány na konkrétní právní kvalifikaci. Obviněný může např. označit za nespornou skutečnost to, že měl po sledované období natáčet svou tehdy šestnáctiletou přítelkyni při pohlavním styku, a současně rozporovat, že se tímto způsobem dopustil trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií dle § 192 odst. 1 trestního zákoníku. Na druhou stranu může soud přistoupit k aplikaci nesporných skutečností i za situace, pokud mu v přijetí prohlášení viny brání nepřiléhavá právní kvalifikace předestřená obžalobou, tedy i z důvodů na straně státního zástupce.

3.3 Procesní aspekty nesporných skutečností

Podobně jako u prohlášení viny i v případě nesporných skutečností zákon stanoví základní procesní rámec jejich aplikace, byť, částečně s ohledem na jejich povahu, pouze velmi stručně, a to v § 206d trestního řádu. V rámci této podkapitoly proto bude věnován prostor základním procesním otázkám souvisejícím s aplikací předmětného institutu, a to se zaměřením na participaci stran na prohlášení skutečností za nesporné, úlohu a činnost soudu z toho vyplývající a procesní důsledky tohoto postupu.

⁷² Tyto případy budou blíže analyzovány v části věnované problematickým aspektům obou institutů.

3.3.1 Participace stran na prohlášení skutečností za nesporné

Označení skutečností za nesporné může mít svůj aplikační prostor pouze za situace, když nedošlo ke sjednání dohody o vině a trestu, ani k prohlášení viny, což je výslovně zmíněno i v ustanovení § 206d trestního řádu.

Uvedenou formulaci autor považuje za nešťastnou, neboť nezohledňuje fakt, že v některých případech může obviněný prohlásit vinu, tato nicméně není z obligatorních či toliko fakultativních důvodů soudem přijata. Právě v těchto případech se přitom mohou nabízet jako alespoň částečná alternativa právě nesporné skutečnosti, které by obviněný měl zájem označit. Z tohoto důvodu se jeví vhodným upravit příslušné znění zákona v tom směru, aby nebylo vázáno na (absenci) prohlášení viny obviněným, ale spíše na rozhodnutí o nepřijetí takového prohlášení soudem.

Ustanovení § 206d trestního řádu pak současně výslovně stanoví, že je to pouze státní zástupce a obviněný, kdo disponuje právem označit určité skutečnosti za nesporné.

Z pohledu státního zástupce lze z logiky věci očekávat, že uvedený bude mít zájem označit za nesporné celé znění skutku tak, jak je předestřeno v obžalobě či v návrhu na potrestání, neboť právě k tomuto průběhu děje dospěl na základě vyhodnocení dokazování z přípravného řízení.

Poškozený, zúčastněná osoba, ani jejich zmocněnci nemají v tomto případě žádné zvláštní participační oprávnění, které by jim umožňovalo do přijetí či nepřijetí nesporných skutečností jakkoliv zasahovat, a to ani ve formě stanoviska obdobného tomu, které je zakotveno u prohlášení viny v § 206c odst. 3 trestního řádu.

S ohledem na fakt, že rozhodnutí o upuštění od dokazování nesporných skutečností může mít zásadní vliv na zachování práv výše uvedených osob⁷³, jeví se účelným ponechat jim možnost vyjádřit se k tomuto postupu před samotným rozhodnutím soudu prostřednictvím ustanovení § 41 odst. 1 a § 43 odst. 1 trestního řádu, která zakotvují obecné právo těchto osob vyjádřit se k věci. Tímto postupem by došlo nejen k ochraně práv poškozeného a zúčastněné osoby, ale současně by jejich vyjádření mohla soudu pomoci vnímat širší kontext věci a poskytnout další argumenty pro rozhodnutí od upuštění nesporných skutečností, či naopak proti němu.

⁷³ K totožným závěrům srov. Dopady novely trestního řádu provedení zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. In: *Advokátní (online) deník* [online]. 5. 12. 2021 [cit. 4. 3. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/12/05/dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonem-c-333-2020-sb-na-zakladni-zasady-trestniho-rizeni/>.

3.3.2 Rozhodnutí soudu v souvislosti s nespornými skutečnostmi

Poté, co soud obviněného poučí ve smyslu § 206a odst. 1 trestního řádu ve spojení s § 206d trestního řádu o podstatě a následcích označení skutečností za nesporné a zjistí jeho stanovisko, jakož i stanovisko státního zástupce, je na něm, aby zhodnotil, jaký postup zvolí, zda rozhodne⁷⁴ o tom, že bude upuštěno od dokazování stranami označených skutečností, či nikoli.

Zákon v tomto ohledu soudu, obdobně jako u rozhodnutí o prohlášení viny, v prvé řadě neukládá povinnost, ale pouze možnost upustit od dokazování nesporných skutečností.⁷⁵ Důvodem je fakt, že ne v každém případě bude tento postup účelným a vhodným.

Ačkoliv může obviněný stíhaný pro přečin podvodu podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku například souhlasit s tím, že v rámci výkonu své podnikatelské činnosti s poškozeným skutečně uzavřel smlouvu o dílo týkající se rekonstrukce kuchyně, může rozporovat množství prací, které byly na předmětnou smlouvu reálně vykonány, a v tomto směru i obžalobou tvrzený fakt, že již od počátku neměl v úmyslu sjednané práce dokončit, ale toliko od poškozeného vylákat peněžitou zálohu za práce.

Ve výše uvedeném případě by soud za situace, pokud by rozhodl o upuštění od dokazování skutečnosti týkající se uzavření předmětné smlouvy, i nadále za účelem objasnění dalších rozhodných skutečností musel vyslechnout obviněného, poškozeného, svědky, a případně doplnit dokazování o listinné důkazy, a to ve výsledku i o samotnou smlouvu o dílo, aby mohl zjistit, do kdy byl sjednán termín provedení a předání díla.

Z praktického hlediska je zjevné, že ve shora nastíněné situaci by rozhodnutí podle § 206d trestního řádu mělo pro soud a potažmo i pro strany pouze minimální benefit. Z těchto důvodů zákon ponechává na soudu, aby v každém jednotlivém případě zvážil, zda má smysl rozhodnout o upuštění od dokazování nesporných skutečností. Právě účelnost a vhodnost proto budou vedle zákonnosti základními, byť zákonem explicitně neuvedenými, kritérii, kterými se soud bude v rámci svých úvah řídit.

To ostatně vyplývá i z teleologického výkladu zkoumaného ustanovení. Jestliže je smyslem nesporných skutečností zejména zrychlit dokazování, nemělo by k němu být přistupováno za situace, kdy je rozsah nesporných skutečností natolik úzký, že by soudu ve výsledku nepřinesl žádný reálný benefit.

⁷⁴ S ohledem na formulaci „rozhodne“ v § 206d trestního řádu autor v podrobnostech ohledně formy rozhodnutí a souvisejících skutečností zcela odkazuje na pasáž, která je tomuto tématu věnována v kapitole ohledně prohlášení viny.

⁷⁵ Srov. formulaci „může (soud) rozhodnout“ v § 206d trestního řádu.

Volnost soudu při rozhodování o upuštění od dokazování nesporných skutečností je limitována pojistkou zakotvenou v § 206d trestního řádu, podle které lze dle citovaného ustanovení rozhodnout pouze za situace, pokud s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat. S ohledem na konstrukci příslušné právní normy se jedná o překážku, která, v případě jejího zjištění, povede obligatorně k „nepřijetí“ nesporných skutečností. Ve své podstatě se pak jedná o podobné omezení jako u prohlášení viny v § 206c odst. 5 trestního řádu.

Jádrem procení limitace je zjištění závažného důvodu, pro který by soud mohl pochybovat o prohlášeních stran týkajících se nesporných skutečností. Pokud jde o povahu tohoto důvodu, zákon velmi široce stanoví, že tento může vyplývat „s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti“, aniž by současně upřesnil, jakého charakteru tyto skutečnosti mají být a z čeho mají pramenit.

V nejobecnější rovině může jít teoreticky o skutečnosti hmotněprávního, ale i procesního charakteru, které mohou mít svůj původ v přípravném řízení, ale i v řízení před soudem. V každém případě se ale musí jednat o natolik relevantní zjištění, aby mohla představovat skutečně závažný důvod, pro který lze o prohlášeních stran pochybovat.

Do určité míry si lze představit, že východiska popsaná v podkapitole 2.3.4, věnovaná důvodům pro nepřijetí prohlášení viny, budou analogicky aplikovatelná i u nesporných skutečností.

Pokud se například obviněný rozhodne označit za nesporné skutečnosti, které jsou z hlediska trestní odpovědnosti zcela zásadní, a to i přesto, že v průběhu celého přípravného řízení svou vinu popíral a stejným způsobem se i vyjádřil k obžalobě, je na soudu, aby si ověřil, zda vyjádření obviněného bylo činěno informovaně a svobodně, a rovněž se i zeptal, co obviněného vedlo k tak zásadnímu obratu procesního stanoviska.

Pravděpodobně nejčastějším případem, kdy bude soud důvodně pochybovat o prohlášeních státního zástupce a obviněného, však bude situace, když tato vyjádření nebudou korespondovat s důkazy opatřenými v rámci přípravného řízení.

Jinak řečeno, ačkoliv skutečnosti označené za nesporné nejsou předmětem dokazování, soud se v rámci úvah o jejich přijetí i tak řídí poznatky vyplývajícími z ostatních dosud zajištěných důkazů, a to právě za účelem ověření, zda odpovídají dosud zachycenému skutkovému stavu (a tedy nejsou v rozporu se zásadou materiální pravdy). Soud tak činí optikou důkazů zajištěných z přípravného řízení, které teprve mají být provedeny, a tedy nelze vyloučit (zejména u výpovědí svědků) změnu skutkového stavu oproti přípravnému řízení.

Zákonodárce, patrně vědom si výše uvedeného, proto stanovil, že důvody, ze kterých mohou pramenit pochybnosti o skutečnostech označených za nesporné, musí být rovněž (dostatečně) závažné. Pouze fakt, že určitá skutečnost nebyla v přípravném řízení prokázána s absolutní jistotou, respektive nelze bezpečně vyloučit její změnu u hlavního líčení, ještě neznamená, že by soud nemohl k návrhu stran upustit od jejího dokazování a vzít ji za součást důkazní materie. Jedná se o určitou racionalizaci dokazování, neboť prakticky vždy mohou existovat, byť minimální či přímo nepodložené, pochybnosti o určité skutečnosti, které by nicméně neměly bránit výše uvedenému postupu.⁷⁶

Pokud soud nezjistí žádnou skutečnost, na jejímž základě by bylo možné pochybovat o prohlášení stran, případně tuto skutečnost nevyhodnotí jako natolik závažnou, aby mohla vést k vyloučení postupu dle § 206d trestního řádu, rozhodne podle téhož ustanovení o tom, že se upouští od dokazování těchto skutečností.

Samotná formulace usnesení pak bude, podobně jako u prohlášení viny, záviset na tom, jaké skutečnosti strany prohlásily za nesporné. V případě, že bylo za nesporné označeno celé znění skutku, postačí, pokud bude v usnesení tento skutek označen tak, aby nemohlo dojít k jeho záměně. V případě, že se strany shodnou pouze na dílčích skutečnostech, bude nutné tyto ve znění usnesení jednoznačně identifikovat tak, aby bylo předmětné usnesení zcela určité, a tedy i přezkoumatelné.

Vzhledem k tomu, že zákon výslovně počítá pouze s pozitivním usnesením, soud v případě, že zjistí důvody bránící postupu podle § 206d trestního řádu, nerozhoduje o neupuštění od dokazování nesporných skutečností, ale toliko o tomto postupu informuje přítomné strany a své stanovisko zanese do protokolu o hlavním líčení.

3.3.3 Následky rozhodnutí o upuštění od dokazování nesporných skutečností

V případě, že soud po vyjádření stran shledá tento postup zákonným a současně i účelným a vyhlásí usnesení podle § 206d trestního řádu, má takové rozhodnutí hned několik konsekvencí.

V prvé řadě ohledně skutečností, které jsou zahrnuty v rozhodnutí soudu, není prováděno dokazování, neboť se vychází z premisy, že tyto se staly. Strany tedy v tomto rozsahu nemohou nově namítat odlišný průběh skutku, byť je jim toto právo zachováno ohledně zbylých

⁷⁶ Tento přístup se odráží i v samotné zásadě materiální pravdy, která pro rozhodnutí nevyžaduje zjištění stoprocentní jistoty o skutkových okolnostech, ale dosažení skutkového stavu, o němž nejsou *důvodné* pochybnosti.

skutkových okolností, jakož i z hlediska dalších skutečností podstatných pro právní kvalifikaci skutku.

Obviněný tedy např. nemusí mít žádné námitky z hlediska průběhu děje, ale může toliko trvat na vyhotovení znaleckého posudku za účelem ověření, zda byl v době spáchání činu v důsledku duševní choroby spočívající v těžké intoxikaci alkoholem skutečně schopen ovládnout své jednání a chápat jeho následky, případně do jaké míry. Takový posudek by mohl být klíčový nejen z hlediska zjištění odpovídající právní kvalifikace (např. zda se jedná o jednočinný souběh přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 trestního zákoníku a pokusu ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1, § 146 odst. 1 trestního zákoníku, či trestný čin opilství dle § 360 odst. 1 trestního zákoníku), ale i v rámci úvah o trestu a ochranném opatření (prokázání zmenšené přičetnosti odůvodňující uložení ochranného opatření či nižšího trestu dle § 40 a § 47 trestního zákoníku), či dokonce samotné trestní odpovědnosti obviněného jako takové.

Další procesním následkem rozhodnutí soudu je fakt, že strany se svým prohlášením ohledně skutečností, které považují za nesporné, nadále nemohou volně disponovat. Ačkoliv tato skutečnost nebude po praktické stránce tolik podstatná z pohledu státního zástupce, pro obviněného může mít závažné důsledky. Ten totiž po rozhodnutí soudu nebude moci své stanovisko změnit, zejména jej zúžit, či dokonce vzít jej zcela zpět, vyloučená ale bude i možnost případného rozšíření prohlášení o další, dříve neuvedené skutečnosti.

Důvod, proč nelze s nespornými skutečnostmi po rozhodnutí soudu volně nakládat, vychází ze samotného smyslu předmětného institutu. Tím je zjednodušení a zrychlení trestního řízení v tom směru, že před samotným počátkem dokazování bude jasně stanoven okruh relevantních skutečností, které nebudou podléhat dokazování (tj. skutečností stranami označených za nesporné) tak, aby se dokazování mohlo soustředit toliko na objasnění zbylých, pro rozhodnutí ve věci relevantních skutečností.⁷⁷

Pokud by měl mít obviněný právo volně disponovat s jím označenými nespornými skutečnostmi i po rozhodnutí soudu, vedlo by to ve světle výše uvedeného k faktickému popření smyslu nesporných skutečností, potenciálně pak rovněž k otevření možnosti nepřípustného taktizování z pohledu obhajoby. V krajním případě lze uvažovat o situaci, když by obviněný vzal své prohlášení o nesporných skutečnostech zpět až v průběhu odvolacího řízení, což by ohledně těchto skutečností stavělo odvolací soud do pozice soudu nalézacího a mohlo by to vést až ke zrušení napadeného rozhodnutí podle § 258 odst. 1 písm. c) trestního řádu.

⁷⁷ Takto byl i koncipován smysl institutu dle důvodové zprávy ke sněmovnímu tisku č. 466/0.

Proti smyslu předmětného institutu by byla z opačného pohledu i situace, když by chtěl obviněný označit za nespornou i takovou skutečnost, ohledně které už bylo provedeno dokazování, neboť v tento okamžik by prohlášení obviněného fakticky ztrácelo smysl.

Pro úplnost autor podotýká, že ohledně neodvolatelnosti již označených nesporných skutečností existují i opačné názory, argumentující vůlí zákonodárce, který výslovně zakázal odvolání prohlášení viny, zatímco u nesporných skutečností obdobné pravidlo tímž zákonem nestanovil.⁷⁸ S těmito závěry ovšem nelze s ohledem na výše uvedené argumenty souhlasit.⁷⁹

Z tohoto pohledu jsou tedy s nespornými skutečnostmi spojeny stejné následky jako u prohlášení viny. Zatímco ovšem ve druhém případě nemožnost odvolat prohlášení výslovně vyplývá ze zákona, konkrétně z § 206c odst. 7 věty první trestního řádu, u nesporných skutečností podobná formulace z nepochopitelného důvodu absentuje.

S ohledem na fakt, že nesporné skutečnosti mohou pro obviněného představovat zásadní důsledky, které nelze zvrátit odvoláním prohlášení či formou opravných prostředků, je zcela namístě, aby soud obviněného o všech těchto souvislostech rovněž poučil, a to z logiky věci předtím, než se obviněný závazně vyjádří. Současně se jeví vhodným přiměřené použití § 314q odst. 3 trestního řádu, kdy by si soud po zjištění jeho stanoviska u obviněného současně ověřil, že svému prohlášení rozumí, že jej učinil dobrovolně a bez nátlaku apod.⁸⁰ I v tomto ohledu nicméně zákon o poučovací povinnosti soudu mlčí, což opět nelze hodnotit jinak než jako nedostatek ze strany zákonodárce.

Pro obviněného nejvýznamnějším důsledkem rozhodnutí o nesporných skutečnostech je konečně i samotný důvod, proč je obviněný učinil, a to dosažení co možná nejmírnějšího trestu. Ačkoliv totiž zákon neuznává nesporné skutečnosti jako samostatnou polehčující okolnost, lze je za splnění určitých podmínek podřadit pod doznání dle § 41 písm. l) trestního zákoníku.

⁷⁸ Srov. MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. *Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb.* In: Advokátní (online) deník [online]. 21. 3. 2022 [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2022/03/21/prakticke-dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonem-c-333-2020-sb/#_ftn12/.

⁷⁹ Dominik Šlemr a Lukáš Pulgret v tomto ohledu opírají shodný názor o nemožnosti zpětvzetí označení skutečností za nesporné i o judikaturu Nejvyššího soudu, konkrétně rozhodnutí ze dne 17. 6. 2021, sp. zn. 11 Tdo 582/2021, ve kterém Nejvyšší soud vycházel analogicky z ustanovení týkajících se prohlášení viny, byť se primárně zabýval otázkou přezkumu v odvolacím řízení. Blíže viz ŠLEMR, Dominik, PULGERT, Lukáš. *Vyjádření o nesporných skutečnostech v trestním řízení a jeho neodvolatelnost.* In: Právní prostor [online]. 26. ledna 2022 [cit. 10. července 2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/vyjadreni-o-nespornych-skutecnostech-v-trestnim-rizeni-jeho-neodvolatelnost>.

⁸⁰ V tomto ohledu je nutné mít na paměti, že ačkoliv se nesporné skutečnosti mohou vztahovat na jednotlivé dílčí aspekty, mohou zahrnovat i celý skutek. Po praktické stránce je to ve většině případů právě objasnění skutkového stavu, které je z pohledu soudu tím nejsložitějším. Nelze tedy přistupovat k nesporným skutečnostem jako k určitém způsobem „druhořadému“ institutu, který má místo až v případech, kdy se neuplatní dohoda o vině a trestu či prohlášení viny, ale i v tomto ohledu dbát na zachování všech práv obviněného.

Otázkou je pak váha takové polehčující okolnosti, která bude v každém jednotlivém případě individuální a bude se odvíjet od rozsahu a povahy nesporných skutečností.

Zákon v ustanovení § 39 odst. 1 trestního zákoníku počítá s tím, že soudy budou reflektovat postoj obviněného k trestnému činu a v tomto směru právě i skutečnost, zda obviněný vedle sjednání dohody o vině a trestu prohlásil svou vinu či označil rozhodné skutečnosti za nesporné. Zákon hovoří toliko o rozhodných skutečnostech. Obviněný by tedy *a contrario* neměl benefitovat z toho, že podstatu své viny v zásadě popíral a nebrojil toliko proti vedlejším, právně nevýznamným skutečnostem.

Odhlédnout nelze ani od důsledků usnesení o upuštění od dokazování označených nesporných skutečností z hlediska opravných prostředků.

Na jednu stranu by se sice mohlo zdát, že nesporné skutečnosti lze napadnout stížností, neboť ustanovení § 206d trestního řádu v tomto směru neobsahuje obdobnou limitaci jako prohlášení viny v § 206c odst. 7 věta druhá trestního řádu, opak je ovšem pravdou.

V první řadě nelze zapomínat na § 141 odst. 2 věta druhá trestního řádu, dle kterého lze stížností napadnout jen ta usnesení soudu, u kterých to zákon mimo jiné výslovně připouští, což v tomto případě neplatí. Dále je nutné pamatovat i na samotnou podstatu nesporných skutečností, jejichž smyslem je zrychlit řízení omezením dokazování pouze na ty skutečnosti, které mezi stranami zůstaly sporné.⁸¹ Pokud tedy některá ze stran prohlásí určitou skutečnost za nespornou, neměla by se z logiky věci ani domáhat jejího přezkumu odvolacím soudem, který by se tím opět dostal do pozice soudu nalézacího.

S totožnou argumentací pak přišel i Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 17. 6. 2021 ve věci sp. zn. 11 Tdo 582/2021, který nicméně současně připustil, že by nesporné skutečnosti mohly výjimečně podléhat přezkumu v případech, kdy by šlo o porušení práva obviněného na spravedlivý proces.

Ve vztahu k možnosti dovolání Nejvyšší soud připomněl, že „*podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2003, sp. zn. 5 Tdo 82/2003, uveřejněném pod č. 20/2004 Sb. rozh. tr., může dovolatel napadat podaným dovoláním rozhodnutí odvolacího soudu pouze a výhradně v tom rozsahu, v jakém byl tento soud oprávněn přezkoumat, eventuálně změnit rozhodnutí soudu prvního stupně. Protože odvolací soud nebyl oprávněn přezkoumávat zákonnost a odůvodněnost výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně v té části, v níž předtím obviněná prohlásila skutečnosti uvedené v obžalobě za nesporné, nemůže obviněná výrok o vině v tomto rozsahu napadnout ani svým dovoláním*“.

⁸¹ Srov.-ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. § 154 až 314d. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3549.

3.3.4 Komparace se shodnými skutkovými tvrzeními dle občanského soudního řádu

Zavedení, resp. rozšíření aplikace nesporných skutečností i na standardní trestní řízení přineslo kromě prohloubení možnosti participace stran na výsledku řízení také určité přiblížení trestního řízení běžnému občanskému řízení spornému (dále jen „civilní řízení“).⁸²

Výše uvedené platí i přes odlišnou terminologii obou právních předpisů. Zatímco trestní řád totiž pracuje s pojmem „nesporných skutečností“, občanský soudní řád v ustanoveních § 118 odst. 1 a § 120 odst. 3 hovoří o „shodných skutkových tvrzeních“. Samotná podstata obou institutů však zůstává fakticky stejná.

Kromě odlišného názvosloví se oba instituty liší i procesním postupem, jakým jsou předmětné skutečnosti identifikovány. Zatímco v trestním řízení jsou to obviněný a státní zástupce, kdo označí určité relevantní skutečnosti za nesporné, v případě civilního řízení je to soud, kdo dle § 118 odst. 2 občanského soudního řádu uvede, které skutečnosti lze považovat za shodné, a to na základě přednesení žaloby žalobcem a vyjádření žalovaného dle § 118 odst. 1 občanského soudního řádu. V obou případech se tak děje na počátku řízení před zahájením dokazování, a to za účelem inventarizace skutkových zjištění, vymezení rozsahu dokazování a zajištění předvídatelnosti postupu soudu.⁸³

Shodná skutková tvrzení i nesporné skutečnosti pramení primárně z práva účastníků řízení vyjádřit se k věci. V civilním řízení, ovládaném zásadami dispoziční a projednací, které zdůrazňují roli stran, zákon vychází z premisy, že skutková zjištění soudu mohou mít svůj původ v nesporných tvrzeních účastníků, kteří tím projevují snahu omezit dokazování jen na skutečnosti, které mezi nimi zůstávají nesporné.⁸⁴ V případě obviněného se pak jedná o možnost vyvěrající z oprávnění vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a to v souladu s § 33 odst. 1 trestního řádu.

Pro oba instituty současně platí, že se mohou vztahovat toliko ke skutkovým otázkám, a to i takovým, u kterých by bylo jinak zapotřebí vypracování znaleckého posudku.⁸⁵ Učinit nespornou otázku týkající se právního hodnocení je účastníkům řízení zapovězeno.⁸⁶

Se samotnou identifikací nesporných či shodných skutkových tvrzení nicméně není sám o sobě spojen žádný další procesní následek a jako takový je vázán na rozhodnutí soudu

⁸² TIKAL, František. *Rozhovor: Soudece Jan Mana – O novele trestního zákoníku a trestního řádu účinné k 1. říjnu 2020*. In: Právní prostor [online]. 12. listopadu 2020 [cit. 2. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhovor-soudece-josef-mana-o-novele-trestniho-zakoniku-trestniho-radu-ucinne-k-1-rijnu-2020>.

⁸³ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. *Občanský soudní řád I. a II. Komentář*. Praha. C. H. Beck, 2009, s. 823.

⁸⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. *Občanský soudní řád I. a II. Komentář*. Praha. C. H. Beck, 2009, s. 866.

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2015, sp. zn. 22 Cdo 2913/2015.

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1478/2002.

o upuštění od dokazování takových okolností, ať už dle § 206d trestního řádu či § 120 odst. 3 občanského soudního řádu. V obou typech řízení je přitom výše nastíněný postup toliko možností, nikoli obligatorní povinností. Nic tedy soudu nebrání rozšířit dokazování i na mezi stranami jinak nesporné skutečnosti. Jedinou odchylkou je fakt, že zatímco trestní řád vymezuje aspoň rámcově důvody, pro které soud nemusí rozhodnout od upuštění od dokazování nesporných skutečností, v občanském soudním řádu obdobná formulace absentuje, byť se v tomto ohledu vyvinula bohatá judikatura a tomuto tématu se věnovala také odborná literatura.⁸⁷

Z vymezení shodných skutkových tvrzení pak může pro civilní soud vyplývat také povinnost poučit některého z účastníků řízení ve smyslu § 118a odst. 1 až 3 občanského soudního řádu o povinnosti doplnit rozhodné skutečnosti a označit důkazy potřebné k prokázání svých skutkových tvrzení, která zůstávají nadále sporná, a to včetně poučení o následcích nesplnění této výzvy, tedy *de facto* o břemenu tvrzení a břemenu důkazním.

V návaznosti na již zmíněnou zásadu dispoziční mají účastníci civilního řízení oproti obviněnému a státnímu zástupci možnost svá skutková tvrzení nadále měnit, resp. odvolat shodná tvrzení. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne ze dne 5. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3251/2006, vyslovil názor, že „vznou-li účastníci shodná skutková tvrzení, nemá to za následek, že by v dalším řízení před soudem prvního stupně byli těmito tvrzeními vázáni; pokud jeden z nich později vznáší námitku, která správnost tohoto tvrzení zjevně vylučuje, anebo pokud toto tvrzení výslovně popře, musí se soud tímto jeho pozdějším projevem zabývat a nemůže bez dalšího považovat tvrzení účastníků i nadále za shodná“.⁸⁸

Kromě vyjasnění rozsahu dokazování a zajištění předvídatelnosti rozhodování pak nesporné skutečnosti oproti civilnímu řízení představují pro obviněného rovněž benefit ve formě potenciální polehčující okolnosti.

⁸⁷ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2021, s. 613.

⁸⁸ V kontextu shora uvedeného je však nutné mít na paměti, že volnost žalobce a žalovaného měnit svá skutková tvrzení bude reálně omezena koncentrací řízení podle § 118b odst. 1 a § 119a odst. 1 občanského soudního řádu, tj. časovým omezením v uplatnění nových skutkových tvrzení a navržením důkazů k jejich prokázání. Účastníci řízení tedy musí po praktické stránce zvažovat, zda je vhodné odvolat shodná tvrzení, která ale s ohledem na účinky koncentrace řízení nemusí být schopni nahradit novými skutkovými tvrzení a důkazními návrhy, což by mohlo ve výsledku vést k jejich neúspěchu v řízení.

4 Prohlášení viny a nesporné skutečnosti z pohledu systematiky trestního řádu

Zatímco doposud byly nesporné skutečnosti a prohlášení viny zkoumány izolovaně, v následující části bude kladen důraz na jejich fungování v rámci širšího kontextu, a to konkrétně v průběhu celého trestního řízení v souvislosti s dalšími ustanoveními trestního řádu. Na úvod bude pozornost soustředěna na vyjádření k obžalobě, které je s oběma klíčovými instituty nerozlučně spojeno a které současně představuje základní rámeček pro jejich realizaci.⁸⁹ Další části se zaměří na existenci prohlášení viny a nesporných skutečností v různých fázích trestního řízení, a to konkrétně před nařízením hlavního líčení, po jeho zahájení, jakož i na jejich bezprostřední vliv na následné dokazování.

4.1 Vyjádření k obžalobě

Vyjádření k obžalobě patří mezi další z institutů, které byly zavedeny do trestního řádu novelou provedenou zákonem č. 333/2020 Sb., a jako takové je zakotveno v § 196 odst. 2 a § 206a trestního řádu, v návaznosti na to, v jaké fázi trestního řízení je aplikováno.

Obviněnému je v této souvislosti umožněno vyjádřit se ke všem skutečnostem uvedeným v obžalobě či v návrhu na potrestání, a to zejména z hlediska svého případného doznání, možnosti uzavření dohody o vině a trestu či ochoty učinit prohlášení viny a označit určité skutečnosti za nesporné.⁹⁰

S vyjádřením k obžalobě je spojen i fakt, že od 1. 10. 2020 je podle § 177 písm. d) a § 179d odst. 1 trestního řádu povinností státního zástupce uvést v obžalobě a v návrhu na potrestání také návrh na uložení trestu s uvedením druhu a jeho výměry nebo návrh na upuštění od potrestání. Obviněný díky tomu ví, jaký trest bude státní zástupce navrhopvat při prokázání viny obviněného v rozsahu uvedeném v příslušném návrhu. To může obviněného motivovat, aby se k předmětu obvinění podrobně vyjádřil, zejména rozvedl své výtky k předestřenému skutkovému a právnímu hodnocení věci, či naopak zvážil, zda pro něj nebude výhodnější sjednat dohodu o vině a trestu, prohlásit vinu či alespoň označit některé skutečnosti za nesporné. Z pohledu obžaloby však může být uvedení konkrétního návrhu trestu z hlediska procesní

⁸⁹ K obdobným závěrům srov. J. Říha: Přípravné řízení v návrhu rekodifikované právní úpravy, in: T. Gřivna, H. Šimánová (eds.): Přípravné řízení dnes a zítra, Aleš Čeněk, Plzeň 2019, str. 97.

⁹⁰ K totožným závěrům srov. MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. *Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení* In: Advokátní (online) deník [online]. 5. 12. 2021 [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/12/05/dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb-na-zakladni-zasady-trestniho-rizeni/>.

taktiky rozporuplné, neboť nutí státního zástupce již na začátku „odkrýt své karty“, zatímco vyjádření k obžalobě je toliko oprávněním, nikoli povinností protistrany. Obviněný se tedy např. může dozvědět, že státní zástupce nebude v případě prokázání viny navrhopat nepodmíněný trest odnětí svobody, což jej může podpořit v rozhodnutí svou vlnu popírat. Na druhou stranu je nutné mít na paměti, že státním zástupcem předestřený návrh trestu se může (a rovněž by se i měl) měnit, a to v návaznosti na aktuální průběh dokazování. Jedná se tedy pouze o určitý „náštel“ trestu, který by státní zástupce považoval za adekvátní v případě, že skutkový stav bude po provedeném dokazování odpovídat výsledkům přípravného řízení.

Z díky § 196 odst. 2 a § 206a trestního řádu vyplývá, že se vyjádření obviněného nemusí nutně vztahovat pouze k výše uvedeným skutečnostem. Obviněnému tak nic nebrání v tom, aby se vyjádřil i ke způsobené škodě, ať už z hlediska její výše či sanace, popřípadě k věcem, které mají být dle návrhu státního zástupce zabrány. Stejně tak se může obviněný vyjádřit i ke skutečnostem, které jej ke spáchání skutku vedly (např. nedostatek financí), k subjektivní stránce (obviněný může popřít přímý úmysl, z jeho vyjádření však mohou vyplývat indicie nasvědčující závěru o pravé lhostejnosti, tedy o nepřímém úmyslu), popřípadě k okolnostem, které by mohly mít vliv na posouzení jeho přičetnosti (např. požití alkoholu či přítomnost duševní poruchy, se kterou se obviněný dlouhodobě léčí). Existují dokonce i názory, že vyjádření k obžalobě může směřovat také k námitkám procesního charakteru, což ve své podstatě nelze vyloučit a autor této práce se k tomuto závěru přiklání.⁹¹

Nezřídka se lze setkat i s případy, kdy se obviněný plně doznává a v rámci vyjádření toliko „oroduje“ za co nejnížší trest, ať už s odkazem na další tresty, které aktuálně vykonává či má vykonat (zejména nepodmíněný trest odnětí svobody), či rodinu, která je na něm závislá. Předmětem vyjádření pak v některých případech může být i pouhá omluva obviněného za své jednání.

Přestože právo vyjádřit se k obžalobě bude z logiky věci náležet toliko obviněnému, zákon v § 196 odst. 3 věta za středníkem trestního řádu a § 206a odst. 2 trestního řádu umožňuje delegovat toto oprávnění i na jeho obhájce. Tomu se tak otevírá další možnost účinné obhajoby klienta, která ale současně nenáleží i dalším oprávněným osobám dle § 247 odst. 2 trestního řádu. Z ustanovení § 196 odst. 3 věta za středníkem trestního řádu a § 206a odst. 2 trestního

⁹¹ Srov. MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. *Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb.* In: Advokátní (online) deník [online]. 21. 3. 2022 [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2022/03/21/prakticke-dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonem-c-333-2020-sb/#_ftn12/.

řádu pak rovněž vyplývá, že obhájce se v rámci vyjádření nemůže za obviněného doznat ani prohlásit vinu.

V obecné rovině lze zavedení institutu vyjádření k obžalobě bezpochyby kvitovat, neboť nejen že představuje výrazný posun v právech obviněného,⁹² kterému se nadále neomezuje možnost vyjádřit se k předmětu obvinění toliko na jeho procesní výpověď,⁹³ ale současně umožňuje zjistit jeho postoj k věci před počátkem dokazování také státnímu zástupci a soudu, což je velmi důležité i po praktické stránce, jak bude popsáno dále.⁹⁴ I v tomto případě lze přitom vidět určitou paralelu s civilním řízením, neboť se obviněnému dává prostor vyjádřit se k předmětu obvinění stejně jako žalovanému dle § 114a odst. 2 písm. a) občanského soudního řádu.⁹⁵

4.2 Příprava hlavního líčení

Prvním okamžikem, kdy je obviněný procesně poprvé poučen o podstatě a možnosti aplikace prohlášení viny a nesporných skutečností, je příprava hlavního líčení.

Podle § 196 odst. 1 trestního řádu pokud předseda senátu dospěje k závěru, že ve věci není namístě žádné z rozhodnutí v rámci předběžného projednání obžaloby podle § 188 odst. 1 a 2 trestního řádu (resp. samosoudce dojde ke stejnému závěru na základě přezkoumání obžaloby či návrhu na potrestání dle § 314c odst. 1 trestního řádu), zašle obviněnému opis obžaloby, a to spolu s poučením o možnosti vyjádřit se k obžalobě podle § 196 odst. 2 trestního řádu.⁹⁶ Obviněnému je zpravidla současně zasíláno i předvolání k nařízenému hlavnímu líčení.

⁹² Srov. též PROVAZNÍK, Jan. Vybrané problémy současného modelu dokazování v trestním řízení, in: V. Kalvodová, M. Hrušáková a kol.: *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Brno 2015, str. 41 a 42; J. Mulák: *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*, Leges, Praha 2019, str. 303-305.

⁹³ Ani do zavedení vyjádření k obžalobě obviněnému nic nebránilo sepsat a soudu zaslat své procesní stanovisko k věci, byť toto nemělo v zákoně zvláštní právní podklad a v zásadě se jednalo o pouhé vyústění práva vyjádřit se ke všem okolnostem kladeným za vinu dle § 33 odst. 1 trestního řádu.

⁹⁴ K totožným závěrům srov. VANTUCH, David. Vyjádření obžalovaného k obžalobě po zaslání jejího opisu. In: *Advokátní (online) deník* [online]. 1. 6. 2022 [cit. 2. 4. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/06/01/vyjadreni-obzalovaneho-k-obzalobe-po-zaslani-jejeho-opisu/>, jakož i MŮLÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. *Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení* In: *Advokátní (online) deník* [online]. 5. 12. 2021 [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/12/05/dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb-na-zakladni-zasady-trestniho-rizeni/>.

⁹⁵ V civilním řízení je hojně využívána také tzv. kvalifikovaná výzva zasláná žalovanému dle § 114b odst. 1 občanského soudního řádu. S touto jsou již, za splnění zákonných podmínek pro její aplikaci, nicméně spojeny také závažné důsledky pro žalovaného pro případ, že na ni řádně a včas nezareaguje. Vzhledem k tomu, že s vyjádřením k obžalobě nelze spojit žádné negativní účinky, neboť se jedná toliko o právo obviněného a nikoli o jeho povinnost, jeví se vhodné připodobnění právě k prosté výzvě dle § 114a občanského soudního řádu.

⁹⁶ Jedná se o vzor. 108 skupiny tr. ř., vyplývající se Sdělení ministerstva spravedlnosti č. 3/2020, ze dne 15. 10. 2020, č. j. 5/2020-ODKA-ORG/18, o vydání dalšího vzoru „tr. ř.“ doporučeného pro použití v trestním řízení.

Ačkoliv zákon hovoří o zaslání vyjádření k obžalobě toliko obviněnému, jeví se z pohledu soudu účelné zaslat jej rovněž obhájci. Ten je totiž, v návaznosti na závěry vyplývající z předchozí podkapitoly, do určité míry rovněž oprávněn vyjádřit se k některým skutečnostem za obviněného, je tedy logické mu v tomto směru poskytnout prostor pro realizaci uvedeného práva. Dalším důvodem je fakt, že zejména v trestních věcech řešených v prvním stupni okresními soudy mohou existovat u obviněných různorodé důvody, pro které se nemohou či nechtějí k předmětu obvinění vyjádřit sami (např. špatná finanční situace, nedostatečné porozumění poučení či jednoduše absence zájmu sám na výzvu reagovat), na rozdíl od jim ustanovených či zvolených obhájců, kteří jsou povinni zajistit řádnou a kvalitní obhajobu ve smyslu § 16 odst. zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.

Pro účely vyjádření se k předmětu obvinění pak předseda senátu dle § 196 odst. 2 trestního řádu stanoví lhůtu. Konkrétní délka lhůty je přednastavena již v samotném vzoru č. 108 trestního řádu, ve kterém je poučení o vyjádření obsaženo, a to v trvání pěti, resp. deseti dnů. Fakticky ovšem nic nebrání předsedovi senátu délku této lhůty změnit, a to v návaznosti na datum plánovaného hlavního líčení, časové dispozice stran či povahu trestní věci.⁹⁷

Samotné stanovení lhůty pro vyjádření pak zajistí, že se soud ještě před konáním hlavního líčení má možnost seznámit s aktuálním stanoviskem obviněného a tomu zavčas uzpůsobit průběh jednání, např. odvolat svědky v případě, že obviněný vyjádří zájem prohlásit svou vinu, či označit skutečnosti za nesporné, nebo naopak předvolat obhajobou nově označené svědky či opatřit listinné důkazy tak, aby bylo možné rozhodnout v průběhu jediného hlavního líčení.

Za situace, že obviněný projeví zájem skončit řízení některým z konsenzuálních způsobů, může jeho vyjádření sloužit také jako podstatné vodítko ukazující na to, o co hodlá obviněný u jednání „bojovat“, tedy např. zda bude usilovat o podmíněné zastavení trestního řízení dle § 307 a násl. trestního řádu, či zda se chce toliko vyhnout přímému výkonu trestu odnětí svobody.

V případě, že se obviněný sám či prostřednictvím svého obhájce vyjádří k předmětu obvinění, předseda senátu zašle jeho vyjádření podle § 196 odst. 3 poslední věty trestního řádu také státnímu zástupci, který tak získává stejnou možnost seznámit se ještě před konáním

⁹⁷ V ustanovení § 196 odst. 2 trestního řádu se ostatně výslovně mluví o tom, že lhůtu pro vyjádření stanoví sám předseda senátu. Z tohoto důvodu nelze souhlasit s názorem, že krátká lhůta pro vyjádření bude hlavním důvodem, proč nebude vyjádření k obžalobě využíváno. Viz TIKAL, František. Rozhovor: Soudce Jan Mana – O novele trestního zákoníku a trestního řádu účinné k 1. říjnu 2020 In: Právní prostor [online]. 12. listopadu 2020 [cit. 2. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhovor-soudce-josef-mana-o-novele-trestniho-zakoniku-trestniho-radu-ucinne-k-1-rijnu-2020>.

hlavního líčení s postojem obviněného a případnými důkazními návrhy, obdobně jako soud. Obžalobě pak v zásadě nic nebrání v tom, aby sdělila soudu v rámci repliky své stanovisko k obhajobou navrženým důkazům nebo aby vyjádřila svůj předběžný názor k možnému prohlášení viny či uzavření dohody o vině a trestu. Takový postup, byť aktuálně nemá přímou oporu v zákoně, by posílil konsenzuální roli stran, přispěl k předvídatelnosti dalšího průběhu řízení a potenciálně jej i zrychlil.

Vzhledem k tomu, že vyjádření obviněného není limitováno jen na otázku viny a může se týkat i skutečností podstatných pro poškozeného a zúčastněnou osobu, jeví se logickým a současně i vhodným zaslat jej i těmto osobám, respektive jejich zmocněncům, aby se mohli seznámit s postojem obviněného a případně na něj i reagovat.

4.3 Počátek hlavního líčení

Poté, co předseda senátu podle § 205 odst. 1 trestního řádu zahájí hlavní líčení sdělením věci, ověří přítomnost a zachování lhůt u předvolaných a vyrozuměných osob, vyzve státního zástupce, aby dle § 206 odst. 1 trestního řádu přednesl obžalobu a uvedl, které skutečnosti považuje za nesporné.

Na jednu stranu je pochopitelné, že státní zástupce by měl mít prostor vyjádřit se k nesporným skutečnostem již v momentě, kdy mu je uděleno slovo k přednesení obžaloby, a to současně předtím, než soud přistoupí k samotnému dokazování. Na druhou stranu si lze položit otázku, zda je vůbec takové vyjádření nezbytné. Z logiky věci lze totiž předpokládat, že státní zástupce bude považovat za nesporné všechny skutečnosti, které jsou obsaženy v obžalobě či návrhu na potrestání, neboť právě k takovému průběhu skutkového děje dospěl na základě vyhodnocení důkazů z přípravného řízení.⁹⁸ Stejně tak nelze opominout ani praktickou stránku věci, kdy ve většině případů konsenzuálního vyřízení věci bude přistoupeno k uzavření dohody o vině či trestu nebo k prohlášení viny, nesporné skutečnosti tedy budou hrát spíše podpůrnou, vedlejší roli.

Po vyjádření státního zástupce a zpracování adhezních nároků poškozených dle § 206 odst. 2 až 4 trestního řádu soud ve smyslu § 206a trestního řádu konečně udělí prostor také

⁹⁸ Provazník s Mulákem jsou v tomto ohledu téhož názoru, přičemž oba současně vtipně upozorňují, že pokud by státní zástupce na výzvu soudu projevil zájem označit za nesporné toliko některé skutečnosti, pak by tím implicitně dával najevo, že si tím zbytkem vlastně není zcela jistý. Viz MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. *Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb.* In: Advokátní (online) deník [online]. 21. 3. 2022 [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2022/03/21/prakticke-dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb/#_ftn12/.

obviněnému, aby se vyjádřil k obžalobě, respektive aby uvedl, zda i nadále setrvává na svém předchozím vyjádření v návaznosti na § 196 odst. 2 trestního řádu.⁹⁹

Toto vyjádření je podstatné nejen pro zjištění možnosti aplikace konsenzuálních způsobů řešení věci, ale rovněž pro ověření názorové kontinuity obviněného, tj. toho, zda i nadále popírá svou vinu, či naopak má stále zájem prohlásit svou vinu vůči soudu.

Pokud obviněný v přípravném řízení zcela popíral svou vinu, přičemž důvody podrobněji rozvedl v rámci vyjádření na základě § 196 odst. 2 trestního řádu, načež ovšem po zahájení hlavního líčení prezentuje zájem prohlásit svou vinu či označit rozhodné (dříve rozporované) skutečnosti za nesporné, je to pro soud do určité míry „varovný signál“, na nějž je třeba zareagovat zjištěním důvodu změny postoje obviněného, v krajním případě pak dokonce nepřijetím prohlášení viny z důvodu nevhodnosti podle § 206c odst. 5 věta druhá trestního řádu, respektive negativním rozhodnutím podle § 206d trestního řádu.¹⁰⁰

Z výše uvedeného pak implicitně vyplývá také určité doporučení pro obviněného, aby pečlivě zvážil obsah a způsob vyjádření, která do této fáze trestního řízení učiní, neboť by si jimi mohl nechtěně uzavřít možnost pro aplikaci výše uvedených institutů.

Stejně jako před konáním hlavního líčení se může obhájce dle § 206a odst. 2 trestního řádu za obviněného vyjádřit k obžalobě, nemůže však za něj učinit doznání nebo prohlášení viny.

Obviněný tak může nechat zcela na obhájci, aby za něj sdělil jeho postoj k věci, a to za současného doplnění vlastní právně relevantní argumentace. Obhájce je pak zpravidla současně schopen lépe naformulovat vyjádření tak, aby odpovídalo zvolené procesní taktice obhajoby.

Ačkoliv může obhájce prezentovat vyjádření obviněného i za situace, kdy soud podle § 205 odst. 2 trestního řádu rozhodne o konání hlavního líčení v jeho nepřítomnosti, dosah takového vyjádření může být i přesto omezený. Pokud má totiž obviněný zájem vyřídit věc některou z konsenzuálních forem, je v tomto ohledu jeho vlastní ingerence fakticky nezbytná, a to s ohledem na omezení prezentovaná v § 206a odst. 2 trestního řádu. Na druhou stranu, pokud obviněný s předmětem řízení *a priori* nesouhlasí a má zájem prostřednictvím svého

⁹⁹ Zákon výslovně stanoví, že soud si dotazem na obviněného toliko ověří, zda je jeho předchozí vyjádření i nadále aktuální, bez toho, aby obviněný musel své předchozí stanovisko reprodukovat či soud číst. Vychází se totiž z premisy, že strany s ním byly seznámeny již před jednáním v rámci postupu soudu dle § 196 odst. 3 poslední věty trestního řádu.

¹⁰⁰ Tyto závěry samozřejmě nebudou platit za situace, kdy obviněný v přípravném řízení využije svého práva a odmítne vypovídat a na výzvu dle § 196 odst. 2 trestního řádu nezareaguje. V takovém případě je totiž jeho vyjádření u hlavního líčení *de facto* první příležitostí, kdy se soud může seznámit s jeho skutečným náhledem na věc.

obhájce toliko sdělit důvody, o které své negativní stanovisko opírá, jeho nepřítomnost u hlavního líčení v tomto ohledu ničemu nevádí.

Poté, co se obviněný vyjádří k obžalobě či návrhu na potrestání, je mu dán prostor pro případné sjednání dohody o vině a trestu dle § 206b trestního řádu, prohlášení viny dle § 206c trestního řádu, či označení skutečností za nesporné dle § 206d trestního řádu. Je to až tento okamžik, kdy přichází v úvahu samotná realizace některého ze shora označených institutů, neboť do této doby byly omezeny toliko na obsah poučovací povinnosti ze strany orgánů činných v trestním řízení.¹⁰¹

Všechny tři instituty jsou navzájem provázané a v případě zájmu stran by měly být aplikovány ve shora nastíněném pořadí. Z logiky věci jsou pak současně vzájemně se vylučující, tedy pokud soud např. přijme prohlášení viny obviněného, je tím současně vyloučena aplikace nesporných skutečností stran skutkových okolností vážících se k vině apod.

Výsledkem vyjádření obviněného a případné aplikace některého z předmětných institutů je konkrétnější vymezení (s ohledem na prohlášení viny či nesporné skutečnosti spíše omezení) rozsahu dokazování, které je páteří hlavního líčení. Tato skutečnost se odráží v § 207 odst. 1 trestního řádu, podle kterého předseda senátu po přednesení obžaloby a vyjádření obviněného tohoto vyslechne k obsahu obžaloby a adhezním nárokům. Poté soud přistoupí k provedení dalších důkazů podle § 209 a násl. trestního řádu.

V návaznosti na § 2 odst. 12 trestního řádu je vhodné připomenout, že soud může pro vyhodnocení skutkového stavu vycházet pouze z těch důkazů, které byly provedeny v hlavním líčení. S ohledem na skutečnost, že vyjádření obviněného, prohlášení viny i nesporné skutečnosti ze systematického hlediska nespádají do fáze dokazování, neboť nejsou zařazeny do oddílu čtvrtého trestního řádu, nelze je považovat za samostatný důkaz, ale toliko jako realizaci práva obviněného vyjádřit se ke všem skutečnostem kladeným mu za vinu. Tato skutečnost může být podstatná v případech, kdy obviněný zašle v reakci na výzvu soudu písemné vyjádření k obžalobě, které následně doplní v rámci ústního vyjádření před samotným výslechem, nicméně následně z různých důvodů nedojde k aplikaci žádného z výše uvedených institutů. Tato skutečnost ostatně našla, pokud jde o prohlášení viny, svůj odraz v § 206c odst. 8 trestního řádu, podle kterého se v případě negativního rozhodnutí soudu k prohlášení viny obviněným nepřihlíží. K totožným závěrům je však nutno dospět, i pokud jde o nesporné skutečnosti.

¹⁰¹ Dohoda o vině a trestu má v tomto ohledu odlišný režim od prohlášení viny a nesporných skutečností, neboť může být sjednána i v přípravném řízení. K podrobnostem stran časového horizontu aplikace prohlášení viny a nesporných skutečností se bude podrobněji věnovat následující kapitola.

Další průběh řízení se pak liší v závislosti na tom, zda a jaký institut byl obviněným využit a následně aplikován. V případě prohlášení viny soud omezí výslech obviněného na ověření skutečností uvedených v § 92 odst. 2 trestního řádu včetně případného zjištění motivu, který jej vedl ke spáchání předmětného skutku. Rovněž lze ve smyslu § 206c odst. 6 věta za středníkem trestního řádu vyslechnout obviněného stran účasti dalších osob na spáchaném skutku. Následně přichází v úvahu zpravidla provedení listinných důkazů vázících se k uložení trestu, ochranného opatření či výši škody.

V případě nesporných skutečností se bude dokazování zpravidla více podobat standardnímu hlavnímu líčení, byť se zaměří na skutečnosti dosud sporné.

5 Komparace s cizími právními úpravami

Zatímco doposud se tato práce zabývala prohlášením viny a nespornými skutečnostmi v kontextu souvisejících institutů z pohledu českého právního řádu, cílem této kapitoly je zjištění a analýza obdobných institutů v právních řádech sousedních zemí, a to konkrétně Slovenské republiky, Polské republiky a Spolkové republiky Německo. S ohledem na blízkou historickou, kulturní, ale i jazykovou vazbu bude největší důraz kladen na slovenskou právní úpravu.

5.1 Slovenská právní úprava

Trestní právo procesní je ve slovenském právním řádu upraveno primárně zákonem č. 301/2005, *trestný poriadok* (dále též „trestní pořádek“). Tento zákon již od své účinnosti, tj. od 1. 1. 2006 obsahuje institut vyhlášení obviněného (dále též „prohlášení“), který se po novele provedené zákonem č. 262/2011 Z. z. ještě více přiblížil prohlášení obviněného tak, jak jej známe z české právní úpravy.

Ustanovení § 257 odst. 1, kde je zmíněný institut zakotven, konkrétně uvádí tři alternativy, ve kterých se obviněný může po přednesení obžaloby a poučení ze strany soudu vyjádřit. Obviněný v tomto ohledu může uvést, že 1) je nevinný, 2) je vinný ze spáchání skutku nebo některého ze skutků uvedených v obžalobě, anebo 3) nepopírá spáchání skutku nebo některého ze skutků uvedených v obžalobě.

Na rozdíl od trestního řádu trestní pořádek obligatorně nestanoví povinnost poučit obviněného o právu vyjádřit se k obžalobě ve smyslu některé z nastíněných forem prohlášení ještě před konáním hlavního líčení tak, aby soud i další strany řízení měly ještě před samotným jednáním možnost zjistit postoj obviněného a v tomto směru si mohly vytvořit alespoň hrubou představu o průběhu jednání. Obviněnému je v tomto směru toliko zaslána výzva podle § 240 odst. 3 trestního pořádku ke sdělení důkazních návrhů. Právně znalému či zastoupenému obviněnému nicméně fakticky nic nebrání v tom překlenout tento nedostatek zákonné úpravy sdělením soudu, že žádné důkazní návrhy nečiní, a to právě s ohledem na zájem učinit některé z uvedených prohlášení.

V řízení před soudem se může soud a ostatní přítomné osoby dozvědět postoj obviněného k věci a k případnému prohlášení dle § 257 odst. 1 trestního pořádku pouze nepřímo skrze obhájce, který může vyjádřit své stanovisko k právě přednesené obžalobě dle § 256 odst. 1 věta

druhá trestního pořádku, respektive *a contrario* uvede, že takové stanovisko nebude sdělovat, neboť obviněný má zájem o některou z forem vyhlášení dle § 257 trestního pořádku.¹⁰²

Pravděpodobně nejmarkantnějším rozdílem oproti české právní úpravě je existence třetí zmiňované varianty prohlášení, kdy se obžalovaný k předmětu obvinění nestaví vysloveně pozitivně v tom smyslu, že by jej výslovně doznával, ale toliko nepopírá jeho spáchání. Jedná se tedy o určitou formu negativního doznání.

Z § 257 odst. 4 téhož zákona vyplývá, že výše uvedená varianta bude aplikovatelná v případech, kdy to vyžadují okolnosti případu, zájem veřejnosti nebo obžalovaného, a to pouze se souhlasem soudu (viz formulace „může soud obžalovanému povolit“). V takovém případě se prohlášení obžalovaného bude považovat za přiznání spáchání skutku (tedy *de facto* jako by obžalovaný učinil prohlášení podle druhé varianty) včetně následků s ním spojených.

S ohledem na podmínky a formulaci negativního doznání je patrné, že toto má být aplikováno spíše výjimečně, a to s ohledem na specifika konkrétního případu. Komentářová literatura v tomto směru uvádí, že tato forma prohlášení obžalovaného bude mít své místo zejména v případech mravnostních deliktů, kdy se bude hlavního líčení účastnit širší veřejnost, a to případně i příbuzní poškozeného.¹⁰³ Její aplikace může být vhodná např. i u rasově motivovaných trestných činů či jiné mediálně sledované trestné činnosti.¹⁰⁴

Ačkoliv má prohlášení obviněného po jeho přijetí soudem fakticky stejné důsledky jako v české právní úpravě (viz dále), z čistě formálního hlediska v něm chybí souhlas s obžalobou

¹⁰² Trestní pořádek vychází z premisy, že právo vyjádřit se k obžalobě náleží toliko obhájci, neboť obviněný své stanovisko *de facto* vyjadřuje v rámci některé z forem vyhlášení dle § 257 odst. 1 trestního pořádku. V podrobnostech srov. ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár 3. Aktualizované vydanie*. Žilina: Eurokódex, 2017, s. 531.

¹⁰³ ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár 3. Aktualizované vydanie*. Žilina: Eurokódex, 2017, s. 534.

¹⁰⁴ Dle autora je otázkou, zda je zakotvení této varianty prohlášení v zákoně skutečně nezbytné. Stále se totiž jedná o totožné doznání se stejnými účinky jako v případě dle § 257 odst. 1 písm. b) trestního pořádku. Samotná odlišná formulace nic nemění na tom, že to je právě ten konkrétní obžalovaný, proti kterému je pro uvedený skutek zahájeno trestní stíhání a vedeno trestní řízení, resp. kdo bude v případě přijetí takového prohlášení soudem pro takové jednání odsouzen. Z pohledu veřejnosti je tedy forma obou prohlášení indiferentní. Lze naopak uvažovat o tom, že v mediálně sledovaných a komplikovanějších kauzách bude větší zájem na tom, aby se obviněný po náročné a někdy i zdouhavé práci orgánů činných v trestním řízení k předmětu obvinění aktivně postavil čelem a svou vinu veřejně přiznal, pakliže hodlá těžit z benefitů z tohoto prohlášení plynoucích, namísto toho, aby „pouze“ téměř až vyhýbavě sdělil, že nepopírá spáchání skutku kladeného mu za vinu. Na druhou stranu může mít tato forma odůvodněné použití v případech, kdy obviněný svou vinu obecně přiznává, nicméně si není jistý podrobnostmi jednotlivých skutků (např. není schopen popsat veškeré zboží, které měl odcizit v rámci velkého množství drobných krádeží v obchodních řetězcích, nebo už si nepamatuje všechny případy distribuce omamných a psychotropních látek různým lidem včetně uvedení místa předání, množství látky a její ceny). V takových případech sice lze uvažovat o tom, že prohlášení obviněného lépe odpovídá jeho povědomí (či jeho absenci) o trestné činnosti kladené mu za vinu, nicméně i přesto se nelze ubránit pocitu, že zavedení zvláštní formy prohlášení čistě z těchto důvodů je nadbytečné.

předestřenou právní kvalifikací, neboť obviněný se v obou variantách prohlášení vyjadřuje toliko ke spáchání skutku.¹⁰⁵

Pokud se obviněný rozhodne učinit některé z prohlášení podle § 257 odst. 1 písm. b) nebo c) trestního pořádku, soud postupuje podle § 333 odst. 3 písm. c), d), f), g) a h) zákona, což je prakticky totožná obdoba ustanovení § 314q odst. 3 trestního řádu. Současně jej poučí, že v případě přijetí prohlášení soudem je toto neodvolatelné a nemůže být napadnuto odvoláním ani dovoláním,¹⁰⁶ s výjimkou dovolacího důvodu dle § 371 odst. 1 písm. c) trestního pořádku, představujícího zásadní porušení práva na obhajobu.¹⁰⁷

Poté, co soud provede nezbytná šetření dle § 333 odst. 3 trestního pořádku, zjistí podle § 257 odst. 6 téhož zákona stanovisko prokurátora, poškozeného a zúčastněné osoby, pokud jsou přítomní u jednání,¹⁰⁸ načež dle § 257 odst. 7 téhož zákona usnesením rozhodne, zda prohlášení obviněného přijímá, či nikoli.

Ze zákona nevyplývají byť obecné důvody, pro které by soud měl, případně i musel prohlášení obviněného nepřijmout, byť některé lze usuzovat v návaznosti na vyjádření obviněného dle § 333 odst. 3 trestního pořádku.¹⁰⁹ V tomto směru je tedy čistě na judikatuře a právní vědě, aby tento z pohledu autora velmi zásadní nedostatek pomohly překlenout a stanovit základ pro jednotný postup nalézacích osudů.

V případě přijetí prohlášení jsou pak bezprostřední procesní důsledky dle § 257 odst. 8 trestního pořádku stejné, jako v § 206c odst. 6 trestního řádu, a to včetně možnosti výslechu obviněného na účasti dalších osob na spáchaném skutku, ve vztahu ke kterému učinil prohlášení.¹¹⁰

Zajímavostí je fakt, že zatímco prohlášení viny dle § 206c trestního řádu lze bez dalšího podřadit pod polehčující okolnost dle § 41 písm. l) trestního zákoníku, v případě prohlášení

¹⁰⁵ V prohlášení totiž chybí dovětek, že obviněný souhlasí i s právní kvalifikací takového skutku obsaženou v obžalobě.

¹⁰⁶ Obviněný má i přesto zachováno právo podat odvolání a případně i dovolání co do výroku o trestu. V podrobnostech srov. nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 7. července 2020, sp. zn. II. ÚS 143/2020.

¹⁰⁷ Podle usnesení Nejvyššího soudu SR ze dne 27. 8. 2020 ve věci sp. zn. 5 Tdo 33/2020, publikovaného ve Sbírce rozhodnutí NS SR č. 4/2021 pod č. 53/2021, lze pod citovaný dovolací důvod podřadit i skutečnost, že obviněný nebyl řádně poučen o následcích prohlášení v rozsahu stanoveném § 257 odst. 5 a 8 trestního pořádku, stejně jako to, že soud před přijetím prohlášení řádně nezjišťoval skutečnosti podle § 333 ods. 3 písm. c), d), f), g) a h) trestního pořádku.

¹⁰⁸ I v tomto ohledu se jedná o totožný postup jako dle § 206c odst. 3 trestního řádu.

¹⁰⁹ Tomuto závěru odpovídá i komentářová literatura. Srov. ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár 3. Aktualizované vydanie*. Žilina: Eurokódex, 2017, s. 534.

¹¹⁰ Až z výsledků soudní praxe vyvstala potřeba upravit možnost výslechu obviněného, který učinil prohlášení dle § 257 trestního pořádku, pokud jde o účast dalších osob (spoluobviněných). Na tuto skutečnost bylo reagováno právě novelou trestního pořádku provedenou zákonem č. 262/2011 Z. z., který tuto možnost zakotvil. Srov. komentář k bodu 86 důvodové zprávy k zákonu č. 262/2011 Z. z.

podle § 257 odst. 1 trestního pořádku tomu tak není, neboť v případě ustanovení § 36 písm. l) trestního zákona se kumulativně vyžaduje také upřímně projevená lítost.¹¹¹

Slovenská právní úprava neobsahuje žádný institut, který by se, byť částečně, podobal nesporným skutečnostem tak, jak je známe z trestního řádu.

5.2 Polská právní úprava

V rámci polské právní úpravy je stěžejním zákonem Kodeks postępowania karnego (dále jen „KPK“)¹¹², který představuje hlavní procesní předpis polského trestního práva.

Obdobně jako v rámci vyjádření k obžalobě dle § 196 odst. 2 trestního řádu, i v případě polského trestního řízení zákon obviněnému umožňuje, aby se po doručení a prostudování obžaloby ve stanovení lhůtě vyjádřil k jejímu obsahu (článek 338 § 2 KPK) a v tomto směru současně soudu sdělil případné důkazní návrhy (článek 338 § 1 KPK).

Obviněný je dále poučen o právu podat návrh na odsouzení (žádost) včetně uvedení konkrétního trestu nebo opatření, které mu má být uloženo, a to bez provedení důkazního řízení (článek 338 § 1a KPK ve spojení s § 338a KPK), a to včetně případného rozhodnutí o nákladech řízení (článek 338a KPK).

Toto právo je limitováno ve dvou směrech, neboť 1) obviněný může učinit prohlášení pouze v případě, že je stíhán pro trestný čin, za nějž lze uložit trest odnětí svobody nepřevyšující 15 let, a současně 2) obviněný učiní prohlášení před doručením oznámení o termínu hlavního líčení.

Druhé zmiňované omezení nicméně není nepřekonatelné, neboť zákon v článku 387 § 1 KPK fakticky posouvá právo obviněného učinit nastíněné prohlášení až do fáze skončení prvního slyšení všech obžalovaných u hlavního líčení, ovšem za lehce odlišných podmínek pro jeho aplikaci.

V případě, že obviněný podá žádost dle článku 338a KPK, tedy ještě před nařízením hlavního líčení, soud k jejímu projednání nařídí zvláštní jednání, o jehož termínu včetně sdělení obsahu žádosti vyrozumí strany a poškozeného (článek 343a § 1 KPK). Výše uvedené platí pouze za situace, pokud soud dojde k závěru, že tento postup není v rozporu s cíli trestního řízení.

¹¹¹ Srov. stanovisko trestněprávního kolegia Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. Tpj 55/2016, publikované ve Sbírce NS SR č. 5/2017 pod č. 44/2017.

¹¹² USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks postępowania karnego.

Žádosti obviněného pak lze v souladu s článkem 343a § 2 KPK vyhovět pouze tehdy, pokud okolnosti trestného činu a viny nevyvolávají žádné pochybnosti a postoj obviněného naznačuje, že cílů řízení bude dosaženo, a současně proti žádosti nevznese námitky státní zástupce.

Jestliže obviněný podá návrh na odsouzení až u prvního hlavního líčení, pak jej soud podle článku 387 § 2 KPK přezkoumává ze stejných hledisek jako v průběhu k tomu nařízeného jednání dle článku 343a § 2 KPK. Podstatným rozdílem je však skutečnost, že v takovém případě má právo brojit proti tomuto postupu kromě státního zástupce rovněž poškozený, o čemž je také dopředu poučen.

Tato skutečnost pak může obviněného logicky motivovat k tomu, aby případný návrh podal co nejdříve, tedy ještě před nařízením hlavního líčení tak, aby se vyhnul jeho případnému nepřijetí v důsledku námitek poškozeného. Tímto způsobem pak může ve výsledku dojít k zajištění větší rychlosti a hospodárnosti řízení.

Při porovnání polského institutu návrhu na odsouzení s prohlášením viny a nespornými skutečnostmi je na první pohled patrné, že návrh na odsouzení v sobě zahrnuje kromě skutkového a právního hodnocení také konkrétní návrh trestu, takže jej lze označit spíše jako ekvivalent návrhu na uzavření dohody o vině a trestu. Vyloučena pak není ani možnost subsumpce rozhodnutí o nákladech řízení.

Zajímavým je fakt, že procesní aktivita v tomto směru (tedy i pokud jde o navrhovaný druh a výměru trestu) pochází výlučně od obviněného. Samotný návrh na odsouzení nemá podobu soudem schváleného konsensu mezi obviněným a státním zástupcem, nýbrž se jedná o jednostranný úkon obviněného adresovaný soudu, ke kterému může státní zástupce vyjádřit své negativní stanovisko formou námitek.

Návrh na odsouzení může být projednán ve dvou odlišných režimech, a to v rámci zvláštního jednání, v jehož průběhu může vznést námitky proti návrhu toliko státní zástupce, či do skončení prvního hlavního líčení, u kterého právo námitek náleží i poškozenému.

5.3 Německá právní úprava

Poslední zahraniční úpravou, která bude podrobena komparaci a analýze, je německé trestní právo procesní, jehož základním právním předpisem je německý trestní řád („*Strafprozeßordnung*“, dále jen „StPO“, zveřejněný 7. dubna 1987, naposledy pozměněný článkem 2 zákona ze dne 25. března 2022).

První zásadní změnou oproti české právní úpravě je fakt, že státní zástupce soudu zasílá spolu s obžalobou také návrh na zahájení hlavního řízení (§ 199 odst. 2 StPO). Oba dokumenty soud následně zašle obviněnému spolu s výzvou, aby se ve stanovené lhůtě k návrhu vyjádřil a současně sdělil důkazní návrhy týkající se (ne)důvodnosti připojeného návrhu, případně aby uvedl, zda chce vznést námitky proti zahájení hlavního řízení (§ 201 odst. 1 StPO).

O námitkách a důkazních návrzích je rozhodováno bez možnosti podání dalšího opravného prostředku. Pakliže soud zvažuje zahájení hlavního řízení, může ve smyslu § 202a StPO se stranami projednat stav řízení, pokud se to jeví jako vhodné pro urychlení řízení. Podstatný obsah této diskuse má být zaznamenán do protokolu. Toto projednání je pak přípustné i ve fázi po zahájení hlavního řízení (§ 212 StPO).

Zákon je ohledně bližšího vymezení obsahu jednání se stranami, a to patrně zcela záměrně, velmi vágní, když jej váže toliko na možnost rychlejšího vyřízení věci. Konkrétnější podobu a zejména význam toto jednání dostává až optikou ustanovení § 243 odst. 4 StPO, podle kterého soud po zahájení hlavního líčení a přednesení obžaloby (a případném provedení doprovodných úkonů předpokládaných v § 243 odst. 3 StPO) oznámí, zda proběhla jednání podle § 202a a 212, a zda byla jejich předmětem možnost dohody dle § 257c StPO, v kladném případě sdělí jejich podstatný obsah.

Sjednaná dohoda dle § 257c StPO pak představuje dohodu mezi soudem a účastníky řízení na dalším průběhu a výsledku řízení. V obecné rovině mohou být předmětem takové dohody pouze ty právní důsledky, které by mohly tvořit obsah rozsudku a souvisejících usnesení, jakož i jiná procesní opatření týkající se průběhu příslušného soudního řízení (např. částečné zastavení řízení ohledně jednotlivých obvinění podle § 154 odst. 2 StPO) a dále procesní aktivita účastníků v průběhu soudního řízení (např. zpětvzetí návrhů na dokazování). Nedílnou součástí každé sjednané dohody je přiznání obviněného.

Součástí dohody však nemůže být konstatování viny obviněného ani stanovení konkrétní výměry trestu (§ 257 odst. 2 StPO), neboť tato smí být vymezena pouze horní a dolní hranicí (§ 257 odst. 3 StPO).

Zákon dle dikce § 257c odst. 3 StPO počítá s tím, že primárním iniciátorem této dohody bude soud, který posoudí konkrétní okolnosti případu a stranám oznámí, co by mohlo být obsahem sjednané dohody. Stranám musí být umožněno vyjádřit se k návrhu soudu. Samotná dohoda je pak sjednána, pokud obviněný i státní zástupce souhlasí s návrhem soudu.¹¹³

¹¹³ Za klíčový pro vyhodnocení sjednané dohody dle § 257c StPO lze označit rozsudek Velkého senátu pro trestní věci Spolkového soudního dvora ze dne 3. 3. 2005, publikovaný ve Sbírce důležitých rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věcech trestních pod č. BGHSt 50 (sp. zn. GSSSt 1/04), ve kterém se velký senát zabýval

Uzavřená dohoda není nepřekročitelná, neboť dle § 257c odst. 4 StPO jí soud přestává být vázán, pokud byly přehlédnuty nebo nastaly právně nebo skutkově relevantní okolnosti, na základě nichž soud nabyde přesvědčení, že budoucí výměra trestu již neodpovídá závažnosti trestného činu nebo stupni viny. Totéž platí, pokud další postup žalovaného v řízení neodpovídá tomu, z něhož vycházela dohoda. V takových případech nelze použít příznání obžalovaného. Jakoukoliv odchylku od sjednané dohody je soud povinen oznámit.

Skutečnost, že vyhlášenému rozhodnutí předcházela dohoda dle § 257c StPO, musí být výslovně uvedena v odůvodnění rozsudku (§ 267 odst. 3 poslední věta StPO). V takovém případě pak obviněný navíc nejen, že může i přes sjednanou dohodu podat proti rozhodnutí odvolání, ale dokonce se ani nemůže procesně účinným způsobem tohoto práva vzdát (§ 302 odst. 1 StPO).

Z výše uvedeného je zjevné, že soud může po podání obžaloby kdykoli iniciovat dohodu s obviněným a státním zástupcem, která musí zahrnovat doznání obviněného a jejímž předmětem může být v nejširší rovině celá škála hmotněprávních, ale i procesních důsledků, z nichž patrně nejpodstatnějším bude stanovení konkrétní výměry trestu, v jejichž intencích se bude v případě doznání obviněného pohybovat předpokládaný trest.

Na rozdíl od dohody o vině a trestu známé z českého trestního práva, která se jako první nabízí ke srovnání, tak zákon předpokládá jako hlavního iniciátora právě soud, který je rovněž stranou dohody a jako takový je, s výjimkami výše uvedenými, dohodou vázán. Jedná se tedy o výrazně odlišné pojetí postavení soudu oproti české právní úpravě, která vnímá soud jako nezávislého pozorovatele dohlížejícího na zákonnost a přiměřenost dohody uzavřené mezi státním zástupcem a obviněným.

slučitelností dohody s platným právním řádem, přičemž dospěl k řadě zásadních dílčích závěrů, které lze přeneseně aplikovat i pro účely prohlášení viny a nesporných skutečností. V prvé řadě byl kladen zásadní důraz na zjištění materiální pravdy s tím, že by soudy před uzavřením dohody měly po skutkové i právní stránce řádně přezkoumat spisový materiál tak, aby mohlo být doznání obviněného dostatečně ověřeno z hlediska spolehlivosti. Doznání musí být natolik konkrétní, aby bylo přezkoumatelné optikou spisového materiálu, neboť formální doznání je nedostačující. Za druhé velký senát, v souladu s judikaturou ESLP prezentovanou např. v rozhodnutí z 27. 2. 1980 ve věci Deweer proti Belgii (série A č. 35, č. 69/03/75), upozornil na zákaz příslibu nepřiměřeně mírné sankce v případě doznání, který by mohl vést k nepřipustnému nucení obviněného k sebeobvinění ve smyslu zásady *nemo tenetur se ipsum accusare*. Konečně velký senát zdůraznil, že odsuzující dohody stále více inklinují k nepřipustným kvazi-smluvním dohodám mezi soudem a ostatními účastníky řízení. Na citované rozhodnutí pak do určité míry navazoval nálezný Spolkového ústavního soudu ze dne 19. března 2013 pod sp. zn. 2 BvR 2628/10, 2 BvR 2883/10, 2 BvR 2155/11, BVerfGE 133, dle kterého jsou sjednané dohody dle § 257c StPO ústavně konformní, neboť zákonodárce může umožnit dohody o zjednodušení postupů, ovšem za současné implementace ochranných mechanismů, které budou zajišťovat naplnění ústavních požadavků. Za nepřipustné pak označil tzv. neformální dohody odehrávající se mimo zákonem regulovanou koncepci. Bez povšimnutí pak nelze nechat ani stanovisko, dle kterého má státní zastupitelství nejen povinnost udělit nesouhlas s takovou neformální dohodou, ale současně musí také podat odvolání proti rozsudkům, které jsou na takových dohodách založeny.

Dalším podstatným rozdílem oproti dohodě o vině a trestu je fakt, že výsledkem sjednané dohody dle § 257c StPO nemůže být konkrétní výměra trestu, ale toliko stanovení sazby, ve které bude výsledný trest ukládán.

Zatímco v důsledku aplikace § 245 odst. 1 věta druhá trestního řádu dochází k omezení apelační svobody obviněného co do důvodů odvolání, německý trestní řád naopak obviněnému dokonce výslovně zapovídá možnost vzdát se práva odvolání.

Pokud porovnáme sjednání dohody dle § 257c StPO s prohlášením viny a nespornými skutečnostmi, pak v první řadě musíme i zde vnímat zcela odlišné postavení soudu, který se namísto autoritativního arbitra „snižuje“ na úroveň ostatních procesních stran, kterým předestírá svou podobu dohody, se kterou musí ostatní souhlasit, pakliže má být právně účinná.

Do silnější pozice se naopak dostává státní zástupce, jehož souhlas je obligatorní podmínkou dohody, což je další rozdíl oproti nezávaznému charakteru jeho stanoviska známému z prohlášení viny.

Z hlediska obsahu je na první pohled patrné, že sjednání dohody dle § 257c StPO v širším slova smyslu (tj. z hlediska všech teoreticky možných alternativ, na kterých se mohou strany v zákonných mezích dohodnout) je daleko obsáhlejší, než výrazně omezenější důsledky prohlášení viny a nesporných skutečností. Ostatně dohoda může zavázat k určitému procesnímu jednání i jiné strany než soud (viz zmíněné zpětvzetí důkazních návrhů).

V užším slova smyslu (tj. v případě nejčastější formy dohody, kdy se obviněný dozná výměnou za stanovení příznivější trestní sazby) se však dohoda nápadně podobá prohlášení viny, ale i nesporným skutečností. Obviněnému je totiž obdobně slíben mírnější trest, a to bez stanovení konkrétní výměry.

Na rozdíl od obou předmětných institutů zakotvených v trestním řádu má obviněný v případě sjednané dohody lepší představu o tom, nakolik bude jeho doznání zohledněno, díky čemuž se může informovaněji rozhodnout o tom, zda se mu doznání „vyplatí“, či nikoli, a tedy zda pro něj má cenu dohodu uzavřít.

S tím souvisí i mírně odlišné právně teoretické pojetí sjednané dohody dle § 257c StPO a zkoumaných institutů. Zatímco prohlášení viny a nesporné skutečnosti představují další z práv obviněného s pevně stanovenými procesními důsledky bez možnosti následné změny, v případě sjednané dohody se jedná spíše o zákonem aprobovaný postup soudu, který na základě negociace se stranami stanoví v rámci předvídatelnosti postupu další průběh řízení ve stylu „pokud X, tak Y“. V případě, že dojde ke změně některé z podstatných podmínek, ze kterých sjednaná dohoda vycházela, popřípadě postup obviněného neodpovídá sjednané dohodě, pak jí soud nadále přestává být vázán a postupuje dle obecných ustanovení StPO.

6 Vybrané problematické aspekty prohlášení viny a nesporných skutečností

Ačkoliv bylo v rámci předchozích kapitol nastíněno hned několik teoretických i praktických úskalí týkajících se aplikace prohlášení viny a nesporných skutečností, cílem této části je představit pro další, dosud nezmiňované, přesto nanejvýš důležité problematické aspekty obou institutů, které si z pohledu autora zaslouží samostatný prostor pro analýzu.

Následující část pak bude do určité míry představovat rovněž kulminaci celé dosud provedené vědecké činnosti, neboť pro zodpovězení níže popsaných problémů bude nutné vycházet ze všech zjištění, která byla učiněna v rámci předcházejících kapitol.

Pro větší přehlednost jsou konkrétní problematické aspekty rozděleny do jednotlivých tematických okruhů, a to konkrétně na otázky plynoucí z povahy institutů, otázky vyplývající z podobnosti s ostatními instituty a konečně na otázku souladu se zásadou materiální pravdy.

6.1 Otázky vyplývající z povahy institutů

První skupinou problematických okruhů jsou otázky vyplývající z povahy jednotlivých institutů, které lze dále sekundárně rozdělit na otázky procesního charakteru, mezi něž patří časový rámec a forma prohlášení viny, a otázky materiálního charakteru, kam lze podřadit omezení aplikace obou zkoumaných institutů s ohledem na množství obviněných (subjektivní aspekt) či skutků kladených obviněnému za vinu (objektivní aspekt).

6.1.1 Časový rámec aplikace prohlášení viny

S účinností zákona č. 333/2020 Sb. se stala jednou z nejčastěji skloňovaných otázka časového rámce prohlášení viny, tedy stanovení konkrétních časových milníků, v rámci kterých může obviněný prohlásit svou vinu vůči soudu a soud jej může přijmout.

Přestože bylo zásadní zejména stanovení nejzazšího okamžiku pro prohlášení viny, soudní praxe s sebou velmi brzy přinesla také potřebu jednoznačně vyřešit i začátek doby, od které tak obviněný může učinit.¹¹⁴

¹¹⁴ Důvodem byla skutečnost, že v soudní praxi se šlo setkat s postupem, kdy v případě absence předvolání k hlavnímu líčení z důvodu neznámého pobytu obviněného byl na tohoto vydán z důvodů uvedených v § 67 písm. a) trestního řádu příkaz k zatčení podle § 69 odst. 1 trestního řádu. Na základě vydaného příkazu byl obviněný zatčen a dodán soudu ke konání vazebního zasedání. Konkrétní soudce pak po zjištění, že obviněný je osobou bez stálého bydliště, nejeví o výsledek trestního řízení velký zájem, nicméně svou vinu nepopírá, přítomného poučil ve smyslu § 206c trestního řádu a případně prohlášení viny usnesením přijal. Díky tomu pak soudce nejen, že nemusel předvolávat k hlavnímu líčení žádné svědky, ale současně už mohl dopředu počítat

Ze systematického hlediska pak lze vyvodit, že prohlášení viny má své místo až po zahájení hlavního líčení, neboť příslušné ustanovení § 206c trestního řádu je zakotveno v hlavě třinácté Hlavní líčení, oddílu třetím Zahájení hlavního líčení. Právě v této fázi navíc soud může zvážit vhodnost přijetí prohlášení viny v návaznosti na vyjádření obviněného k obžalobě, a stejně tak si vyslechnout stanoviska státního zástupce a poškozeného, která mohou být pro jeho rozhodnutí rovněž směrodatná.¹¹⁵

Pokud jde o nejzazší okamžik, do kterého může obviněný prohlásit svou vinu vůči soudu (ale stejně tak i označit rozhodné skutečnosti za nesporné), nelze vycházet pouze z jazykového výkladu, neboť sám zákon žádnou takovou hranici nestanoví. To však v žádném případě neznamená, že by obviněný mohl prohlásit svou vinu kdykoliv.

I v tomto případě je nutné vycházet ze systematiky právní úpravy, neboť po počátku hlavního líčení, kde je zahrnuto i prohlášení viny, následuje oddíl čtvrtý trestního řádu, nazvaný Dokazování, v jehož průběhu je obviněný po poučení procesně vyslechnut a dále jsou provedeny další důkazy.

Zcela logicky by tedy obviněný měl mít možnost prohlásit svou vinu pouze do okamžiku, než je zahájeno dokazování.¹¹⁶ Právě skutečnost, zda dojde k aplikaci prohlášení viny, a potažmo i upuštění od dokazování nesporných skutečností, je z pohledu soudu zcela klíčová pro stanovení rozsahu následného dokazování.

V případě, že by byly prohlášení viny a nesporné skutečnosti bez dalšího aplikovatelné i ve fázi dokazování, pak by 1) soudy byly nuceny z procesní opatrnosti provádět dokazování v celém rozsahu, což by ovšem popíralo smysl obou institutů, a 2) obviněný by mohl s prohlášením viny nepřipustně taktizovat a využít jej v momentě, kdy už lze na základě dosud provedeného dokazování důvodně očekávat odsuzující rozsudek.

V tomto ohledu je vhodné upozornit na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 2021, č. j.: 8 Tdo 258/2021-1175, ve kterém se soud zabýval otázkou přípustnosti prohlášení viny v odvolacím řízení, přičemž v této souvislosti uvedl, že „(se sice nabízí) *námítka, že bude-li takové prohlášení viny učiněno až v průběhu dokazování, popř. až po jeho*

s jednodušším vyhotovením rozsudku, jakož i s do určité míry omezenými odvolacími důvody ze strany obviněného.

¹¹⁵ V návaznosti na předchozí nastíněný případ pak nelze opominout ani tu skutečnost, že obhájce, který by jinak byl schopen obviněnému poskytnout právní pomoc a případně se za něj i vyjádřit, nemusí být u vazebního zasedání dle § 73f odst. 2 trestního řádu vůbec přítomen, což ostatně pro krátké lhůty pro rozhodnutí soudu ani nemusí být v jeho silách, zatímco u hlavního líčení je v případech předpokládaných v § 202 odst. 4 věta druhá trestního řádu jeho přítomnost nezbytná.

¹¹⁶ Obdobně lze odkázat i na závěry Nejvyššího soudu ČR prezentované v usnesení ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022, ve kterém Nejvyšší soud, byť ve vztahu k možnosti uzavření dohody o vině a trestu dle § 206b trestního řádu, zdůraznil aplikační prostor tohoto institutu ve fázi počátku hlavního líčení před zahájením dokazování, a to právě s odkazem na systematické zařazení citovaného ustanovení.

skončení, zpochybní se tím účel, který byl zavedením tohoto institutu sledován, ale tu nelze pokládat za natolik zásadní, aby zvrátila možnost učinit prohlášení viny i po zahájení dokazování. Jakkoliv je možné připustit, že do jisté míry nemusí být sledovaný účel striktně naplněn, nelze nevidět, že i takto učiněné prohlášení viny může mít svůj význam z hlediska případného rozsahu dokazování v hlavním líčení, přezkumné povinnosti odvolacího soudu, popř. ovlivní možnosti podání mimořádného opravného prostředku“.

Výše uvedené stanovisko dle autora nelze považovat za nepřekročitelné a obecně aplikovatelné ve všech standardních případech, neboť bylo vysloveno ve věci, kdy zákon č. 333/2020 Sb. nabyl účinnosti až po vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně, avšak ještě před rozhodnutím odvolacího soudu. Obviněný tedy fakticky nemohl tohoto práva využít dříve tak, jak zákonodárce původně zamýšlel.

6.1.2 Forma prohlášení viny

Relativně zajímavou je i otázka, v jaké formě může být prohlášení viny učiněno. Přestože lze, s ohledem na skutečnost, že k němu má dojít u hlavního líčení, očekávat, že jej obviněný učiní ústně do protokolu, zákon výslovně nezapovídá ani písemnou formu prohlášení (srov. dikci „*může obžalovaný prohlásit*“).

V tomto kontextu je nutné zohlednit i fakt, že předtím, než může soud prohlášení přijmout, je povinen obviněného vyslechnout postupem dle § 206c odst. 2 trestního řádu ve spojení s § 314q odst. 3 trestního řádu.

Aby tedy obviněný mohl dosáhnout benefitů plynoucích z prohlášení, musí se hlavního líčení stejně účastnit a zodpovědět dotazy soudu, byť by jeho účast u hlavního líčení jinak nebyla nutná v návaznosti na § 202 odst. 4 a 5 trestního řádu.

Tato skutečnost pak fakticky vylučuje, aby obviněný soudu před konáním hlavního líčení pouze zaslal písemné prohlášení viny,¹¹⁷ a to tím spíše, že by bylo z obsahové stránky vyhodnoceno spíše jako vyjádření k obžalobě ve smyslu § 196 odst. 2 písm. c) trestního řádu.

Lze tedy uzavřít, že ačkoliv zákon teoreticky umožňuje obviněnému prohlásit svou vinu i jinak než v ústní formě, s ohledem na jiné procesní limitace tento postup fakticky ztrácí smysl, a to s výjimkou osob zdravotně postižených, které nejsou schopny ústního prohlášení.

¹¹⁷ Což je nejspíše i jediná situace, za které by mělo smysl učinit prohlášení v písemné formě namísto ústní.

6.1.3 Pluralita obviněných jako potenciální překážka pro aplikaci prohlášení viny a nesporných skutečností

Praxe s sebou rovněž brzy přinesla potřebu vyřešit otázku, jak je to s aplikací předmětných institutů za situace, kdy je v rámci jednoho řízení pro tentýž skutek stíháno více spoluobviněných.

Z čistě jazykového výkladu § 206c odst. 6 věta za středníkem trestního řádu lze nabýt dojmu, že samotná existence více spoluobviněných nebrání přijetí prohlášení viny pouze některými z nich, neboť v takovém případě jsou obvinění, kteří svou vinu prohlásili, vyloučeni ohledně účasti na skutku ze strany zbývajících obviněných.

Situace se ovšem začíná komplikovat v případě, kdy se výsledky dokazování ohledně zbývajících obviněných mohou promítnout i do právní kvalifikace jednání těch, kteří svou vinu již prohlásili.

Tak tomu bude např. tehdy, kdy jeden ze dvou obviněných prohlásí vinu k jednání právně kvalifikovanému jako přečin krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku, spáchaný ve formě spolupachatelství podle § 23 trestního zákoníku, zatímco ohledně druhého obviněného soud po provedeném dokazování dospěje k závěru o jeho nevině, a tedy i k potenciálnímu zprošťujícímu rozhodnutí. V takovém případě je zjevné, že ani právní kvalifikace prvního obviněného „zafixovaná“ prohlášením viny, spočívající ve spáchání skutku ve formě spolupachatelství, neodpovídá zjištěnému skutkovému stavu.

Závažnější však budou situace, kdy by z dokazování stran obviněných, kteří svou vinu neprohlásili, vyšly najevo skutečnosti podmiňující použití ať už přísnější, či naopak mírnější trestní sazby ve vztahu k těm obviněným, kteří svou vinu prohlásili.

Příkladem může být situace, kdy jeden ze spoluobviněných učiní prohlášení viny ve vztahu ke skutku kvalifikovanému jako přečin ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 trestního zákoníku, nicméně na základě opětovného posouzení zdravotního stavu poškozené znalcem soud dospěje k závěru, že je přílehavější kvalifikace podle § 146 odst. 3 trestního zákoníku, neboť následky zranění odpovídají těžké újmě na zdraví.

Je zřejmé, že za výše nastíněných podmínek se soud dostává vlastním přičiněním do nelehké situace, neboť se musí potýkat s obviněným, který prohlásil svou vinu ve vztahu k původní právní kvalifikaci, která je s ohledem na doplněné dokazování zjevně nepřiléhavá.

Právě v těchto případech se totiž projevuje rozpor mezi prohlášením viny (ale také nespornými skutečnostmi, pro které jsou shora uvedené teze stejně tak aplikovatelné) jakožto formálním urychlením postupu soudu, a zásadou materiální pravdy jako jednou z hlavních

zásad a vodítek trestního procesu, která by měla z pohledu autora vždy převážít, pakliže má být naplněn účel zákona prezentovaný v § 1 odst. 1 trestního řádu.

Určité vodítko pro řešení těchto situací, resp. vyvarování se jim, autor spatřuje v předběžném zjištění postoje všech obviněných ke skutkům, které měly být spáchány ve spolupachatelství (tj. v zásadě v rámci jejich vyjádření k obžalobě). V případě, že by některý z nich měl důvodné námitky, pak není od věci ohledně ostatních přistoupit k nepřijetí prohlášení pro nevhodnost podle § 206c odst. 5 věta druhá trestního řádu a pokračovat v klasickém dokazování. Tento postup se samozřejmě neuplatní ohledně skutků, které jsou kladeny za vinu pouze jednomu ze spoluobviněných.

Druhou variantou je vyloučit obviněného, který odmítá prohlásit vinu, podle § 23 odst. 1 trestního řádu k samostatnému projednání a rozhodnutí. V takovém případě nic nebrání přijetí prohlášení viny u obviněného, který se doznává, a eventuálně i rychlému skončení jeho trestní věci.

Soud v takových případech musí klást velký důraz na znění skutkové věty odsuzujícího rozhodnutí, neboť z ní na jednu stranu musí vyplývat, že se žalovaného skutku obviněný dopustil společně s další osobou (aby byl zachován znak spolupachatelství nezbytný pro správnou právní kvalifikaci), na druhou stranu však z označení takové osoby musí být zjevné, že pro týž skutek dosud nebyla odsouzena. V opačném případě by totiž došlo ve vztahu k této osobě k porušení presumpce neviny a ke vzniku objektivních pochybností o nestrannosti rozhodujícího senátu či samosoudce, jak konstatoval Evropský soud pro lidská práva ve svém rozhodnutí ze dne 25. 11. 2021 ve věci Mucha proti Slovensku (63703/19), jakož i Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 7. 6. 2023 ve věci sp. zn. 5 Tdo 459/2023, které bylo dne 21. 4. 2024 schváleno k publikaci.

Obviněný, kterého soud na základě přijatého prohlášení viny odsoudil, pak může být následně vyslechnutý jako svědek v trestní věci popírajícího obviněného, tedy z hlediska důkazní váhy teoreticky v silnějším postavení, neboť jako svědek nesmí lhát, což může jeho výpověď činit věrohodnější.

Na druhou stranu však nelze pominout optiku procesní taktiky, neboť doznávající se obviněný bude více motivován vypovídat proti spoluobviněnému do té doby, dokud jeho trestní věc není skončená a teoreticky tedy stále „bojuje“ o lepší trest tím, že napomáhá orgánům činným v trestním řízení objasnit celou věc. Naproti tomu v postavení svědka již tato motivace, a s ní i ochota obviněného, nyní již odsouzeného, vypovídat proti spoluobviněnému zjevně padá.

6.1.4 Pluralita skutků jako potenciální překážka pro aplikaci prohlášení viny

Podobně jako v případě více obviněných, rovněž pluralita skutků kladených obviněnému za vinu může za určitých podmínek představovat potenciální překážku přijetí prohlášení viny.

Konkrétně půjde o situace, kdy by chtěl obviněný prohlásit svou vinu pouze k části skutků, ačkoliv jsou všechny považovány za dílčí útoky jednoho pokračujícího trestného činu.

V takovém případě totiž v zásadě hrozí obdobné riziko, že by dokazování stran dílčích skutků, ohledně kterých nebyla prohlášena vina, mohlo vést ve výsledku k závěru o nesprávné právní kvalifikaci i ohledně skutků „krytých“ prohlášením viny.¹¹⁸

Tak např. obviněný je stíhán pro tři dílčí skutky, v rámci kterých měl způsobit škodu ve výši 30 000 Kč, 20 000 Kč a 50 000 Kč, přičemž toto jednání je kvalifikované jako pokračující přečin podvodu podle § 209 odst. 1 a 3 trestního zákoníku. Obviněný prohlásí svou vinu stran skutků 1) a 2), nesouhlasí však s výší škody kladenou mu za vinu u posledního skutku, přičemž z následného dokazování vyjde najevo, že škoda reálně činila toliko 45 000 Kč.

V takovém případě je zjevné, že obviněný nezpůsobil svým jednáním větší škodu ve smyslu § 138 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku, a tedy je nepřiléhavá i právní kvalifikace dle § 209 odst. 3 trestního zákoníku. Soud by se tak dostal do stejné patové situace, jako je ta nastíněná v předešlé části.

Z výše uvedených důvodů autor považuje za vhodné, aby soudy přistupovaly k přijetí prohlášení viny zdrženlivě a rozvážně. V případě, že obviněný bude mít zájem prohlásit svou vinu pouze k některým dílčím skutkům, jeví se i zde moudřejší z hlediska procesní opatrnosti rozhodnout o nepřijetí prohlášení viny pro nevhodnost takového postupu.¹¹⁹

Naopak se bude zcela nabízet postup dle § 206d trestního řádu, tedy upustit od dokazování nesporných skutků bez jejich současného vázání na konkrétní právní kvalifikaci, a namísto toho nechat výsledné právní hodnocení na vůli soudu až po komplexním dokazování. V takovém případě je totiž nejen zajištěna flexibilita soudu stran úvah o právní kvalifikaci, ale současně i rychlost a hospodárnost řízení spočívající v nutnosti prokazovat jen ty dílčí skutky, které mezi stranami zůstávají i nadále sporné.

¹¹⁸ Srov. též MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. *Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb.* In: Advokátní (online) deník [online]. 21. 3. 2022 [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2022/03/21/prakticke-dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonem-c-333-2020-sb/#_ftn12/.

¹¹⁹ A to v zásadě i přes znění ustanovení § 206c odst. 1 trestního řádu, dle kterého obviněný může prohlásit, že je vinen spácháním pouze některého ze skutků uvedených v obžalobě.

6.2 Otázky vyplývající z podobnosti s ostatními instituty

V rámci následující podkapitoly budou řešeny dvě zásadní otázky vyplývající ze systematiky trestního řádu, a to jednak nahlížení na prohlášení viny jako na formu náhražky dohody o vině a trestu, jednak vymezení faktického rozdílu mezi oběma zkoumanými instituty a prostým doznáním optikou jejich hodnocení jakožto polehčující okolnosti.

6.2.1 Prohlášení viny jako náhražka dohody o vině a trestu

Prvním problémem vyskytujícím se i v praxi jsou situace, kdy obhajoba v průběhu přípravného řízení projeví zájem uzavřít dohodu o vině a trestu, tento postup ovšem není ze strany státního zástupce akceptován s odůvodněním, že obviněný může v řízení před soudem prohlásit svou vinu a dosáhnout tak fakticky stejných výsledků jako v případě schválení uzavřené dohody.¹²⁰ Obdobné stanovisko může státní zástupce zastávat i po zahájení hlavního líčení.

Zmíněný postoj obžaloby je do jisté míry pochopitelný, typicky za situace, kdy obviněný od počátku popírá svou vinu a k uzavření dohody chce přistoupit až po prostudování spisového materiálu dle § 166 odst. 3 trestního řádu, tedy poté, co zjistil, do jaké míry má obžaloba „nabito“.

V takovém případě je pro státního zástupce jednodušší ve smyslu § 176 odst. 1 trestního řádu podat obžalobu, nežli zahájit jednání o dohodě o vině a trestu podle § 175a trestního řádu, které by s sebou neslo větší administrativní zátěž spojenou s předvoláním obviněného a vyrozuměním poškozených o jednání o dohodě, zajištění vhodných prostor pro jednání, protokolující úřednice atd.¹²¹

Důsledkem výše uvedeného je stav, kdy je obviněný, který má zájem o rychlé skončení věci, chce se doznat a zajistit si tak co nejmírnější trest, postaven do pozice, kdy mu není umožněno uzavřít dohodu o vině a trestu a namísto toho mu „nezbývá než prohlásit svou vinu“.

¹²⁰ Státní zástupce může mít zcela legitimní důvody pro neuzavření dohody, obzvláště v případech, kdy obhajoba navrhuje její uzavření již na počátku vyšetřování, s cílem zamezit orgánům činným v trestním řízení odhalení skutečného rozsahu spáchané trestné činnosti (zjištění dalších poškozených u internetových podvodů či odběratelů drog u trestné činnosti na poli toxikomanie, spolupachatelů atd.)

¹²¹ Nelze odhlédnout od toho, že státní zástupce není povinen, a to ani k návrhu obviněného, zahájit jednání o dohodě o vině a trestu, pakliže jej podle § 175a odst. 1 trestního řádu neshledá důvodným, resp. vhodným. Klíčovým je v tomto ohledu článek 48a odst. 3 pokynu obecné povahy NSZ č. 8/2009, dle kterého je pro vyhodnocení vhodnosti tohoto postupu potřeba vzít do úvahy všechny relevantní okolnosti případu, jako např. povaha a závažnost spáchaného trestného činu, zájmy poškozených, zájem na rychlém a přiměřeném skončení věci apod. Vhodnost takového postupu pak zdůrazňuje také Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu ze dne 27. 1. 2023, sp. zn. 1 SL 111/2022.

Fakticky je tedy na institut prohlášení viny státním zástupcem nahlíženo jako na víceméně rovnocennou náhražku dohody o vině a trestu, která pro něj představuje výrazně méně práce (v zásadě pouze vyjádření kladného stanoviska dle § 206c odst. 3 trestního řádu).

Takovýto postup státních zástupců nelze akceptovat. Jak už bylo opakovaně zmíněno v předcházejících kapitolách, institut prohlášení viny se od dohody o vině a trestu odlišuje v mnoha podstatných aspektech.

Z pohledu obhajoby je zřejmě nejpodstatnějším fakt, že zatímco v případě uzavřené dohody o vině a trestu obviněný dopředu ví, o jaký konkrétní trest v rámci vyjednávání se státním zástupcem „bojuje“, respektive jaký trest mu bude v případě schválení dohody soudem uložen, v případě prohlášení viny může pouze předpokládat, že mu bude uložen mírnější trest, než pokud by svou vinu popíral.

Obviněný nicméně s jistotou neví, zda to pro něj bude reálně znamenat ještě vytoužený alternativní trest, či zda mu bude uložen (např. s ohledem na opakovanou recidivu či okolnosti spáchané trestné činnosti) již nepodmíněný trest odnětí svobody, byť na samé dolní hranici trestní sazby. Tento rozdíl je přitom pro obviněného zcela zásadní, přičemž lze důvodně předpokládat, že informace o konkrétním trestu v případě přijetí prohlášení viny by pro obviněného byla v mnoha případech klíčovou pro rozhodnutí, zda svou vinu v první řadě vůbec prohlásit, či nikoli.¹²²

Výsledkem je pak stav, kdy obviněný vlivem neochoty státních zástupců uzavřít dohodu o vině a trestu stojí před nelehkou volbou, a to buď prohlásit svou vinu a doufat v trest alespoň rámcově odpovídající jeho představám, či svou vinu popírat. Tuto skutečnost si naneštěstí obžaloba často neuvědomuje, případně ji nereflektuje.¹²³

Autor této práce je toho názoru, že v případě splnění všech zákonných podmínek by měli státní zástupci přistupovat k uzavírání dohod o vině a trestu, a to již v rámci přípravného řízení, neboť tento postup nejen že odpovídá znění a systematické trestního řádu, jakož i zajištění realizace všech práv obviněného, ale současně představuje hned několik výhod i pro samotnou obžalobu.

¹²² Tento informační deficit může být alespoň částečně suplován uvedením alternativních návrhů trestů v případě prohlášení viny a bez prohlášení, uvedenými v obžalobě dle § 177 písm. d) trestního řádu. V takovém případě má obhajoba alespoň představu, jaký trest bude v tom kterém případě navrhnout státní zástupce.

¹²³ Zákon sice v rámci ustanovení § 186 písm. g) trestního řádu ve spojení s § 187 odst. 4 trestního řádu počítá s možností stanovit v rámci předběžného projednání obžaloby státnímu zástupci lhůtu pro podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu v případě, že o ni obviněný projeví zájem, nicméně ani v tomto případě nemá státní zástupce povinnost takový návrh podat. V takovém případě předsedovi senátu a za podmínek § 314c odst. 1 písm. d) trestního řádu i samosoudci zpravidla nezbyvá nic jiného než ve věci nařídit hlavní líčení.

V případě uzavření dohody lze totiž očekávat zkrácení řízení před soudem, „fixaci“ skutkového stavu bez nutnosti předvolávat svědky, pátrat po nich či se „obávat“ změn v jejich výpovědích (účelové lhaní či pouze ztráta paměťové stopy), uložení trestu dle představ státního zástupce¹²⁴ a v neposlední řadě i zamezení druhotné viktimizace samotných poškozených.

6.2.2 Váha prohlášení viny, nesporných skutečností a doznání jakožto polehčující okolnosti

Dalším problematickým aspektem, který nemusí být na první pohled patrný, je vyhodnocení váhy předmětných institutů jako polehčující okolnosti, neboť tato se může v jednotlivých případech lišit.¹²⁴

V prvé řadě je patrně nepochybné, že prohlášení viny by mělo být v rámci úvah o druhu a výši trestu zohledněno více¹²⁵ než jen prosté doznání, neboť obviněný jím vyjadřuje souhlas i s navrženou právní kvalifikací a současně se jím vzdává práva podat odvolání co do viny. Opačný závěr by vedl k faktické nepoužitelnosti předmětného institutu, neboť by pro obviněného vyjma rychlejšího řízení neexistovala žádná reálná motivace k jeho aplikaci.

Obdobně bude mít prohlášení viny výraznější vliv pro rozhodování o trestu nežli nesporné skutečnosti, neboť ačkoliv v obou případech dochází k nemožnosti napadnout skutkový stav v rozsahu aplikovaných institutů, u prohlášení viny se stává nenapadnutelnou i samotná právní kvalifikace.

Nelze pominout ani fakt, že za nespornou může být označena pouze část relevantních skutečností s tím, že ohledně zbytku bude třeba provádět další dokazování. Obviněný tak může stejně dobře označit za nesporné pouze některé skutečnosti vážící se k jednomu skutku, jakož i souhlasit s popisem všech dílčích skutků jako celku a rozporovat pouze jeden. Ve velké části případů pak označení některých skutečností za nesporné nebude možné ani považovat za doznání, a tedy ani jako polehčující okolnost. Typickým příkladem mohou být situace, kdy bude obviněný souhlasit s průběhem děje, nicméně bude popírat vlastní zavinění.¹²⁵

Právě široká flexibilita při aplikaci nesporných skutečností činí tento institut nejproblematictější z hlediska jeho vyhodnocení jako polehčující okolnosti, přičemž konkrétní váha bude závislá na okolnostech každého případu, zejména pak na rozsahu označených a následně i přijatých nesporných skutečností.

¹²⁴ Srov. též ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Trestněprávní revue. 2020, č. 4, s. 187–204.

¹²⁵ Fakticky by se jednalo spíše o prohlášení o spáchání skutku ve smyslu § 309 odst. 1 písm. a) trestního řádu.

Rovněž se nabízí se otázka, jak nahlížet na obviněného, který sice prohlásil svou vinu, jeho prohlášení nicméně nebylo soudem přijato, a to např. z důvodu nevhodnosti tohoto postupu vzhledem ke spoluobviněným (k těmto situacím viz předcházející podkapitola). Mělo by mít za takové situace vyjádření obviněného, pokud se obdobným způsobem dozná i v rámci procesní výpovědi, toliko váhu prostého doznání, pakliže chtěl nevratně souhlasit i s právní kvalifikací a vzdát se v příslušném rozsahu práva odvolání, nicméně mu to nebylo umožněno z důvodů procesní taktiky soudu?

Rozhodujícím je v takovém případě dle názoru autora výsledný stav, kdy se obviněný sice doznal, i nadále má právo rozporovat právní kvalifikaci a podat si v rozsahu viny odvolání. Míra polehčující okolnosti tedy nemůže dosáhnout kvality prohlášení viny, s ohledem na okolnosti věci by měla být reflektována více, než v případě prostého doznání.

6.3 Soulad prohlášení viny a nesporných skutečností se zásadou materiální pravdy

Nanejvýš důležitou otázkou prolínající se celou prací je problematika souladu zkoumaných institutů se zásadou materiální pravdy. Prohlášení viny i nesporné skutečnosti totiž již ze své podstaty představují určité omezení této zásady, neboť soud v případě jejich aplikace nevychází výhradně z výsledků reálně provedeného dokazování, ale rovněž ze skutkového stavu ustanoveného toliko procesním souhlasem stran.¹²⁶ Analogicky lze v tomto ohledu uplatnit i názor Jana Musila týkající se (ne)souladu dohody o vině a trestu s toutéž zásadou, dle kterého „*prohlášení pachatele, že spáchal skutek, pro který je stíhán, je přiznaná poznávací funkce. Tímto prohlášením se de facto vytváří fikce zjištěné pravdy*“.¹²⁷

Výše uvedené pak platí bez ohledu na pojistky, které zákonodárce do každého z institutů zakotvil, a to ať už je řeč o důvodech nepřijetí prohlášení viny dle § 206c odst. 5 trestního řádu (zejména rozpor se zjištěným skutkovým stavem), či o neupuštění od dokazování skutečností, které byly stranami označeny za nesporné, z důvodu závažných pochybností o jejich správnosti,

¹²⁶ I před novelou provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. bylo standardní trestní řízení do značné míry ovlivněno zásadou formální pravdy, když velká část nově napadlých věcí v příslušnosti okresních soudů bývá řešena prostřednictvím trestního příkazu dle § 314e trestního řádu, tedy toliko na podkladě spisového materiálu zpracovaného v přípravném řízení. Obdobně mohl soud už předtím rozhodnout o odklonech dle § 307 a § 309 trestního řádu mimo hlavní líčení, a to postupem dle § 231 trestního řádu ve spojení s § 223a odst. 1 trestního řádu.

¹²⁷ Srov. MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminallistika. 2008, roč. 41, č. 1, s. 16.

což ostatně zdůraznil i Tomáš Kadlec s odkazem na již zmíněné usnesení Nejvyššího soudu ČR ve věci sp. zn. 5 Tdo 888/2021.¹²⁸

Obdobně se k této otázce staví i Jiří Mulák s Janem Provažníkem, kteří se na celou problematiku dívají širší optikou základních zásad trestního práva procesního, když mimo jiné uvádí, že „*je-li omezena zásady vyhledávací (ve prospěch zásady projednací) a zásada materiální pravdy (ve prospěch formální pravdy), je také logické, že i zásada volného hodnocení důkazů je v určitém ohledu omezena, a to zejména tehdy, pokud se žádné dokazování vůbec neprovádí (dohoda o vině a trestu), nebo se sice provádí, ale toliko parciálně (prohlášení viny, nesporné skutečnosti)*“.¹²⁹

Uvedení nicméně jedním dechem zdůrazňují, že u všech zkoumaných institutů existují výše popsané pojistky v podobě respektování zásady materiální pravdy, která musí převážet. Samotnou novelu provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. ve světle výše uvedeného označují za „*nakročení k anglo-americkému modelu trestního řízení, který vychází ze zcela odlišných právně-filozofických východisek, dogmat a zásad, jakož i z jiného průběhu trestního řízení (mj. absence formalizovaného přípravného řízení)*“.¹³⁰

Autor práce souhlasí s názorem obou výše uvedených autorů stran určitého omezení materiální pravdy, jakož i souvisejících zásad vztahujících se k dokazování, a to primárně na úkor rychlosti a hospodárnosti řízení, ale i přesto považuje oba zkoumané instituty (včetně souvisejících změn pramenících ze zákona č. 333/2020 Sb.) za krok správným směrem, neboť současně umožňují širší zapojení obviněného a obhájce, posilují jejich práva v rámci kontradiktornosti řízení, a současně doplňují dohodu o vině a trestu o další instituty, které mohou lépe odpovídat představě a zájmům obviněného.¹³¹

¹²⁸ Srov. KADLEC, Tomáš. *Respektování zásady materiální pravdy*. In: epravo.cz [online]. 21. října 2022 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/respektovani-zasady-materialni-pravdy-115345.html#_ftn3.

¹²⁹ MULÁK, Jiří, PROVAŽNÍK, Jan. *Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení*. In: Advokátní (online) deník [online]. 5. 12. 2021 [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/12/05/dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb-na-zakladni-zasady-trestniho-rizeni/>.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Opačný názor zastává Šárka Gondeková, která v prohlášení viny spatřuje nejen institut zbytečný, ale fakticky i nepřímou nutící obviněného k doznání pod příslibem nižšího trestu. K tomu srov. GONDEKOVÁ, Šárka. *Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného*. In: Advokátní (online) deník [online]. 28. 5. 2021 [cit. 16. 2. 2024]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/05/28/prohlaseni-viny-jako-kvalifikovane-doznani-nekvalifikovaneho/>. S tímto stanoviskem nelze souhlasit, a to i s odkazem na četnou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“). Tak například ve věci Deweer proti Belgii z 27. 2. 1980 (série A č. 35, č. 69/03/75) ESLP konstatoval, že se obviněný může vzdát práva na soud, nicméně za přísné soudní kontroly a pod podmínkou absence donucení, spočívajícího ve velkém nepoměru mezi trestem nabízeným a tím, který obviněnému hrozí v případě, že se nedozná. Ve věci Lutz proti Německu z 25. 8. 1987 (č. 9912/82) soud zmínil, že presumpce nevinu je zárukou, s níž může obviněný libovolně disponovat, a tedy se jí může i vzdát, uzná-li svou vinu. Konečně ve věci Philip Hall proti Spojenému království z 19. 2. 2002 (č. 65327/01) ESLP dokonce zdůraznil,

Výše uvedené závěry jsou aplikovatelné pouze při důsledném dodržování korektivů zajišťujících naplnění zásady materiální pravdy, obsažených v § 206c odst. 5 trestního řádu a § 206d trestního řádu. Ačkoliv tento úkol primárně připadá soudu, z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ve věci sp zn. 5 Tdo 888/2021 je zjevné, že i soud se může nechat „svést“ vidinou rychlého vyřízení věci, popřípadě není v konkrétním případě schopen dohlédnout všech důsledků takového rozhodnutí. O to více je nutné klást důraz i na součinnost a obezřetnost dalších procesních stran, ať už je řeč o státním zástupci, poškozeném, zúčastněné osobě, resp. jejich zmocněnci či případně i obhájci.

že upozornění na možnost zmírnění trestu soudem není nepřijatelným nátlakem a porušením presumpce nevin, ale naopak umožňuje obviněnému informovanou volbu.

Závěr

Cílem rigorózní práce bylo poskytnout čtenáři komplexní teoretický i praktický náhled na právní úpravu prohlášení viny a nesporných skutečností, a to optikou zásady materiální pravdy, s níž mohou být oba instituty při nedůsledné aplikaci v příkrém rozporu. Nedílnou součástí práce je také vymezení problematických otázek spojených s aplikací práva a nalezení jejich vhodného řešení, a to při plném respektování smyslu a účelu daných ustanovení zákona.

Za účelem dosažení stanoveného záměru byly spolu se zásadou materiální pravdy oba zkoumané instituty v první řadě stručně vymezeny, podrobeny komparaci mezi sebou navzájem, jakož i ve vztahu k obdobným institutům hmotného a procesního práva, přičemž pozornost byla současně věnována také jejich historické genezi. Po základním vymezení obou institutů a shrnutí jejich aplikovatelnosti v jednotlivých typech řízení bylo přistoupeno k podrobné analýze dílčích materiálních a procesních aspektů, které představují základní stavební kámen obou institutů. Prohlášení viny a nesporné skutečnosti byly posléze zkoumány v širším kontextu systematiky trestního řádu ve fázi přípravy a samotného konání hlavního líčení, a to v návaznosti na představený institut vyjádření k obžalobě. Poté byly identifikovány a popsány obdobné instituty sousedních právních úprav, a to se zaměřením na slovenské trestní právo, které s prohlášením viny pracuje již delší dobu. V poslední kapitole byly představeny dosud neřešené problematické aspekty obou institutů, na které byly za pomoci odborné literatury, judikatury a poznatků z předchozích kapitol předestřeny odpovědi.

Prohlášení viny a nesporné skutečnosti představují spolu s dohodou o vině a trestu tripartici vzájemně propojených a doplňujících se konsenzuálních způsobů řešení trestních věcí, jejichž cílem je vedle zajištění co nejširšího uplatnění práv obviněného také směřování k rychlému skončení trestních kauz. Zatímco dohoda o vině a trestu pojímá rozhodnutí soudu komplexně, tj. včetně konkrétního trestu a zpravidla i rozhodnutí o adhezním nároku, prohlášení viny se vztahuje toliko k otázce skutku a jeho právní kvalifikaci, nesporné skutečnosti pak dokonce pouze k dílčím skutkovým okolnostem. Na rozdíl od dohody o vině a trestu nemusí vést aplikace prohlášení viny a nesporných skutečností automaticky k odsuzujícímu rozhodnutí. U všech tří institutů se pak výrazně liší i míra ingerence ostatních procesních stran, jakož i komplikovanost procesního způsobu, kterým jsou naplňovány. Na rozdíl od doznání nejsou analyzované instituty důkazem, ale procesním oprávněním obviněného, které bývá zpravidla vázáno na řízení před soudem ve fázi před zahájením dokazování. Prohlášení viny pak navíc inherentně zahrnuje také složku zavinění, která absentuje v případě prohlášení o spáchání skutku dle § 309 trestního řádu.

Za nešťastnou lze považovat skutečnost, že z legislativního hlediska nebylo zavedení obou institutů v podobě tak, jak vyplývá ze zákona, dopředu podrobena hlubší diskuzi mezi legislativci, akademiky a dalšími odborníky z řad praxe, neboť se příslušná ustanovení novely trestního řádu provedená zákonem č. 333/2020 Sb. dostala do návrhu zákona až v průběhu legislativního procesu a nenašla svůj odraz ani v důvodové zprávě. Tato skutečnost se pak promítla i do samotného znění zákona, kdy některé pasáže jsou nevhodně strohé či přímo chybějí (např. absence přiměřeného poučení dle § 314q odst. 3 trestního řádu v případě nesporných skutečností nebo absence poučení o nemožnosti odvolání v rozsahu krytém nespornými skutečností), další jsou redundantní (viz označení nesporných skutečností státním zástupcem po přednesení obžaloby), zatímco v jiných případech by byl čistě jazykový výklad v rozporu s výkladem teleologickým (srov. možnost rozhodnout o nesporných skutečnostech v případě, že obviněný neprohlásil vinu, a nikoli i tehdy, když jeho prohlášení pouze nebylo pro nevhodnost takového postupu soudem přijato).

Základem prohlášení viny je prohlášení obviněného, že je vinný spácháním skutku uvedeného v obžalobě a že souhlasí s jeho právní kvalifikací uvedenou tamtéž. V tomto směru je problematické uchopení skutku obsaženého v prohlášení, neboť na jednu stranu by jeho znění mělo co nejvíce odpovídat popisu v obžalobě, na stranu druhou však nelze, a to po přihlédnutí k principům totožnosti skutku, na tomto pravidlu trvat bezvýjimečně. V opačných případech by totiž tato aplikace mohla vést k nemožnosti přijetí takového prohlášení, a tím pádem i k nedůvodnému krácení práv obviněného. S prohlášením o spáchání skutku pak musí zcela korespondovat i souhlas s právní kvalifikací daného skutku, kterým obviněný implicitně popírá existenci jakékoliv skutečnosti vylučující protiprávnost či jiné formy zavinění.

Předtím, než se obviněný může vyjádřit k případnému prohlášení viny, je třeba jej poučit obdobně jako v případě uzavřené dohody o vině a trestu, neboť, optikou judikatury Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva, pouze za těchto podmínek se může obviněný vzdát práva na projednání věci před soudem. V rámci této práce byla analyzována povaha i význam stanovisek, kterými další procesní subjekty prezentují svůj náhled na prohlášení viny ve smyslu jeho přijetí či nepřijetí.

V návaznosti na výše uvedené byly zkoumány obligatorní a fakultativní důvody pro nepřijetí prohlášení obviněného. Obligatorní důvody na jedné straně představují pojistku pro naplnění zásady materiální pravdy, na druhé straně se však částečně překrývají s důvody pro předběžné přezkoumání obžaloby, a proto, striktní optikou, jsou částečně redundantní. Fakultativní důvody pro nepřijetí prohlášení jsou naopak stanoveny velmi abstraktně tak, aby mohly reagovat na širokou škálu situací, které mohou v praxi nastat.

Prostor byl věnován také dalšímu procesnímu postupu soudu v návaznosti na prohlášení viny obviněným, a to i v souvislosti s procesními důsledky, které s sebou přijetí prohlášení viny nese, ať už z hlediska omezení rozsahu dokazování, významu pro ukládání trestu či z hlediska omezení opravných prostředků. V posledním jmenovaném případě je pak nutné důrazně odlišovat nemožnost napadat skutečnosti kryté prohlášením viny od dalších pochybení procesního charakteru, která sice mohla vést k samotnému prohlášení, nicméně nadále podléhají přezkumu ze strany nadřízených orgánů.

Předmětem nesporných skutečností jsou výlučně trestněprávně relevantní skutkové okolnosti, které se mohou pohybovat v pásmu jednotlivých dílčích skutečností až celého popisu skutku, a to bez jakékoliv vazby na jejich právní kvalifikaci. Právě tato povaha nesporných skutečností z nich činí velmi flexibilní institut, který účinně doplňuje prohlášení viny.

Obdobně jako u prohlášení viny, i v případě nesporných skutečností byl věnován prostor analýze procesního postupu vedoucího k jejich aplikaci. V tomto kontextu autor považuje za zásadní problém absenci stanovisek dalších procesních stran, jakož i poučení obviněného přiměřeně dle § 314q odst. 3 trestního zákoníku, jako je tomu u prohlášení viny. Právě touto cestou totiž mohou vyjít najevo důvody pochybovat o pravdivosti skutečností označených za nesporné, které představují základní materiální korektiv pro aplikaci předmětného institutu.

Následkem usnesení o upuštění od dokazování skutečností označených za nesporné je v první řadě omezení dokazování v rozsahu odpovídajícím těmto skutečnostem, dále uložení přiměřeně mírnějšího trestu, nezměnitelnost stanoviska obviněného stran těchto skutečností a konečně i nemožnost napadnout předmětné skutečnosti opravným prostředkem. Poslední zmíněná konsekvence nevyplývá přímo ze zákona a byla dosud vyvozena toliko judikaturou, v čemž autor rovněž spatřuje nedůslednost zákonodárce.

Jako bezesporu vítané pozitivum lze hodnotit zavedení institutu vyjádření k obžalobě. Tímto způsobem se obviněnému otevírá možnost vyjádřit se ke všem skutečnostem relevantním z pohledu trestního řízení, a to zejména ve vztahu k případnému využití některého z konsenzuálních způsobů řešení trestních věcí. Jedná se tedy o určitý předstupeň realizace prohlášení viny a nesporných skutečností, který má své místo při doručení obžaloby, zpravidla spolu s nařízením hlavního líčení, jakož i po jeho zahánění.

Z hlediska systematiky autor kvituje, že je obviněnému dán prostor pro vyjádření již v okamžiku, kdy je mu doručena obžaloba obsahující návrh trestu v případě uznání obviněného vinným. To dává obviněnému prostor dopředu zvážit, zda je výhodnější se doznat, či nikoli, a v záporném případě pak soudu alespoň dopředu avizovat základní rámec procesní obrany, kterou obviněný zvolil. Díky tomu může soud uzpůsobit průběh hlavního líčení tak, aby

proběhlo co nejefektivněji, zatímco státní zástupce, kterému je vyjádření obviněného zasláno, má dopředu představu o postoji obviněného.

Vyjádření u hlavního líčení pak rovněž plní řadu funkcí. V první řadě může představovat fakticky první okamžik pro zjištění stanoviska obviněného k věci, dále slouží jako prostředek k ověření názorové kontinuity obviněného a v neposlední řadě je také posledním momentem, kdy obviněný může, byť neprocesní formou, vyjádřit svůj aktuální postoj k prohlášení viny či nesporným skutečností.

Lze dojít k závěru, že to bude právě fáze po zahájení hlavního líčení před zahájením dokazování, kdy bude mít obviněný, bezprostředně po svém vyjádření k obžalobě, prostor prohlásit svou vinu či označit některé skutečnosti za nesporné.

Mimo pozornost autora nezůstala ani cizí právní úprava. Zatímco v polském trestním řádu je zakotven návrh obviněného na odsouzení, které je s ohledem na konkrétní výši trestu spíše obdobou dohody o vině a trestu, německá právní úprava pracuje s dohodou mezi soudem, obviněným a státním zástupcem na dalším postupu v případě doznání obviněného. Oproti české právní úpravě má tedy obviněný přesnější představu o trestu, který jej v případě doznání viny čeká, na druhou stranu však soud vystupuje z pozice nestranného arbitra do role jedné ze stran, která je navíc iniciátorem předmětné dohody.

Bezsporně nejbližším institutem českému prohlášení viny je tak prohlášení obviněného známé ze slovenské právní úpravy, v rámci kterého má obviněný kromě vyjádření záporného stanoviska k předmětu obvinění hned dvě varianty, jak s ním souhlasit. Zatímco v prvním případě se jedná o prohlášení obsahově shodné s českým prohlášením viny, ve druhé alternativě obviněný uvede, že nepopírá, že se předmětného skutku nedopustil. Samotné důsledky obou vyjádření, jakož i související procesní postup soudu, jsou obdobné jako v české právní úpravě, a to s výjimkou absence vymezení alespoň rámcových důvodů pro nepřijetí prohlášení.

Žádná z analyzovaných právních úprav pak neobsahovala institut obdobný nesporným skutečností.

V poslední kapitole byly identifikovány a blíže analyzovány další problematické aspekty obou institutů. Lze konstatovat, že prohlášení viny i nesporné skutečnosti by měly být z hlediska systematického a teleologického výkladu aplikovány primárně po zahájení hlavního líčení, a to před samotným dokazováním, byť judikatura v odůvodněných případech připustila výjimky. Ačkoliv zákon neukládá žádnou konkrétní formu, ve které by měly být zkoumané instituty ze strany obviněného realizovány, s ohledem na související praktické otázky lze očekávat výhradně formu ústní. Autor spatřuje významné riziko v pojetí prohlášení viny jakožto náhražky dohody o vině a trestu ze strany státních zástupců, což by ale neodpovídalo

hierarchii a povaze těchto institutů a ve výsledku by to vedlo k nedůvodnému omezení práv obviněného. Problematické je i samotné posouzení váhy prohlášení viny a nesporných skutečností jakožto polehčující okolnosti, neboť toto se bude odvíjet od konkrétních okolností případu. Konečně byly oba zkoumané instituty podrobeny analýze i z hlediska souladu se zásadou materiální pravdy, přičemž s ohledem na materiální korektivy v nich obsažené dospěl autor k závěru, že oba instituty ve světle judikatury Nejvyššího soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva vyhovují požadavkům této základní zásady trestního práva procesního.

Závěrem lze konstatovat, že cíl rigorózní práce tak, jak byl stanoven v úvodní pasáži této práce, byl beze zbytku naplněn. Prohlášení viny a nesporné skutečnosti představují doplnění dohody o vině a trestu o další vhodné možnosti konsenzuálního řešení trestních věcí, čímž posilují postavení obviněného v řízení před soudem a současně umožňují soudu rychlejší a hospodárnější skončení trestních věcí, to vše při respektování zásady materiální pravdy. Nicméně právě s ohledem na výhody pramenící z obou institutů a s tím spojenou rozšířenost jejich užití je nutné dbát zvýšené pozornosti na rizika spojená s jejich aplikací, a to z pohledu všech zainteresovaných procesních subjektů.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

a) Monografie

ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár 3. Aktualizované vydanie*. Žilina: Eurokódex, 2017, 956 s.

DRAŠTÍK, A., FENYK, J., a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha. Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, 1140 s.

DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. *Občanský soudní řád I. a II. Komentář*. Praha. C. H. Beck, 2009, 2500 s.

GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie. I. vydání*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, 280 s.

GRÍVNA, T., ŠIMÁNOVÁ H., *Přípravné řízení dnes a zítra*. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o., 2019, 352 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání*. Praha: Leges, 2019, 1 000 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, 863 s.

PÚRY, František, *Doznání obviněného* In: HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Právní slovník. 3. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, 1840 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3614 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní, 4. přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, 1056 s.

b) Odborné články

MUSIL, Jan. *Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení*. Kriminalistika. 2008, roč. 41, č. 1. s. 3-26.

PROVAZNÍK, Jan. *Vybrané problémy současného modelu dokazování v trestním řízení*, in: V. Kalvodová, M. Hrušáková a kol.: *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Brno 2015, str. 41 a 42; J. Mulák: *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*, Leges, Praha 2019, str. 303-305.

ŠČERBA, Filip. *Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky*. Trestněprávní revue. 2020, č. 4, s. 187–204.

VANTUCH, Pavel. *K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby*. Bulletin advokacie. 2021, č. 4.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

BICEK, Rudolf. *Nová pravidla dohody o vině a trestu*. In: Právní rádce [online]. 6. listopadu 2020 [cit. 31. července 2022]. Dostupné z: <https://pravnicradce.ekonom.cz/c1-66839600-nova-pravidla-dohody-o-vine-a-trestu#viz1> a důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb.

GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. In: Advokátní (online) deník [online]. 28. 5. 2021 [cit. 16. 2. 2024]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/05/28/prohlaseni-viny-jako-kvalifikovane-doznani-nekvalifikovaneho>.

MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. *Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení*. In: Advokátní (online) deník [online]. 5. 12. 2021 [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/12/05/dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb-na-zakladni-zasady-trestniho-rizeni/>

MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. *Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb.* In: Advokátní (online) deník [online]. 21. 3. 2022 [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2022/03/21/prakticke-dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb/#_ftn12/.

ŠLEMR, Dominik, PULGERT, Lukáš. *Vyjádření o nesporných skutečnostech v trestním řízení a jeho neodvolatelnost*. In: Právní prostor [online]. 26. ledna 2022 [cit. 10. července 2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/vyjadreni-o-nespornych-skutecnostech-v-trestnim-rizeni-jeho-neodvolatelnost>.

ŠTORKÁN, Martin. *Popularita dohod o vině a trestu roste, oproti roku 2019 jich letos žalobci navrhli skoro trojnásobek*. In: iRozhlas [online]. 31. prosince 2021 [cit. 31. července 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/soud-dohoda-o-vine-a-trestu-justice_2112310500_sto.

TEXTL, David. *Dohoda o vině a trestu uzavřená v hlavním líčení - Qui bono?* In: Právní prostor [online]. 26. května 2021 [cit. 30. července 2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dohoda-o-vine-trestu-uzavrena-v-hlavnim-liceni-qui-bono>.

TIKAL, František. *Rozhovor: Soudce Jan Mana – O novele trestního zákoníku a trestního řádu účinné k 1. říjnu 2020*. In: Právní prostor [online]. 12. listopadu 2020 [cit. 2. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhovor-soudce-josef-mana-o-novele-trestniho-zakoniku-trestniho-radu-ucinne-k-1-rijnu-2020>

ŠELLENG, Dalibor. *Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení*. In: Advokátní (online) deník [online]. 27. 9. 2022 [cit. 2. 1. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/27/vybrane-otazky-institutu-prohlaseni-viny-v-hlavnim-liceni/>.

Srov. KADLEC, Tomáš. *Respektování zásady materiální pravdy*. In: epravo.cz [online]. 21. října 2022 [cit. 13. února 2024]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/respektovani-zasady-materialni-pravdy-115345.html#_ftn3

VANTUCH, David. *Vyjádření obžalovaného k obžalobě po zaslání jejího opisu*. In: Advokátní (online) deník [online]. 1. 6. 2022 [cit. 2. 4. 2023]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/06/01/vyjadreni-obzalovaneho-k-obzalobe-po-zaslani-jejeho-opisu/>

3. Seznam použitých právních předpisů

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 23. března 1976, zveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 120/176 Sb.

Protokol č. 7 k Evropské úmluvě o lidských právech

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok

Zákon č. 262/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks postępowania karnego

Německý trestní řád, „*Strafprozeßordnung*“, zveřejněný 7. dubna 1987, naposledy pozměněný článkem 2 zákona ze dne 25. března 2022

4. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lutz proti Německu z 25. 8. 1987 (č. 9912/82)

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Deweer proti Belgii z 27. 2. 1980 (série A č. 35, č. 69/03/75)

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Philip Hall proti Spojenému království z 19. 2. 2002 (č. 65327/01)

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Mucha proti Slovensku z 25. 11. 2021 (č. 63703/19)

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii z 23. 6. 1981 (č. 6878/75 a 7238/75)

Nález Ústavního soudu ČR 15. srpna 2018, sp. zn. II. ÚS 131/18

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. ledna 2020, sp. zn. IV. ÚS 3139/19

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. února 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19
Nález Ústavního soudu SR ze dne 7. července 2020, sp. zn. II. ÚS 143/2020
Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. července 2002, sp. zn. II.ÚS 143/02
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. května 1963, sp. zn. Tzv. 8/63
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. února 2003, sp. zn. 5 Tdo 82/2003, uveřejněné pod č. 20/2004 Sb. rozh. tr.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. března 2003, sp. zn. 21 Cdo 1478/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. února 2008, sp. zn. 22 Cdo 3251/2006
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. listopadu 2015, sp. zn. 3 Tdo 1290/2015
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. října 2015, sp. zn. 22 Cdo 2913/2015
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. ledna 1979, sp. zn. 5 Tz 2/79
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. dubna 2021, sp. zn. 8 Tdo 258/2021
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. června 2021, sp. zn. 11 Tdo 582/2021
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. června 2021, sp. zn. 7 Tdo 533/2021
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. srpna 2021, sp. zn. 3 Tdo 810/2021
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. srpna 2021, sp. zn. 5 Tdo 888/2021
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 2021, sp. zn. 4 Tdo 797/2021
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. listopadu 2021, sp. zn. 3 Tdo 1115/2021
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. ledna 2022, sp. zn. 11 Tdo 9/2022
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. dubna 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. ledna 2023, sp. zn. 6 Tdo 52/2023
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. ledna 2023, sp. zn. 11 Tdo 65/2023
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. března 2023, sp. zn. 11 Tdo 149/2023
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. června 2023, sp. zn. 5 Tdo 459/2023
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. srpna 2023, sp. zn. 11 Tdo 651/2023
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. února 2021, sp. zn. 10 To 7/2021
Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. listopadu 1994, sp. zn. 4 To 831/94
Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. září 1995, sp. zn. 6 To 377/95, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem R 6/1996 tr.
Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 7. května 1984, sp. zn. 3 Tz 6/84, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem R 8/1985 tr.
Usnesení Nejvyššího soudu SR ze dne 27. srpna 2020, sp. zn. 5 Tdo 33/2020, publikováno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky č. 4/2021 pod číslem R 53/2021 tr.
Stanovisko trestněprávního kolegia Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. Tpj 55/2016, publikované ve Sbírce NS SR č. 5/2017 pod č. 44/2017

nález Spolkového ústavního soudu ze dne 19. března 2013 pod sp. zn. 2 BvR 2628/10, 2 BvR 2883/10, 2 BvR 2155/11, BVerfGE 133

Rozsudek Velkého senátu pro trestní věci Spolkového soudního dvora ze dne 3. 3. 2005, publikovaný ve Sbírce důležitých rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věcech trestních pod č. BGHSt 50, 40 (sp. zn. GSSt 1/04)

5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 466/0

Důvodová zpráva k zákonu č. 262/2011 Z. z.

ŘÍHOVÁ, Eliška. *Doznání obviněného a jeho význam v trestním řízení*. Praha, 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Vedoucí práce JUDr. Ingrid Galovcová, Ph.D.

LUKOVIČOVÁ, Lenka. *Podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a dohoda o vině a trestu v aplikační praxi*. Brno, 2021. Rigorózní práce. Univerzita Masarykova, Právnická fakulta, Katedra trestního práva. Vedoucí práce JUDr. Věra Kalvodová, Dr.

Sdělení ministerstva spravedlnosti č. 3/2020, ze dne 15. 10. 2020, č. j. 5/2020-ODKA-ORG/18, o vydání dalšího vzoru „tr. ř.“ doporučeného pro použití v trestním řízení

Pokyn obecné povahy NSZ č. 8/2009

Metodika k postupu státních zástupců při sjednávání dohod o vině a trestu ze dne 27. 1. 2023, sp. zn. 1 SL 111/2022

Prohlášení viny a nesporné skutečnosti ve světle zásady materiální pravdy

Abstrakt

Předkládaná rigorózní práce se věnuje tématu prohlášení viny a nesporných skutečností jakožto nových způsobů konsenzuálního řešení trestních věcí. Předmětné instituty vytvářejí spolu s dohodou o vině a trestu vzájemně provázanou tripartici institutů, které umožňují obviněnému za ingerence dalších procesních stran omezit rozsah dokazování v řízení před soudem na okolnosti mezi stranami sporné, čímž dochází ke zrychlení řízení výměnou za benefit mírnějšího trestu pro obviněného.

Cílem rigorózní práce je komplexně a přehledně zpracovat problematiku obou zkoumaných institutů optikou právně teoretických východisek, praktických poznámek i recentní judikatury, to vše při reflektování hledisek všech zainteresovaných procesních stran. S ohledem na charakter institutů je pozornost věnována rovněž jejich souladu se zásadou materiální pravdy, neboť tyto již ze své podstaty představují do určité míry její omezení.

V úvodní části jsou vymezeny základní pojmy, se kterými má být dále pracováno. Prohlášení viny a nesporné skutečnosti jsou v tomto ohledu vymezeny nejen mezi sebou navzájem, jakož i vůči dohodě o vině a trestu, ale také ve vztahu k dalším obdobným institutům hmotného a procesního práva. Pozornost je věnována i historické genezi obou zkoumaných institutů. V rámci následujících kapitol jsou vymezeny materiální i procesní aspekty související s aplikací obou institutů, jakož i jejich fungování z hlediska celé systematiky trestního řádu. Posléze je věnován prostor komparaci se zahraniční právní úpravou, jmenovitě pak s německým, polským a slovenským trestním řádem, přičemž s ohledem na kulturní i právní provázanost je zvýšená pozornost věnována právě slovenskému trestnímu právu. Závěrečná část představuje do určité míry kulminaci celé práce, neboť upozorňuje na dosud neřešené problematické aspekty obou institutů, na které se snaží za pomoci všech dosud zjištěných skutečností představit alternativy řešení.

Klíčová slova

Konsenzuální způsoby řešení trestních věcí, prohlášení viny, nesporné skutečnosti

Admission of Guilt And Undisputed Facts In the Light of the Principle of Material Truth

Abstract

The presented rigorous thesis focuses on the topic of admission of guilt and undisputed facts as new methods of consensual resolution of criminal cases. These institutes, together with the plea bargain, create a mutually linked tripartite of institutes, which allows the accused to limit the scope of evidence in court proceedings to the disputed circumstances between the parties, thereby speeding up the proceedings in exchange for the benefit of a lighter sentence for the accused.

The aim of the rigorous thesis is to comprehensively and clearly process the issues of both examined institutes from the perspective of theoretical legal foundations, practical notes, and recent case law, all while reflecting the perspectives of all interested procedural parties. Given the nature of the institutes, attention is also paid to their compliance with the principle of material truth, as they inherently represent to some extent its limitation.

The introductory part defines the basic concepts to be further elaborated upon. The admission of guilt and undisputed facts are defined not only among themselves, but also in relation to the plea and sentence agreement, as well as in relation to other similar institutes of substantive and procedural law. Attention is also paid to the historical genesis of both examined institutes. Within the following chapters, the material and procedural aspects related to the application of both institutes are outlined, as well as their functioning in terms of the entire systematics of criminal procedure. Subsequently, space is devoted to comparison with foreign legal regulations, namely with German, Polish, and Slovak criminal codes, with increased attention being paid to Slovak criminal law due to cultural and legal interconnectedness. The concluding part represents to some extent the culmination of the entire work, as it highlights unresolved problematic aspects of both institutes, for which alternatives are sought with the help of all previously identified facts.

Key words

Consensual methods of resolving criminal cases, admission of guilt, undisputed facts.